

วารสาร ศึกษาศาสตร์ปริทัศน์

Journal of Kasetsart Educational Review

ISSN 3027-7124 (Online) | ปีที่ 40 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม 2568 | Volume 40 Issue 2 May – August 2025

บรรณาธิการแถลง

ในยุคที่การศึกษาเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงทั้งในเชิงระบบ สารการเรียนรู้ และวิธีการจัดการเรียนรู้ วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์ ปีที่ 40 ฉบับที่ 2 ฉบับนี้ มุ่งเน้นสะท้อนแนวคิด “การเรียนรู้เชิงนวัตกรรมเพื่อพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21” โดยเฉพาะการพัฒนา *ทักษะการคิดวิเคราะห์ การโต้แย้งทางวิชาการ และการคิดเชิงระบบ* ผ่านรูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และบูรณาการเครื่องมือหรือบริบทใหม่ ๆ อย่างเกมการศึกษา เทคโนโลยี ตลอดจนบริบททางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง

บทความในฉบับนี้นำเสนอแนวทางการเรียนรู้ที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้ผ่าน *เกมแบบจำลองเชิงพื้นที่* เพื่อเสริมทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ การใช้ *บอร์ดเกม* พัฒนาทักษะการคิดเชิงระบบในวิชาประวัติศาสตร์ การออกแบบกิจกรรมแบบ *Blended Learning* เพื่อเสริมทักษะการคิดขั้นสูง และการวิเคราะห์บริบทนโยบายการศึกษาระหว่างประเทศจากมุมมองทางรัฐศาสตร์และสังคมวิทยา อีกทั้งยังมีบทความวิชาการที่เน้นการพัฒนาผู้เรียนในมิติของ “การมีสุขภาวะที่ดีทั้งกายและใจ” ผ่านการบูรณาการองค์ความรู้ด้านสาธารณสุขกับหลักธรรมทางพุทธศาสนา ซึ่งแสดงให้เห็นถึงพลังของการเรียนรู้ข้ามศาสตร์ (interdisciplinary learning) ที่สามารถเชื่อมโยงมิติวิชาการ วิถีชีวิต และจิตวิญญาณเข้าไว้ด้วยกันอย่างลึกซึ้ง สิ่งที่สะท้อนออกมาอย่างเด่นชัดในบทความทั้งหมดในวารสารฉบับนี้คือ ความมุ่งมั่นในการออกแบบการเรียนรู้ที่ “ไม่หยุดอยู่แค่การถ่ายทอด” แต่เคลื่อนไปสู่การ *กระตุ้นความคิด สร้างการมีส่วนร่วม และปลูกพลังภายในของผู้เรียน* ให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง โดยมีเป้าหมายสำคัญคือการเตรียมผู้เรียนให้มีศักยภาพในการใช้ชีวิตในโลกที่ไม่แน่นอน และมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

วารสารฉบับนี้จึงเปรียบเสมือนเวทีสำหรับการขับเคลื่อนแนวคิดการเรียนรู้ใหม่ ๆ ที่เชื่อมโยงศาสตร์ นวัตกรรม และจิตวิญญาณของการศึกษาเข้าไว้ด้วยกัน เพื่อมุ่งสู่การสร้างระบบการเรียนรู้ที่ยั่งยืน สมดุล และมีความหมาย

ด้วยความเคารพ

รศ.ดร.ภัทรวรรณ จีรพัฒน์ธนธร
บรรณาธิการวารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์

วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์

เจ้าของ

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุดมลักษณ์ กุลศรีโรจน์

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.ชาติรี ฝ่ายคำตา

รองคณบดีฝ่ายวิจัยและสร้างสรรค์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิศวัตตรี ดิถียนต์

ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายเทคโนโลยีดิจิทัล

รองศาสตราจารย์ ดร.จิตตินันท์ บุญสถิตกุล

อาจารย์ประจำภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว

บรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทรวรรณ จีรพัฒน์ธนธร

อาจารย์ประจำภาควิชาอาชีวศึกษา

รองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.ศศิเทพ ปิติพรเทพิน

อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรศิริ ปิยะพิมลสิทธิ์

อาจารย์ประจำภาควิชาเทคโนโลยีการศึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรางคณา โสมะนันท์

อาจารย์ประจำภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว

กองบรรณาธิการ (Editorial Board)

Professor Dr.Te-Sheng Chang

The National Dong Hwa University, Taiwan

Associate Professor Dr.Takayoshi Maki

Hiroshima University, Japan

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.บุญเรียง ขจรศิลป์

ข้าราชการเกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ศาสตราจารย์ ดร.ปรัชญนันท์ นิลสุข

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

ศาสตราจารย์ ดร.อรัญญา ต้อยรัมย์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ ดร.บังอร เสรีรัตน์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ศาสตราจารย์ ดร.ดุขฎิ อินทรประเสริฐ

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

รองศาสตราจารย์ ดร.มารุต พัฒนาผล

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐกรณ์ หลาวทอง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร.รัชดากร พลภักดิ์

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

รองศาสตราจารย์ ดร.เวชฎุทธิ์ อังกนะภัทรขจร

มหาวิทยาลัยบูรพา

รองศาสตราจารย์ ดร.ลือชา ลดาชาติ

มหาวิทยาลัยพะเยา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิวัฒน์ ศรีสวัสดิ์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรภาคย์ ไมตรีพันธ์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณะกรรมการดำเนินงาน (Steering Committee)

รองศาสตราจารย์ ดร.ชาติรี ฝ้ายคำตา	รองคณบดีฝ่ายวิจัยและสร้างสรรค์ (ที่ปรึกษา)
รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทรวรรณ จีรพัฒน์ธนธร	บรรณาธิการ
รองศาสตราจารย์ ดร.ศศิเทพ ปิติพรเทพิน	รองบรรณาธิการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรศิริ ปิยะพิมลสิทธิ์	รองบรรณาธิการ
รองศาสตราจารย์ ดร.พร้อมพิไล บัวสุวรรณ	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนภัทร ศรีผ่าน	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงศธร มหาวิจิตร	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิวิภา อ่อนใจเอื้อ	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนันท์ ธนารัตตะภูมิ	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สรียา โชติธรรม	กรรมการ
ดร.ศรินย์พร ชัยวิศิษฐ์	กรรมการ
ดร.วรัญญา ฉายาบรรณ	กรรมการ
ดร.สกล ตั้งแก้วสกุล	กรรมการ
ดร.ธนา เครือวงศ์	กรรมการ
ดร.อรปวีณ์ กุลพรเพ็ญ	กรรมการ
นายสัมพันธ์ สมใจ	กรรมการ
นายนพพร ภูศรีพงษ์	กรรมการ
นางสาววิภา เสริฐสันติ	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรางคณา โสมะนันท์	รองบรรณาธิการและเลขานุการ
นางธนพร ยอดขมยาน	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
นางสาวสุพรรณวดี หมั่นพิทักษ์พงศ์	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

- วัตถุประสงค์**
1. เผยแพร่ความรู้แนวคิดทางการศึกษา ความก้าวหน้าทางวิชาการและผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  2. ส่งเสริมให้นิสิต อาจารย์ นักการศึกษาให้มีส่วนร่วมในการเผยแพร่และบริการวิชาการแก่สังคม
  3. เป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประชาสัมพันธ์ความเคลื่อนไหวทางการศึกษา

กำหนดเผยแพร่ ปีละ 3 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม – เมษายน
ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม – สิงหาคม
ฉบับที่ 3 เดือนกันยายน – ธันวาคม

บทความในวารสารนี้ เป็นทัศนะของผู้เขียนเท่านั้น
คณะกรรมการจัดทำวารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์ ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป

Journal of Kasetsart Educational Review

Publisher	Faculty of Education, Kasetsart University
Consultants	
Pattamavadi Lehmongkol	Dean, Faculty of Education, Kasetsart University, Thailand
Udomluk Koolsriroj	Associate Dean, Faculty of Education, Kasetsart University, Thailand
Porntip Chaiso	Ph.D. Associate Professor, Educational Research and Evaluation, Faculty of Education, Kasetsart University, Thailand
Editor – in - Chief	
Jittinun Boonsathirakul	Ph.D. Associate Professor, Faculty of Education, Kasetsart University, Thailand
Associated Editors	
Oraphan Butkatunyoo	Ph.D. Associate Professor, Early Childhood Education, Faculty of Education, Kasetsart University, Thailand
Sutithep Siripipattanakul	Ph.D. Associate Professor, Technology of Education, Faculty of Education, Kasetsart University, Thailand
Sasithep Pitipomtapin	Ph.D. Associate Professor, Science Education, Faculty of Education, Kasetsart University, Thailand
Chatsiri Piyapimonsit	Ed.D. Assistant Professor, Faculty of Education, Kasetsart University, Thailand
External Editorial Board Members	
Edwin Rosenberg	Ph.D. Professor, Department of Sociology, Appalachian State University, North Carolina Governor's Advisory Council on Aging, USA
Heng – Yu Ku	Ph.D. Professor, College of Education and Behavioral Sciences, University of Northern Colorado, USA
Te-Sheng Chang	Ph.D. Professor, Department of Education and Human Potentials Development, The National Dong Hwa University, Taiwan
Takayoshi Maki	Ph.D. Associate Professor, Graduate School of Humanities and Social Sciences, Hiroshima University, Japan
Wendy S Nielsen	Ph.D. Associate Professor, Faculty of Social Science, University of Wollongong, Australia
Boonreang Kajornsri	Ph.D. Professor Emeritus, Faculty of Education, Kasetsart University, Thailand
Prachyanun Nilsook	Ph.D. Professor, Faculty of Technical Education, King Mongkut's University of Technology North Bangkok, Thailand
Kanchana Boonphak	Ph.D. Associate Professor, School of Industrial Education and Technology, King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang, Thailand
Karuntharat Boonchuaythanasi	Ph.D. Associate Professor, Faculty of Education, Kasetsart University, Thailand
Jaroonsak Pantawisit	Ph.D. Associate Professor, Faculty of Education, Khon Kaen University, Thailand
Jessada Jearranai	Associate Professor, Faculty of Education, Kasetsart University, Thailand
Jaithip Nasongkra	Ph.D. Associate Professor, Faculty of Education, Chulalongkorn University, Thailand
Nattaporn Lawthong	Ph.D. Associate Professor, Faculty of Education, Chulalongkorn University, Thailand

Nataya Pилanthanon	Ph.D. Associate Professor, Faculty of Education, Kasetsart University, Thailand
Pragasit Sitthitikul	Ph.D. Associate Professor, Language Institute, Thammasat University, Thailand
Praweenya Suwannatthachote	Ph.D. Associate Professor, Faculty of Education, Chulalongkorn University, Thailand
Veerapong Malai	The Office of SMEs Promotion
Siraprapa Phruttikul	Ph.D. Associate Professor, Faculty of Education, Burapha University, Thailand
Sasilak Khayankij	Ph.D. Associate Professor, Faculty of Education, Chulalongkorn University, Thailand
Siriporn Thipkong	Ph.D. Associate Professor, Faculty of Education, Kasetsart University, Thailand
Arunee Horadal	Ph.D. Associate Professor, Faculty of Education, Sukhothai Thammathirat University, Thailand
Ujsara Prasertsin	Ph.D. Associate Professor, Faculty of Education, North Bangkok University
Chanisa Tantixalem	Ph.D. Assistant Professor, Faculty of Education, Chulalongkorn University, Thailand
Pasana Chularut	Ph.D. Assistant Professor, Faculty of Education, Srinakharinwirot University, Thailand

Internal Editorial Board Members

Chatree Faikhamta	Ph.D. Associate Professor, Faculty of Education, Kasetsart University, Thailand
Chanon Chuntra	Ph.D. Associate Professor, Faculty of Education, Kasetsart University, Thailand
Chalutip Samahito	Ph.D. Associate Professor, Faculty of Education, Kasetsart University, Thailand
Prompilai Buasuwan	Ph.D. Associate Professor, Faculty of Education, Kasetsart University, Thailand
Manasanan Hatthasak	Ph.D. Associate Professor, Faculty of Education, Kasetsart University, Thailand
Anuchai Ramwarungkura	Ph.D. Associate Professor, Faculty of Education, Kasetsart University, Thailand
Sombat Onsiri	Ph.D. Associate Professor, Faculty of Education, Kasetsart University, Thailand
Nattaphon Rampai	Ph.D. Associate Professor, Faculty of Education, Kasetsart University, Thailand
Karakada Nugkim	Associate Professor, Faculty of Education, Kasetsart University, Thailand
Wanwisa Suebnusorn Klaijumlang	Ph.D. Assistant Professor, Faculty of Education, Kasetsart University, Thailand
Pikun Ekwarangkoon	Ph.D. Assistant Professor, Faculty of Education, Kasetsart University, Thailand
Warunee Lapanachokdee	Ph.D. Assistant Professor, Faculty of Education, Kasetsart University, Thailand
Watsatree Diteeyont	Ph.D. Assistant Professor, Faculty of Education, Kasetsart University, Thailand
Ouaypon Tungthongcha	Ph.D. Assistant Professor, Faculty of Education, Kasetsart University, Thailand
Boonlerst Ou-tayanik	Ph.D. Assistant Professor, Faculty of Education, Kasetsart University, Thailand
Phubate Napatpittayatorn	Ph.D. Assistant Professor, Faculty of Education, Kasetsart University, Thailand
Marid Kaewchinda	Ph.D. Faculty of Education, Kasetsart University, Thailand
Pakamas Nantajeewarawat	Ph.D. Faculty of Education, Kasetsart University, Thailand
Somkid Prabpai	Ph.D. Faculty of Education, Kasetsart University, Thailand

Executive Committee and Operating Committee

Jittinun Boonsathirakul	Editor – in - Chief
Oraphan Butkatunyoo	Associate Editors
Sutitthep Siripattanakul	Associate Editors
Sasitthep Pitipornatapin	Associate Editors
Chatsiri Piyapimonsit	Associate Editors
Head of Department of Education	Executive Committee

Head of Department of Education of Psychology and Guidance	Executive Committee
Head of Department of Education of Educational Technology	Executive Committee
Head of Department of Physical Education	Executive Committee
Head of Department of Vocational Education	Executive Committee
School Director of Kasetsart University Laboratory School	Executive Committee
Center for Educational Research and Development	
Wichan Mawinthorn	Operating Committee
Tongta Somchaipeng	Operating Committee
Pongsatom Mahavijit	Operating Committee
Paweena Onjai-uea	Operating Committee
Thananun Thanarachatapoom	Operating Committee
Sareeya Chotitham	Operating Committee
Tawica Mekarkakorn	Operating Committee
Chatsiri Piyapimonsit	Operating Committee
Sasithep Pitipomtapin	Operating Committee
Sarinporn Chaivisit	Operating Committee
Waranyu Chayaban	Operating Committee
Nopporn Phusepong	Operating Committee
Sumrit Somjai	Operating Committee
Varangkana Somanandana	Operating Committee and Secretary
Tanaporn Yodchomyan	Operating Committee and Assistant Secretary
Sadubporn Songbang	Operating Committee and Assistant Secretary

Objectives;

1. to publish knowledge and educational concepts, academic progress and related research results.
2. to encourage students, lecturers, and educators to participate in publishing and providing academic services to society.
3. to be a tool for exchanging opinions and promoting educational movements.

Issue per years: 3 issues

Issue 1: January – April

Issue 2: May – August

Issue 3: September – December

Articles in this Journal were published based on authors' views.

Publication does not mean accepting all authors' Views.

สารบัญ

วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์ ISSN 3027-7124 (ออนไลน์) ปีที่ 40 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม 2568	
บรรณาธิการแถลง	
การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 วรรณสร เสวกพันธ์ ปนิตา เนื่องพะยอม และเฉลิมชัย หาญกล้า	1
การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมแบบจำลองเชิงพื้นที่ เพื่อส่งเสริมทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่อง การแยกตัวประกอบของพหุนามดีกรีสอง วรรณวิไล เทพวงษ์ และอาทร นกแก้ว	21
A Retrospective on Chinese Overseas Studies and Agencies: From 1949 to the Present Yanqiao Wang, and Huiwen Tang	37
ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบบอโจลส์ของผู้บริหารโรงเรียนกับการส่งเสริมสมรรถนะหลักของครูในสห วิทยาเขตเบญจวิโรฒ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ณัฐนนท์ ลุนพัฒน์ สุदारัตน์ สารสว่าง และพร้อมพีไล บัวสุวรรณ	53
ความรู้ ทักษะคิด และพฤติกรรมต่อการใช้ปัญญาประดิษฐ์ และจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ของครูกลุ่ม โรงเรียนพหลโยธิน สิริวิศร ตรีชิต สุชาติ นันทะไชย และสุदारัตน์ สารสว่าง	66
การสนธิพลังความร่วมมือในการเสริมสร้างโอกาสการเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานของเด็กข้ามชาติ บริเวณ พื้นที่เศรษฐกิจพิเศษเชียงราย: กรณีศึกษามูลนิธิบ้านครูน้ำอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย พรรัชกาญจน์ จำรัส พร้อมพีไล บัวสุวรรณ และสุदारัตน์ สารสว่าง	81
การพัฒนาการคิดเชิงระบบของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายผ่านการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน วรพรรณ สังขเวช กอบชัย กิจสวัสดิ์ และวรพรรณ ศรีสงคราม	95
การยกระดับการเรียนรู้จากฐานราก: บทบาทพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 และ กลไกการสนับสนุนทุนวิจัยของหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ วรรณดี สุทธิวรการ และบุญเยี่ยม เหลลาสะอาด	103
บทวิจารณ์หนังสือ: “ทำอย่างไรชีวิตจะยืนยาวและมีความสุข” ณรงค์ ปัดแก้ว	122

Index

Journal of Kasetsart Educational Review ISSN 3027-7124 (Online) Volume 40 Issue 2 May - August 2025

Editor's

Personnel Administration Practices in the Small-sized Schools under Lop Buri Primary Educational Service Area Office 1	
Wannasorn Sawekphan, Panida Nueangpanom, and Chalermchai Hankla	1
Learning Management Using an Area Model Game to Promote Mathematical Argumentation Skills of Grade 8 Students on Factoring Quadratic Polynomials	
Wanwilai Thep Wong and Artorn Nokkaew	21
A Retrospective on Chinese Overseas Studies and Agencies: From 1949 to the Present	
Yanqiao Wang, and Huiwen Tang	37
The Relationship between Agile Leadership of School Administrators and the Promotion of Teachers' Core Competencies in Benjawiroth Consortium Schools under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 2	
Nattanon Lunpatn, Sudarat Sarnswang and Prompilai Buasuwan	53
Knowledge, Attitudes, and Behaviors Regarding AI Use and AI Ethics Among Teachers in the Phahonyothin School Group	
Sivarit Trichit, Suchada Nanthachai and Sudarat Sarnsawang	66
Synergistic Collaboration to Enhance Access to Basic Education for Cross-Border Migrant Children in the Chiang Rai Special Economic Zone: A Case Study of Baan Kru Nam Foundation in Chiang Saen District	
Patsakarn Jumrat, Prompilai Buasuwan, and Sudarat Sarnsawang	81
The Development of Systems Thinking in Upper Secondary School Students through Game-Based Learning	
Vorapun Sungkawach Korbchai Kitsawat and Worawan Srisongkhram	95
Advancing Equity in Learning from the Ground Up: The Role of the Educational Sandbox Area Act (B.E. 2562) and the Research Funding Mechanism of the Program Management Unit on Area-Based Development	
Wandee Sutthinarakorn and Boonyiam Loasaard	103
Book Review: “ทำอย่างไรชีวิตจะยืนยาวและมีความสุข”	
Narong Padkaew	122

การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาลพบุรี เขต 1

Personnel Administration Practices in the Small-sized Schools under Lop
Buri Primary Educational Service Area Office 1

วรรณสร เสวกพันธ์^{1*} ปนิดา เนื่องพะยอม² และเฉลิมชัย หาญกล้า³

^{1*} ผู้ประพันธ์บรรณกิจ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
อีเมล: wannasorn.saw@gmail.com

^{2,3} สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี อีเมล: panida.n@lawasri.tru.ac.th,
chalermchai.h@lawasri.tru.ac.th

Wannasorn Sawekphan^{1*}, Panida Nueangpanom², and Chalermchai Hankla³

^{1*}Corresponding Author, Educational Administration Program, Faculty of Education, Thepsatri Rajabhat University,
Email: wannasorn.saw@gmail.com

^{2,3} Educational Administration Program, Faculty of Education, Thepsatri Rajabhat University,
Email: panida.n@lawasri.tru.ac.th, chalermchai.h@lawasri.tru.ac.th

Received: December 15, 2024 / Revised: March 09, 2025 / Accepted: May 26, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 และเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 ผ่านมุมมองความคิดเห็นของผู้บริหารและครูที่มีสถานภาพแตกต่างกันคือ ตำแหน่ง อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และอำเภอที่สถานศึกษาตั้งอยู่ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 ปีการศึกษา 2566 โดยจำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 90 คน และครู จำนวน 478 คน รวมทั้งสิ้น 568 คน โดยกลุ่มตัวอย่างได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิโดยแบ่งตามสถานศึกษาขนาดเล็กในแต่ละอำเภอ มีจำนวน 235 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่น 0.953 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติคือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ผลการวิจัย พบว่า การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก หมายความว่าองค์ประกอบหลักของการบริหารงานบุคคลได้รับการดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องในสถานศึกษา โดยพิจารณาจากลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ วินัยและการรักษาวินัย การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง และการออกจากราชการ ตามลำดับ

อย่างไรก็ตาม ผลการเปรียบเทียบพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ตำแหน่ง อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และอำเภอที่ตั้งสถานศึกษา ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ต่อระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล

คำสำคัญ: การบริหารงานบุคคล สถานศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ลพบุรี เขต 1

Abstract

The objectives of this research were to investigate personnel administration practices in small-sized schools under the Lopburi Primary Educational Service Area Office 1 and to compare the perceptions of administrators and teachers regarding these practices based on differences in position, age, educational attainment, work experience, and school location. The study population consisted of 568 individuals—90 school administrators and 478 teachers—from small-sized schools during the 2023 academic year. A sample of 235 participants was selected using stratified random sampling based on the distribution of schools across districts. The research instrument was a questionnaire with a reliability coefficient of 0.953. Data were analyzed using mean, standard deviation, t-test, and one-way ANOVA.

The findings indicated that the overall level of personnel administration was high, suggesting that the core components of personnel management were implemented systematically and consistently across the schools. Ranked by mean score, the most prominent components were: workforce planning and job placement, performance enhancement, discipline and disciplinary maintenance, recruitment and appointment, and separation from service, respectively. Furthermore, the comparison results revealed no statistically significant differences in perceptions of personnel administration based on position, age, educational level, work experience, or school location. These results suggest consistent implementation and shared perception among stakeholders and consistent implementation of personnel administration practices among various demographic and contextual groups within small-sized schools.

Keyword: personnel administration, small-size schools, Lop Buri Primary Educational Service Area Office 1

บทนำ

การพัฒนาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 กำหนดให้มีการกระจายอำนาจจากกระทรวงศึกษาธิการไปยังเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการศึกษา โดยมุ่งเน้นการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถ ขวัญกำลังใจ และความมั่นคงในวิชาชีพ ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียน อย่างไรก็ตาม การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยังคงประสบปัญหาหลายด้าน เช่น การวางแผน การสรรหาและพัฒนาบุคลากร และการประเมินผลการปฏิบัติงาน ซึ่งส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานบุคคล (Ministry of Education, 2003)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 ก่อตั้งเมื่อปี 2546 เพื่อบริหารการศึกษาในระดับประถมศึกษาใน 4 อำเภอ ได้แก่ เมืองลพบุรี โคกสำโรง ท่าวุ้ง และบ้านหมี่ รวม 144 โรงเรียน โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา อย่างไรก็ตาม ยังพบปัญหาหลายด้าน เช่น นโยบายที่เปลี่ยนแปลงบ่อย อัตรากำลังครูไม่สอดคล้องกับโครงสร้างอัตรากำลังตามกรอบอัตรากำลังของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และปัญหาครูไม่ครบชั้นเรียน ทำให้การดำเนินงานไม่เป็นไปตามเป้าหมาย ในช่วงระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมา แม้จะมีความพยายามของภาครัฐในการควมรวบรวมและยุบเลิกสถานศึกษาขนาดเล็ก เพื่อลดความซ้ำซ้อนด้านการจัดการศึกษา แต่จำนวนสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 60 คนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 กลับมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น จาก 43 แห่ง เป็น 45 แห่ง (Lopburi Primary Educational Service Area Office 1, 2023) ซึ่งสะท้อนถึงข้อจำกัดของมาตรการแก้ไขปัญหาคือความเปราะบางทางโครงสร้างในเชิงระบบ สถานศึกษาขนาดเล็กกลุ่มนี้ต้องเผชิญกับปัญหาหลักคือการขาดแคลนครู เนื่องจากการจัดสรรอัตรากำลังบุคลากรทางการศึกษายังคงยึดตามจำนวนนักเรียนเป็นหลัก ส่งผลให้โรงเรียนไม่สามารถจัดครูให้ครบชั้นเรียนได้ นอกจากนี้ยังพบปัญหาการขาดแคลนสื่อการเรียนรู้ บุคลากรสนับสนุน และผลกระทบจากการโยกย้ายครูที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งล้วนเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างยั่งยืน ดังนั้น การศึกษากลไกและแนวทางในการบริหารงานบุคคลในบริบทของสถานศึกษาขนาดเล็ก จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนเชิงนโยบาย และสนับสนุนการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ในสถานศึกษาขนาดเล็กให้มีประสิทธิภาพและยืดหยุ่นต่อข้อจำกัดเชิงโครงสร้างในระยะยาว

จากปัญหาดังกล่าว การพัฒนาและปรับปรุงการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขนาดเล็กจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในบริบทของจังหวัดลพบุรี ซึ่งมีจำนวนสถานศึกษาขนาดเล็กเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และเผชิญกับข้อจำกัดด้านอัตรากำลัง บุคลากร และทรัพยากรสนับสนุนที่แตกต่างจากโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ การศึกษาระดับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขนาดเล็กจึงมีความจำเป็นต่อการประเมินการดำเนินงานในแต่ละด้านอย่างแท้จริง ทั้งด้านการวางแผน

อัตรากำลัง การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ และการรักษาวินัย ผลการวิจัยจะช่วยระบุจุดแข็งและจุดที่ควรปรับปรุงซึ่งสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาแนวทางบริหารงานบุคคลที่สอดคล้องกับสภาพจริงของพื้นที่ และยังสามารถประยุกต์ใช้กับบริบทอื่นที่มีลักษณะใกล้เคียงกับจังหวัดลพบุรี เช่น เขตพื้นที่การศึกษาที่มีโรงเรียนขนาดเล็กกระจายตัวจำนวนมาก เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพทั้งในระดับพื้นที่และระดับนโยบาย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 จำแนกตามตำแหน่ง อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และอำเภอที่สถานศึกษาตั้งอยู่

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่ ผู้บริหารและครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 568 คน

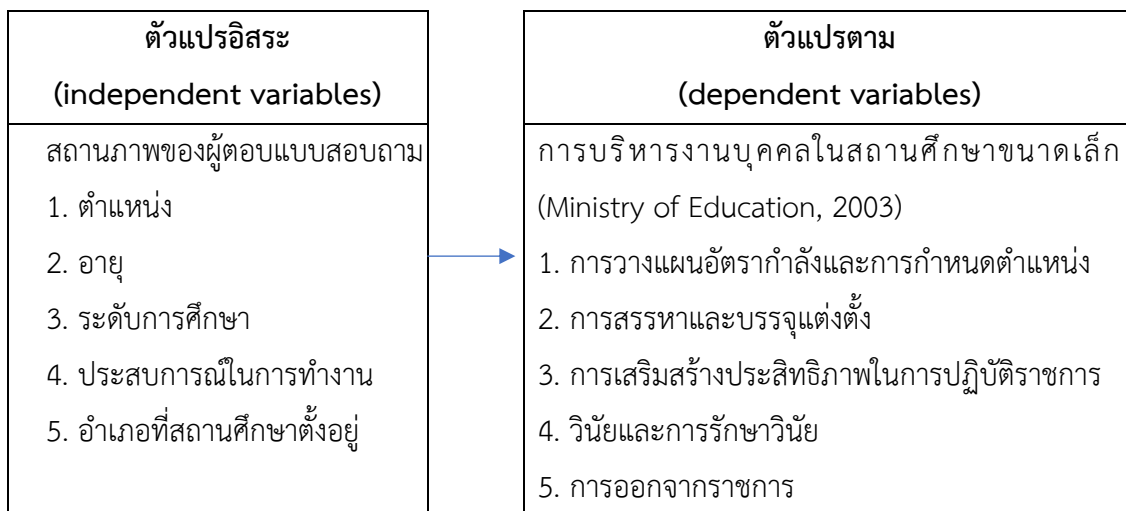
ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา ประกอบไปด้วยตัวแปรอิสระ (independent variables) ได้แก่ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย ตำแหน่ง อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และอำเภอที่สถานศึกษาตั้งอยู่ ตัวแปรตาม (dependent variables) ได้แก่ การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 ซึ่งประกอบด้วยภารกิจงาน 5 ด้าน ได้แก่ 1) การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง 2) การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง 3) การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ 4) วินัยและการรักษาวินัย และ 5) การออกจากราชการ ซึ่งได้มาจากคู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคลของกระทรวงศึกษาธิการ (Ministry of Education, 2003)

นิยามเชิงปฏิบัติการ

การบริหารงานบุคคล หมายถึง ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 ที่มีต่อกระบวนการบริหารจัดการบุคลากรภายในสถานศึกษา โดยพิจารณาจากการดำเนินงานในภารกิจหลักด้านงานบุคคล 5 ด้าน ได้แก่ (1) การวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง (2) การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง (3) การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ (4) วินัยและการรักษาวินัย และ (5) การออกจากราชการ ทั้งนี้ การวัดความคิดเห็นดำเนินการผ่านแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า

(rating scale) 5 ระดับ โดยสะท้อนการรับรู้ของกลุ่มตัวอย่างต่อระดับการดำเนินงานของแต่ละองค์ประกอบข้างต้นภายใต้บริบทของสถานศึกษาขนาดเล็ก

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 568 คน ใช้สูตรของทาโรยามาเน่ (Taro Yamane) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ในการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Yamane, 1973) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 235 คน และได้กำหนดสัดส่วนกลุ่มตัวอย่าง 30:70 ได้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 70 คน และครูจำนวน 165 คน โดยทำการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (stratified random sampling) ตามสถานศึกษาขนาดเล็กในแต่ละอำเภอ คำนวณหากลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการเทียบบัญญัติไตรยางศ์ แล้วจึงใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมี 2 ตอน โดยมีลักษณะดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นคำถามแบบตรวจสอบรายการ (check list) ประกอบด้วยตำแหน่ง อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และอำเภอที่สถานศึกษาตั้งอยู่

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 ซึ่งประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) การวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง 2) การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง 3) การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ 4) วินัยและการรักษาวินัย และ 5) การออกจากราชการ ซึ่งคำถามมีลักษณะเป็นแบบมาตรา

ส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์ให้น้ำหนักคะแนนตามแนวทางการสร้างเครื่องมือวัดของลิเคิร์ต Likert, R. (1932)

ผู้วิจัยตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม ด้วยการหาความเที่ยงตรงได้ค่า IOC (index of item objective congruence) รายข้อได้ระหว่าง 0.60-1.00 จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (try out) กับผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย 30 คน และหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) เท่ากับ 0.953 การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษา และครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 เริ่มโดยส่งหนังสือเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างให้กับผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 เพื่อการขอความร่วมมือตอบแบบสอบถามผ่านระบบออนไลน์ (google form) และนำแบบสอบถามที่ได้รับการตอบกลับมาทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการดังนี้

1. การวิเคราะห์การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 โดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) แล้วแปลความหมายโดยเทียบกับเกณฑ์สัมบูรณ์ (absolute criteria)
2. การวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 จำแนกตามตำแหน่ง ระดับการศึกษา โดยใช้สถิติทดสอบที (t-test) และเมื่อจำแนกตามอายุ ประสบการณ์ในการทำงาน และอำเภอที่สถานศึกษาตั้งอยู่ ใช้สถิติทดสอบเอฟ (F-test) เพื่อวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way ANOVA) เมื่อมีนัยสำคัญทางสถิติจึงเปรียบเทียบรายคู่ โดยใช้การทดสอบของเชฟเฟ้ (Scheffe's method)

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 โดยภาพรวม

การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขนาดเล็ก	ระดับการดำเนินงาน		แปลผล	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.		
1. การวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง	4.51	0.21	มากที่สุด	1
2. การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง	4.26	0.34	มาก	4
3. การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ	4.34	0.36	มาก	2
4. วินัยและการรักษาวินัย	4.32	0.31	มาก	3
5. การออกจากราชการ	4.25	0.38	มาก	5
ภาพรวม	4.34	0.29	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก มีระดับความคิดเห็นต่อการดำเนินงานด้านการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปน้อยที่สุด พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การวางแผนอัตรากำลัง และการกำหนดตำแหน่ง รองลงมา ได้แก่ การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ วินัยและการรักษาวินัย การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง และการออกจากราชการ ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 จำแนกตามตำแหน่ง โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและ ครู

การบริหารงานบุคคล ในสถานศึกษาขนาดเล็ก	ตำแหน่ง				t	p
	ผู้บริหารสถานศึกษา (n=70)		ครู (n=165)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. การวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง	4.50	0.23	4.51	0.20	0.25	.80
2. การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง	4.31	0.34	4.24	0.34	-1.44	.15
3. การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ	4.40	0.38	4.31	0.36	-1.87	.06
4. วินัยและการรักษาวินัย	4.34	0.35	4.32	0.29	-.49	.62
5. การออกจากราชการ	4.33	0.39	4.22	0.37	-1.95	.05
ภาพรวม	4.38	0.31	4.32	0.27	-1.36	.17

จากตารางที่ 2 เปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 ของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีตำแหน่งต่างกัน พบว่า ในภาพรวมและรายด้านมีความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 จำแนกตามระดับการศึกษาโดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ ปริญญาตรี และ สูงกว่าปริญญาตรี

การบริหารงานบุคคล ในสถานศึกษาขนาดเล็ก	ระดับการศึกษา				t	p
	ปริญญาตรี (n=137)		สูงกว่าปริญญาตรี (n=98)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. การวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง	4.53	0.20	4.47	0.22	2.07*	.03
2. การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง	4.25	0.34	4.28	0.34	-0.63	.52
3. การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ	4.31	0.36	4.37	0.37	-1.08	.28
4. วินัยและการรักษาวินัย	4.32	0.28	4.33	0.34	-0.25	.80
5. การออกจากราชการ	4.24	0.37	4.27	0.39	-0.53	.59
ภาพรวม	4.33	0.28	4.34	0.30	-0.31	.75

*หมายเหตุ $p < .05$

จากตารางที่ 3 จากการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีระดับการศึกษาต่างกัน ต่อระดับการดำเนินงานด้านการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 พบว่า ในภาพรวมระดับความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า ด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ขณะที่ด้านอื่น ๆ ได้แก่ การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ วินัยและการรักษาวินัย และการออกจากราชการ ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 ต่อการบริหารงานบุคคล จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคล	แหล่งความแปรปรวน	$\bar{X}$	S.D.	df	F	p
อายุ	น้อยกว่า 30 ปี	4.34	0.27	3	0.30	.82
	30-39 ปี	4.30	0.29			
	40-49 ปี	4.34	0.28			
	50 ปีขึ้นไป	4.36	0.32			
ประสบการณ์ในการทำงาน	น้อยกว่า 10 ปี	4.33	0.28	2	0.13	.87
	10-19 ปี	4.32	0.28			
	20 ปีขึ้นไป	4.35	0.28			
อำเภอที่สถานศึกษาตั้งอยู่	อำเภอเมืองลพบุรี	4.33	0.27	3	0.43	.72
	อำเภอโคกสำโรง	4.33	0.28			
	อำเภอบ้านหมี่	4.31	0.29			
	อำเภอท่าม่วง	4.38	0.30			

จากตารางที่ 4 ซึ่งแสดงผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ประสบการณ์ในการทำงาน และอำเภอที่สถานศึกษาตั้งอยู่ พบว่า ระดับความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลทั้งในภาพรวมและในรายด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนี้

เมื่อจำแนกตามอายุ ซึ่งแบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ น้อยกว่า 30 ปี 30-39 ปี 40-49 ปี และ 50 ปีขึ้นไป พบว่า ระดับความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลทั้งในภาพรวมและองค์ประกอบแต่ละด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เมื่อจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ น้อยกว่า 10 ปี 10-19 ปี และ 20 ปีขึ้นไป พบว่า ระดับความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลทั้งในภาพรวมและองค์ประกอบรายด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เมื่อจำแนกตามอำเภอที่สถานศึกษาตั้งอยู่ โดยแบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ อำเภอเมืองลพบุรี อำเภอโคกสำโรง อำเภอบ้านหมี่ และอำเภอท่าม่วง พบว่า ระดับความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลทั้งในภาพรวมและองค์ประกอบแต่ละด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 มีประเด็นอภิปราย ดังนี้

1. การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 โดยภาพรวมผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก มีระดับความคิดเห็นต่อระดับการดำเนินงานด้านการบริหารงานบุคคลโดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสะท้อนถึงความเข้าใจร่วมกันว่ากระบวนการต่าง ๆ ดำเนินการอย่างเป็นระบบ ชัดเจน และมีประสิทธิภาพในระดับที่น่าพึงพอใจ โดยเมื่อลำดับรายด้านตามค่าเฉลี่ย พบว่า ด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่งอยู่ในลำดับสูงสุด รองลงมาคือ การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ วินัย และการรักษาวินัย การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง และการออกจากราชการตามลำดับ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Srilakam (2015) ซึ่งพบว่า การบริหารงานบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 มีระดับความคิดเห็นต่อการดำเนินงานโดยรวมอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน โดยจัดลำดับด้านที่มีการดำเนินงานสูง ได้แก่ การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ การวางแผนอัตรากำลัง การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง การรักษาวินัย และการออกจากราชการ ตามลำดับ ผลการวิจัยในครั้งนี้อาจตีความได้ผ่านมุมมองของแนวคิดโครงสร้างองค์กรของมินทซ์เบิร์ก (Mintzberg) ซึ่งว่า องค์กรขนาดเล็กมักมีลักษณะการตัดสินใจแบบกระจายศูนย์ (decentralized decision-making) โดยที่บุคลากรมีการทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิด ส่งผลให้เกิดการรับรู้ร่วมและทัศนคติที่สอดคล้องกัน (Mintzberg, 1979) สามารถอธิบายได้ว่า แม้ผู้บริหารและครูจะมีสถานภาพที่แตกต่างกัน แต่ในบริบทของโรงเรียนขนาดเล็กซึ่งมีโครงสร้างองค์กรไม่ซับซ้อน การดำเนินงานจึงอยู่ภายใต้ความร่วมมือที่ใกล้ชิด ส่งผลให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลมีแนวโน้มเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1.1 การวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษาขนาดเล็กมีระดับความคิดเห็นต่อการดำเนินงานด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่งอยู่ในระดับมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับองค์ประกอบอื่นของการบริหารงานบุคคล สะท้อนให้เห็นถึงการรับรู้ร่วมว่าการดำเนินงานในด้านนี้มีความเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยเฉพาะในบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 ที่มีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารอัตรากำลังในสถานศึกษาเพื่อสำรวจความต้องการบุคลากรในแต่ละโรงเรียนอย่าง

สม่ำเสมอ พร้อมทั้งวางแผนจัดสรรตำแหน่งให้เหมาะสมตามระดับความจำเป็นและบริบทของแต่ละแห่ง โดยคำนึงถึงปัจจัยด้านจำนวนนักเรียน ความครบชั้นเรียน ภาระงานของครู รวมถึงสถานภาพของโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งโรงเรียนคุณภาพ ซึ่งสะท้อนถึงการดำเนินการเชิงรุกที่ช่วยให้บุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ได้รับการจัดสรรไปปฏิบัติงานในตำแหน่งที่สอดคล้องกับบทบาทและภารกิจ ส่งผลให้สถานศึกษาสามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนในระยะยาว ทั้งนี้ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานศึกษาของ Wiriyakup (2000) ที่ระบุว่า การวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่งที่เหมาะสมมีความสัมพันธ์กับการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรในสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโรงเรียนขนาดเล็กที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากรบุคคล

1.2 การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษาขนาดเล็กมีระดับความคิดเห็นต่อการดำเนินงานด้านการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้งอยู่ในระดับมาก ซึ่งสะท้อนถึงการรับรู้ร่วมกันว่าผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินงานในด้านนี้อย่างเป็นระบบ โดยให้ความสำคัญกับการพิจารณาความจำเป็นของบริบทสถานศึกษา ควบคู่กับการคัดเลือกบุคลากรที่มีคุณสมบัติสอดคล้องกับภารกิจ เป้าหมาย และลักษณะเฉพาะของโรงเรียน โดยทั่วไปการดำเนินงานด้านการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้งในสถานศึกษาขนาดเล็กภายใต้สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 มีแนวปฏิบัติที่ชัดเจน เช่น การจัดประชุมคณะกรรมการบริหารอัตรากำลังในสถานศึกษาเพื่อพิจารณาการกลั่นกรองตำแหน่งว่าง โดยยึดตามข้อมูลอัตรากำลัง ความขาดแคลนของแต่ละโรงเรียน และคุณสมบัติเฉพาะของผู้สมัครที่เสนอโดยผู้บริหารสถานศึกษา (Lopburi Primary Educational Service Area Office 1, 2021) นอกจากนี้ในบางกรณี ผู้บริหารโรงเรียนยังมีการใช้วิธีการทดลองปฏิบัติงาน หรือการติดตามผลการสอนในระยะต้น เพื่อประเมินความเหมาะสมของบุคลากรในเชิงปฏิบัติก่อนเสนอชื่อเข้ารับการบรรจุอย่างเป็นทางการ แม้แนวทางเหล่านี้อาจไม่มีสถานะเป็นข้อบังคับอย่างเป็นทางการในระดับประเทศ แต่พบว่ามีให้นำมาใช้เป็นแนวปฏิบัติเฉพาะในระดับพื้นที่เพื่อเพิ่มความมั่นใจในการจัดสรรบุคลากรให้เหมาะสมกับตำแหน่งงาน ทั้งนี้ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานศึกษาของ Kiatnapakoon (2012) ที่พบว่า การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้งในสถานศึกษาขนาดเล็กของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาทมีความเป็นระบบ และสามารถตอบสนองความต้องการของสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษาขนาดเล็กมีระดับความคิดเห็นต่อการดำเนินงานด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นถึงการรับรู้ว่าการดำเนินการในด้านนี้อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา ผ่านการอบรม ประชุม สัมมนา และการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาการ ทั้งในระดับเขตพื้นที่และระดับ

โรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายและแผนปฏิบัติการประจำปีของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 ที่กำหนดให้ “การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา” เป็นยุทธศาสตร์หลักในการยกระดับคุณภาพสถานศึกษา โดยมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะด้านวิชาการและทักษะด้านเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง (Lopburi Primary Educational Service Area Office 1, 2023) นอกจากนี้ยังมีการกำหนดมาตรการจูงใจ เช่น การยกย่องเชิดชูเกียรติ การประเมินผลการปฏิบัติงานเชิงคุณภาพ และการสนับสนุนการเติบโตทางวิชาชีพ เพื่อเพิ่มแรงจูงใจในการพัฒนางานอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Intrarut (2011) ที่ชี้ว่า การส่งเสริมประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา โดยเฉพาะในระดับปฏิบัติการที่ต้องอาศัยทั้งความสามารถเฉพาะตัวและความร่วมมือของบุคลากรในระบบอย่างป็นองค์รวม ทั้งนี้ การพัฒนาศักยภาพบุคลากรอย่างต่อเนื่องควรดำเนินการควบคู่กับการประเมินผลหลังการอบรมอย่างเป็นระบบ โดยสามารถประยุกต์ใช้กรอบการประเมิน 4 ระดับของเคิร์กแพทริก (Kirkpatrick & Kirkpatrick, 2016) ได้แก่ การรับรู้ (Reaction) การเรียนรู้ (Learning) การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (Behavior) และผลลัพธ์เชิงองค์กร (Results) เพื่อให้สามารถวัดผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาได้อย่างรอบด้าน และนำข้อมูลมาใช้ปรับปรุงการอบรมในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.4 วินัยและการรักษาวินัย ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษาขนาดเล็กมีระดับความคิดเห็นต่อการดำเนินงานด้านวินัยและการรักษาวินัยอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นถึงการรับรู้ร่วมกันว่าการบริหารงานบุคคลในด้านนี้มีความเข้มแข็งและเป็นระบบ โดยสถานศึกษามีการยึดถือระเบียบ ข้อบังคับ และแนวปฏิบัติที่ชัดเจนในการควบคุมวินัยบุคลากร อาทิ การลาปฏิบัติราชการ การขออนุญาตออกนอกสถานศึกษา และการปฏิบัติงานในหน้าที่ราชการอื่น ๆ ทั้งนี้ สถานศึกษาอยู่ภายใต้การกำกับของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 ซึ่งได้มีการส่งเสริมให้สถานศึกษาดำเนินกิจกรรมอบรมและนิเทศด้านวินัยอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการเผยแพร่ “คู่มือแนวทางปฏิบัติด้านวินัย” ตามแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) เพื่อให้ครูและบุคลากรมีความเข้าใจและสามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องตามระเบียบแบบแผน (Office of the Teacher Civil Service and Educational Personnel Commission, 2012; Lopburi Primary Educational Service Area Office 1, 2023) การดำเนินงานลักษณะนี้เอื้อให้บุคลากรมีวินัยในการทำงานและสามารถหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการกระทำผิดวินัย อีกทั้งยังส่งผลเชิงบวกต่อภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือของสถานศึกษา ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานศึกษาของ Pathumrat (2014) ที่พบว่า การดำเนินงานด้านวินัยและการรักษาวินัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของจังหวัดอุบลราชธานีอยู่ในระดับสูง และมีแนวทางการควบคุมวินัยที่มีประสิทธิภาพภายใต้กรอบของกฎหมายและระเบียบราชการ

1.5 การออกจากราชการ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษาขนาดเล็กมีระดับความคิดเห็นต่อการดำเนินงานด้านการออกจากราชการอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารมีการบริหารจัดการในประเด็นนี้อย่างรอบคอบและเหมาะสม โดยเฉพาะในด้านการอำนวยความสะดวกแก่บุคลากรที่ประสงค์จะออกจากราชการ ทั้งในแง่ของการให้ข้อมูล การแนะนำขั้นตอนทางกฎหมาย ตลอดจนการจัดพิธีแสดงมุทิตาจิตหรือกิจกรรมเชิดชูเกียรติผู้เกษียณอายุราชการ เพื่อเสริมสร้างขวัญกำลังใจและความภาคภูมิใจในวิชาชีพ ทั้งนี้ โรงเรียนบางแห่งยังมีแนวปฏิบัติในการเชิญครูที่เกษียณแล้วซึ่งมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านกลับมาช่วยสอนเป็นรายชั่วโมงในวิชาขาดแคลน เช่น วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ หรือภาษาอังกฤษ โดยมีการประสานงานกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อขออนุมัติการจ้างตามความจำเป็น (Lopburi Primary Educational Service Area Office 1, 2023) แนวทางดังกล่าวไม่เพียงแต่ช่วยบรรเทาผลกระทบจากการขาดแคลนครู แต่ยังส่งเสริมความต่อเนื่องของการจัดการเรียนรู้ให้ดำเนินไปอย่างมีคุณภาพและไม่สะดุด ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับรายงานของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (2012) ที่ระบุว่า การออกจากราชการจำเป็นต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบภายใต้กรอบของกฎหมาย ระเบียบ และวิธีปฏิบัติราชการ เพื่อไม่ให้กระทบต่อประสิทธิภาพขององค์กร และเพื่อรักษาคุณภาพของระบบการศึกษาในภาพรวม

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการแนวทางการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 โดยเมื่อจำแนกตามตำแหน่ง อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และอำเภอที่สถานศึกษาตั้งอยู่ พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการแนวทางการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 โดยเมื่อจำแนกตามตำแหน่ง อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และอำเภอที่สถานศึกษาตั้งอยู่ พบว่า ระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อการดำเนินงานด้านการบริหารงานบุคคลไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งในภาพรวมและในแต่ละองค์ประกอบ สะท้อนให้เห็นถึงความสอดคล้องด้านการรับรู้และทัศนคติของบุคลากรในกลุ่มต่าง ๆ ที่มีต่อกระบวนการบริหารงานบุคคล โดยไม่ขึ้นอยู่กับคุณลักษณะเฉพาะบุคคลหรือบริบทเชิงพื้นที่ของสถานศึกษา ความสอดคล้องดังกล่าวอาจเกิดจากการดำเนินงานภายใต้กรอบนโยบายและแนวทางการบริหารที่มีมาตรฐานเดียวกัน การกำกับดูแลที่มีความต่อเนื่องและเป็นระบบจากหน่วยงานต้นสังกัด รวมถึงการมีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษาในระดับพื้นที่ ซึ่งล้วนส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจร่วมและแบบแผนการดำเนินงานด้านการบริหารงานบุคคลที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เมื่อพิจารณาจากมุมมองทางทฤษฎี ผลการวิจัยอาจอธิบายได้โดยแนวคิดโครงสร้างองค์กรตามทฤษฎีเชิงสถานการณ์ (Contingency Theory) ซึ่งระบุว่า องค์กรจะดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเมื่อโครงสร้างและแนวทางการบริหารสอดคล้องกับบริบทขององค์กร (Donaldson, 2001) ในกรณีของสถานศึกษาขนาดเล็ก

โครงสร้างที่ไม่ซับซ้อน การมีบทบาทที่หลากหลายของครู และความใกล้ชิดของผู้บริหารกับบุคลากร ทำให้เกิดความเข้าใจที่คล้ายคลึงกันแม้จะมีความแตกต่างด้านตำแหน่งหรือประสบการณ์ ส่งผลให้ความคิดเห็นที่สะท้อนออกมามีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกัน

2.1 จำแนกตามตำแหน่ง ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูต่อการดำเนินงานด้านการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขนาดเล็กไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าทั้งสองกลุ่มมีความเข้าใจและการรับรู้ต่อการบริหารงานบุคคลในทิศทางเดียวกัน แม้ว่าจะมีตำแหน่งหน้าที่ที่แตกต่างกัน แต่ด้วยลักษณะของสถานศึกษาขนาดเล็ก ซึ่งมีขนาดองค์กรจำกัด ทำให้บทบาทของผู้บริหารและครูมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดและต้องร่วมมือกันในการขับเคลื่อนงานในทุกด้าน จึงมีแนวโน้มที่จะรับรู้ภาพรวมของการบริหารงานบุคคลในลักษณะที่สอดคล้องกัน ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ Tosarnet (2006) ที่พบว่า ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 2 ความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลไม่แตกต่างกันเมื่อจำแนกตามตำแหน่ง ทั้งนี้รายละเอียดในบางด้าน เช่น การวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง อาจแสดงความเห็นที่แตกต่างกัน เนื่องจากผู้บริหารเป็นผู้วางแผนและตัดสินใจ ขณะที่ครูเป็นผู้ที่ได้รับผลจากกระบวนการนั้นโดยตรง

2.2 จำแนกตามอายุ ผลการศึกษพบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูต่อการดำเนินงานด้านการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขนาดเล็ก เมื่อจำแนกตามช่วงอายุ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสะท้อนว่าบุคลากรในช่วงอายุต่าง ๆ มีการรับรู้ต่อกระบวนการและแนวทางการบริหารงานบุคคลในทิศทางเดียวกัน แม้ว่าประสบการณ์ชีวิตและระยะเวลาการทำงานของบุคลากรแต่ละช่วงอายุอาจแตกต่างกัน แต่ในบริบทของสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีโครงสร้างการบริหารเรียบง่าย บทบาทหน้าที่ของบุคลากรมีความชัดเจน และมีระบบการมอบหมายงานที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน จึงส่งผลให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการบริหารงานบุคคลมีความคล้ายคลึงกันในทุกกลุ่มอายุ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานศึกษาของ Onlailert (2008) ซึ่งพบว่า ในสถานศึกษาเอกชนเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร ความคิดเห็นของบุคลากรในช่วงอายุต่าง ๆ เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญเช่นเดียวกัน

2.3 จำแนกตามระดับการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูต่อการดำเนินงานด้านการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขนาดเล็ก เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในภาพรวม ซึ่งสะท้อนว่าทั้งสองกลุ่มมีการรับรู้ต่อการดำเนินงานในด้านดังกล่าวอยู่ในระดับใกล้เคียงกัน แม้ว่าบุคลากรทั้งสองกลุ่มจะมีวุฒิการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาตรีขึ้นไป แต่ระดับการศึกษาเพียงอย่างเดียวไม่สามารถสรุปได้ว่ามีความรู้ ความเข้าใจ หรือประสบการณ์ในด้านการบริหารงานบุคคลในระดับที่เท่าเทียมกัน ทั้งนี้เนื่องจากความ

แตกต่างกันด้านสาขาวิชาและลักษณะของหลักสูตรที่สำเร็จการศึกษา โดยเฉพาะผู้บริหารบางรายอาจสำเร็จการศึกษาในสายบริหารการศึกษา ซึ่งมุ่งเน้นองค์ความรู้ด้านการจัดการองค์กรและการบริหารทรัพยากรบุคคลอย่างเป็นระบบ ขณะที่ครูส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาชีพครูหรือสาขาเฉพาะทางที่เน้นด้านวิชาการมากกว่าการบริหาร ส่งผลให้ความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับกระบวนการบริหารบุคคลอาจมีความแตกต่างในระดับเนื้อหา อย่างไรก็ตาม ความเหมือนหรือความใกล้เคียงในการรับรู้ดังกล่าวอาจสะท้อนถึงการทำงานร่วมกันในบริบทของสถานศึกษาขนาดเล็ก ซึ่งมีลักษณะการบริหารงานที่เป็นแบบรวมศูนย์ มีการมีส่วนร่วม และความใกล้ชิดในการดำเนินงานระหว่างผู้บริหารและครู ทำให้เกิดความเข้าใจที่สอดคล้องกันโดยธรรมชาติ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ Sutthirat (2006) ที่พบว่า ระดับการศึกษาของบุคลากรไม่ได้ส่งผลให้เกิดความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลในภาพรวม อย่างไรก็ตาม จากการวิเคราะห์เชิงรายด้านพบว่า ด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งอาจสะท้อนความต่างของบทบาทหน้าที่ โดยเฉพาะบทบาทของผู้บริหารที่มีหน้าที่กำหนดนโยบายและตัดสินใจเกี่ยวกับอัตรากำลังบุคลากร ขณะที่ครูในฐานะผู้ปฏิบัติ ย่อมมีมุมมองที่แตกต่างจากผลของการตัดสินใจดังกล่าว

2.4 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน ผลการศึกษาพบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูต่อการดำเนินงานด้านการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขนาดเล็ก เมื่อจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งในภาพรวมและในรายด้าน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า แม้บุคลากรจะมีระยะเวลาการปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน แต่การรับรู้และทัศนคติต่อการบริหารงานบุคคลกลับมีความสอดคล้องกันในระดับสูง อันเนื่องมาจากการดำเนินงานที่อยู่ภายใต้กรอบนโยบาย ระเบียบ และข้อบังคับเดียวกันของกระทรวงศึกษาธิการ รวมถึงการบริหารจัดการในบริบทของสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีความใกล้ชิดในการทำงานระหว่างผู้บริหารและครู ส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมและความเข้าใจร่วมในระบบการบริหารงานบุคคลอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะมีความประสบการณ์มากหรือน้อยก็ตาม ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ Tosarnet (2006) และ Supachart (2009) ซึ่งพบว่า ในเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรีและสกลนคร ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูที่มีประสบการณ์การทำงานแตกต่างกันไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อันแสดงให้เห็นถึงความเข้าใจร่วมในแนวทางการดำเนินงานของสถานศึกษาในกลุ่มบุคลากรที่มีความหลากหลายในด้านประสบการณ์

2.5 จำแนกตามอำเภอที่สถานศึกษาตั้งอยู่ ผลการศึกษาพบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูต่อการดำเนินงานด้านการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขนาดเล็ก เมื่อจำแนกตามอำเภอที่ตั้งของสถานศึกษา ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งในภาพรวมและในแต่ละองค์ประกอบ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสอดคล้องของการรับรู้และทัศนคติของบุคลากรในแต่ละ

พื้นที่ต่อแนวทางการดำเนินงานด้านการบริหารงานบุคคล โดยไม่ขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะหรือบริบทเชิงพื้นที่ของอำเภอ ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากการที่โรงเรียนในทุกอำเภออยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ซึ่งมีนโยบายและแนวทางการบริหารที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ส่งผลให้เกิดรูปแบบการดำเนินงานที่สอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกันในทุกพื้นที่ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานศึกษาของ Khongmee (2011) ซึ่งพบว่า ความคิดเห็นของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดต่าง ๆ ที่อยู่ภายใต้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานบุคคล สะท้อนถึงความ เป็นเอกภาพของระบบการบริหารที่ส่งผลต่อความเข้าใจร่วมในระดับพื้นที่

จากผลการวิจัยที่ปรากฏในทุกองค์ประกอบของการบริหารงานบุคคล พบว่า ผู้บริหารและครูในสถานศึกษาขนาดเล็กมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานในระดับมากอย่างสม่ำเสมอ สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามของสถานศึกษาในการรักษามาตรฐานการบริหารงานบุคคลแม้จะมีข้อจำกัดด้านทรัพยากรและขนาดองค์กร อันเป็นแนวโน้มเชิงบวกที่ชี้ให้เห็นว่าระบบการบริหารในโรงเรียนขนาดเล็ก มีศักยภาพในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง หากได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนอย่างเหมาะสม ขณะเดียวกัน การส่งเสริมจากระดับเขตและระดับชาติ โดยเฉพาะการจัดสรรครูเฉพาะทางในโรงเรียนขนาดเล็ก เป็นแนวทางหนึ่งที่จะยกระดับคุณภาพบุคลากร” (Intrarat, 2011)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษาขนาดเล็กมีระดับความคิดเห็นในด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่งในระดับมากที่สุด ผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กจึงควรพัฒนาและดำเนินการจัดทำฐานข้อมูลบุคลากรที่เป็นระบบ มีความถูกต้อง และทันสมัย เพื่อใช้เป็นเครื่องมือประกอบการพิจารณาออบหมายภาระงานให้เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ของบุคลากรแต่ละราย อันจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ควรคำนึงถึงการเตรียมความพร้อมของบุคลากรใหม่ โดยจัดสรรระยะเวลาให้สามารถปรับตัวก่อนเข้ารับภาระงานที่มีความซับซ้อนและรับผิดชอบสูง เพื่อป้องกันความเครียดในการทำงานและเสริมสร้างพื้นฐานที่มั่นคงในการพัฒนาในระยะยาว

2. จากผลการวิจัยที่แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษาขนาดเล็กมีความคิดเห็นในระดับมากต่อการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กจึงควรยกระดับแนวทางการพัฒนาบุคลากรจากการอบรมทั่วไป ไปสู่การวางแผนพัฒนารายบุคคล (Individual Development Plan: IDP) อย่างเป็นระบบ โดยวิเคราะห์จากศักยภาพและจุดอ่อนของครูแต่ละคนควบคู่กับบริบทของโรงเรียน เช่น ขนาดของโรงเรียน วิชาที่ขาดแคลน หรือ

เทคโนโลยีที่ยังไม่พร้อมใช้งาน ทั้งนี้ควรเน้นกิจกรรมที่เสริมทักษะจำเป็นในศตวรรษที่ 21 เช่น ทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) การใช้สื่อดิจิทัลในการเรียนการสอน และการคิดวิเคราะห์เชิงระบบ นอกจากนี้ ควรกำหนดกลไกการติดตามและประเมินผลหลังการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการประเมินผลสัมฤทธิ์ของการฝึกอบรมในระดับพฤติกรรมและผลลัพธ์ ตามกรอบการประเมิน 4 ระดับของ Kirkpatrick ได้แก่ การรับรู้ (Reaction) การเรียนรู้ (Learning) การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (Behavior) และผลลัพธ์เชิงองค์กร (Results) (Kirkpatrick & Kirkpatrick, 2016) ซึ่งจะช่วยให้การพัฒนาบุคลากรเกิดผลจริง และสามารถปรับปรุงการจัดอบรมครั้งต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชนวิชาชีพครู (PLC) ซึ่งจะช่วยให้การพัฒนาบุคลากรไม่เป็นเพียงกิจกรรมรายครั้ง แต่เกิดเป็นวัฒนธรรมการเรียนรู้ขององค์กรอย่างแท้จริง และยกระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาได้อย่างยั่งยืน

3. จากผลการวิจัยที่พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษาขนาดเล็กมีความคิดเห็นในระดับมากต่อด้านวินัยและการรักษาวินัย ผู้บริหารควรแสดงบทบาทเป็นต้นแบบที่ดีในการปฏิบัติตามระเบียบและข้อบังคับราชการอย่างเคร่งครัด ตลอดจนส่งเสริมให้บุคลากรเกิดความเข้าใจในหลักเกณฑ์กฎระเบียบ และผลกระทบจากการละเมิดวินัยราชการ อันจะช่วยลดความเสี่ยงต่อการกระทำผิดโดยไม่เจตนา และส่งเสริมให้เกิดวัฒนธรรมองค์กรที่ยึดหลักความถูกต้อง โปร่งใส และรับผิดชอบร่วมกัน แม้ว่าผลการวิจัยจะไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติของความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลเมื่อพิจารณาตามตำแหน่ง อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และอำเภอที่ตั้งของสถานศึกษา แต่ในเชิงบริบทเชิงลึก ปัจจัยเหล่านี้ยังคงมีแนวโน้มส่งผลต่อทัศนคติ รูปแบบการบริหาร และการปฏิบัติงานที่แตกต่างกันไปตามบทบาทและประสบการณ์เฉพาะบุคคลของผู้บริหารและครูในแต่ละโรงเรียน ดังนั้น เพื่อรักษาระดับประสิทธิภาพของการบริหารงานบุคคลให้คงที่และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีระบบติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรที่มีความยืดหยุ่น และสามารถปรับใช้ให้สอดคล้องกับบริบทเฉพาะของแต่ละสถานศึกษา ทั้งนี้ควรมีการให้คำปรึกษา นิเทศภายใน และปรับปรุงแผนพัฒนาบุคลากรให้ตอบสนองต่อธรรมชาติของความหลากหลายที่มีได้สะท้อนในเชิงสถิติ เช่น ความคาดหวังของผู้มีประสบการณ์สูง หรือความต้องการการสนับสนุนเพิ่มเติมของครูใหม่ในโรงเรียนขนาดเล็ก การบริหารจัดการในลักษณะนี้จะช่วยให้สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลง และยกระดับคุณภาพของการบริหารงานบุคคลอย่างยั่งยืนได้อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. จากผลการวิจัยครั้งนี้ที่ศึกษาระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษาขนาดเล็กเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการบริหารงานบุคคล พบว่า แม้โดยภาพรวมจะอยู่ในระดับมาก แต่เป็นการศึกษาในเชิงพรรณนา ซึ่งยังไม่สามารถระบุได้อย่างชัดเจนถึง ปัจจัยที่ส่งผลต่อ

ความมีประสิทธิภาพในการบริหารงานบุคคล ดังนั้น การวิจัยในอนาคตควรศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารในสถานศึกษาขนาดเล็ก เช่น ปัจจัยเชิงโครงสร้างองค์กร ภาวะผู้นำทรัพยากรบุคคล หรือการสนับสนุนจากภายนอก เพื่อสร้างองค์ความรู้ที่นำไปสู่การวางแผนพัฒนาอย่างตรงจุดและเป็นระบบ

2. จากข้อค้นพบที่ระบุว่าด้านการวางแผนอัตรากำลังมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ขณะที่บางด้าน เช่น การออกจากราชการ และการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง มีค่าเฉลี่ยในระดับต่ำกว่า การวิจัยในอนาคตจึงควรศึกษาประสิทธิผลในการบริหารงานบุคคลในแต่ละด้านอย่างเจาะลึก โดยเฉพาะการเปรียบเทียบระหว่างการประเมินตนเองของผู้บริหารกับความคิดเห็นของครูผู้ร่วมงาน เพื่อประเมินความสอดคล้องระหว่างนโยบายกับการปฏิบัติจริง และนำไปสู่การกำหนดแนวทางปรับปรุงที่ชัดเจนและตรงเป้าหมายมากยิ่งขึ้น

3. จากข้อจำกัดของการวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งเน้นการวิเคราะห์เชิงปริมาณจากแบบสอบถาม การวิจัยในอนาคตควรใช้ระเบียบวิธีแบบผสมวิธี หรือศึกษารณีตัวอย่างเชิงลึกเฉพาะโรงเรียนในพื้นที่ที่มีผลการบริหารงานบุคคลต่ำในบางด้าน เช่น ด้านการรักษาวินัยหรือการบรรจุแต่งตั้ง เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยเชิงคุณภาพที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงาน และพัฒนาแนวทางเฉพาะที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในบริบทของสถานศึกษาขนาดเล็ก

References

- Donaldson, L. (2001). *The contingency theory of organizations*. Sage Publications.
- Intrarat, S. (2011). *Conditions and problems of personnel management in schools under the Chumphon Primary Educational Service Area Office 2* [Unpublished Master's thesis]. Somdejchaopraya Rajabhat University. [In Thai]
- Khongmee, K. (2011). *Teachers' opinions on personnel management of secondary school administrators under the Secondary Educational Service Area Office 5* [Master's thesis, Thepsatri Rajabhat University]. https://tdc.thailis.or.th/tdc/browse.php?option=show&browse_type=title&titleid=324052 [In Thai]
- Kiatnapakoon, S. (2012). *Personnel management in educational institutions as perceived by school administrators and teachers under the Chainat Primary Educational Service Area Office* [Master's thesis, Thepsatri Rajabhat University]. https://tdc.thailis.or.th/tdc/browse.php?option=show&browse_type=title&titleid=396200 [In Thai]

- Kirkpatrick, J. D., & Kirkpatrick, W. K. (2016). *Kirkpatrick's four levels of training evaluation*. ATD Press.
- Likert, R. (1932). *A technique for the measurement of attitudes*. *Archives of Psychology*, 140, 1–55.
- Lopburi Primary Educational Service Area Office 1. (2021). *Minutes of the Meeting of the Committee on Teacher Workforce Management in Educational Institutions, Meeting No. 2/2021*, October 6, 2021. Lopburi Primary Educational Service Area Office 1. [In Thai]
- Lopburi Primary Educational Service Area Office 1. (2023). *Action plan for fiscal year 2567 of the Lopburi Primary Educational Service Area Office 1*.
<https://drive.google.com/file/d/1ukGJdzliDjMY5HSwTElpNt3T9fvUHhrR/view>
[In Thai]
- Ministry of Education. (2003). *Handbook for the administration of autonomous basic education institutions*. Express Transport Organization. [In Thai]
- Mintzberg, H. (1979). *The structuring of organizations*. Prentice-Hall.
- Office of the Teacher Civil Service and Educational Personnel Commission. (2012). *Manual for disciplinary action, appeals, and complaints for teachers and educational personnel*. https://otepc.go.th/images/00_YEAR2562/10_PM/law53.pdf
[In Thai]
- Onlailert, M. (2008). *Personnel management in schools under the Office of Private Education Commission, Lat Phrao District, Bangkok* [Master's thesis, Suan Dusit Rajabhat University]. https://tdc.thailis.or.th/tdc/browse.php?option=show&browse_type=title&titleid=17729 [In Thai]
- Pathumrat, T. (2014). *The conditions and problems of personnel management in basic education institutions under the Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area Office 5* [Master's thesis, Ubon Ratchathani Rajabhat University].
<http://www.graduate.ubru.ac.th/ubru-journal/assets/onlinefile/1436243369.pdf>
[In Thai]
- Siriopakarom, S. (2003). *Educational research*. Thepsatri Rajabhat Institute. [In Thai]

- Srilakam, N. (2015). *Personnel management in small schools under the Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 1* [Master's thesis, Kanchanaburi Rajabhat University]. https://tdc.thailis.or.th/tdc/browse.php?option=show&browse_type=title&titleid=426957 [In Thai]
- Supachart, N. (2009). *Personnel management in schools under the Educational Service Area Offices in Sakon Nakhon Province* [Master's thesis, Sakon Nakhon Rajabhat University]. https://tdc.thailis.or.th/tdc/browse.php?option=show&browse_type=title&titleid=7405 [In Thai]
- Sutthirat, J. (2006). *Personnel management in educational institutions under the Ranong Educational Service Area Office* [Master's thesis, Suratthani Rajabhat University]. https://tdc.thailis.or.th/tdc/browse.php?option=show&browse_type=title&titleid=11319 [In Thai]
- Tosarnet, P. (2006). *Conditions and problems of personnel management in basic education institutions under the Lopburi Educational Service Area Office 2* [Master's thesis, Thepsatri Rajabhat University]. https://tdc.thailis.or.th/tdc/browse.php?option=show&browse_type=title&titleid=12535 [In Thai]
- Wiriyakup, S. (2000). *Personnel management by primary school administrators under the Prachinburi Primary Education Office* [Master's thesis, Kasetsart University]. https://tdc.thailis.or.th/tdc/browse.php?option=show&browse_type=title&titleid=126835 [In Thai]
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). Harper and Row.

การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมแบบจำลองเชิงพื้นที่ เพื่อส่งเสริมทักษะการโต้แย้งทาง
คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่อง การแยกตัวประกอบ
ของพหุนามดีกรีสอง

Learning Management Using an Area Model Game to Promote
Mathematical Argumentation Skills of Grade 8 Students
on Factoring Quadratic Polynomials

วรรณวิไล เทพวงษ์^{1*} และ อาร์ท นกแก้ว²

^{1*}ผู้ประพันธ์อันดับแรก สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

อีเมล: wanwilait66@nu.ac.th

²ผู้ประพันธ์บรรณกิจ สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ อีเมล: artornn@nu.ac.th

Wanwilai Thepwong^{1*} and Artorn Nokkaew²

^{1*}First Author, Mathematics Education, Department of Education, Faculty of Education, Naresuan University,

Email: wanwilait66@nu.ac.th

²Corresponding Author, Mathematics Education, Department of Education, Faculty of Education, Naresuan

University, Email: artornn@nu.ac.th

Received: May 06, 2025 / Revised: June 16, 2025 / Accepted: July 16, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมแบบจำลองเชิงพื้นที่ในการส่งเสริมทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่องการแยกตัวประกอบของพหุนามดีกรีสอง การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน กลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนขนาดกลางแห่งหนึ่งในจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 24 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ เกมแบบจำลองเชิงพื้นที่ แบบสังเกตพฤติกรรม และแบบทดสอบทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ ข้อมูลวิเคราะห์ด้วยแนวทางการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาแบบจัดโครงสร้าง และตรวจสอบความน่าเชื่อถือด้วยการตรวจสอบสามเส้า ผลการวิจัยพบว่า ด้านที่นักเรียนมีพัฒนาการสูงสุดคือข้อกล่าวอ้าง รองลงมาคือข้อมูล และเหตุผลสนับสนุนข้อกล่าวอ้าง ส่วนเหตุผลคัดค้านเป็นด้านที่มีพัฒนาการต่ำที่สุด เมื่อพิจารณาคะแนนรายองค์ประกอบในระดับดีขึ้นไป พบว่าข้อกล่าวอ้างมีนักเรียนร้อยละ 62.50 ข้อมูลและเหตุผลสนับสนุนข้อกล่าวอ้างร้อยละ 45.83 เท่ากัน และเหตุผลคัดค้านร้อยละ 33.33 ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลเชิงพฤติกรรมที่พบว่า นักเรียนสามารถแลกเปลี่ยนแนวคิดและอธิบายเหตุผลอย่างมีโครงสร้าง ผ่านการตีความภาพแบบจำลองเชิงพื้นที่ในการแข่งขันกลุ่ม

ซึ่งเปิดโอกาสให้โต้แย้งและตรวจสอบแนวคิดร่วมกันสรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมแบบจำลองเชิงพื้นที่ช่วยส่งเสริมทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์เรื่องการแยกตัวประกอบพหุนามดีกรีสอง

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน เกมแบบจำลองเชิงพื้นที่ ทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ การแยกตัวประกอบของพหุนามดีกรีสอง

Abstract

This study aimed to examine the effects of learning management using an area model game on enhancing the mathematical argumentation skills of Grade 8 students in the topic of factoring quadratic polynomials. The research was conducted as classroom action research with a target group of 24 students from a medium-sized secondary school in Nakhon Sawan Province. The research instruments included lesson plans, an area model game, a behavior observation form, and a mathematical argumentation skills test. Data were analyzed using the Structuring–Deductive Category Assignment method and triangulated for credibility. The results revealed that the claim component showed the highest improvement, followed by data and warrant, while rebuttal showed the least. Considering the proportion of students who achieved good to excellent levels, 62.50% performed well in the claim component, 45.83% in both data and warrant, and 33.33% in rebuttal. These findings were consistent with behavioral observations, which showed that students were able to exchange ideas and explain their reasoning structurally through interpreting area model representations in team-based competition, where they engaged in collaborative argumentation and idea evaluation. In conclusion, learning management using an area model game effectively promotes mathematical argumentation skills in the context of factoring quadratic polynomials

Keywords: Game-Based Learning, Area Model Game, Mathematical Argumentation Skills, Factoring Quadratic Polynomials

บทนำ

การโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ (Mathematical Argumentation) เป็นกระบวนการให้เหตุผลที่มีโครงสร้าง ประกอบด้วยการเสนอข้อสรุป การนำเสนอข้อมูลสนับสนุน การให้เหตุผลประกอบ และการตอบโต้แนวคิดอื่น ๆ อย่างมีตรรกะ (Jeannotte & Kieran, 2017; Toulmin, 2003) ความสามารถในการโต้แย้งสัมพันธ์กับทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะ

การคิดวิเคราะห์ และการให้เหตุผล (Şengül & Altinel, 2021) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ได้อย่างลึกซึ้ง (Indrawatiningsih et al., 2020)

แม้จะมีการเน้นย้ำถึงความสำคัญของการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ แต่นักเรียนจำนวนมากยังคงประสบปัญหาในการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ Şengül and Altinel (2021) พบว่า นักเรียนมีข้อจำกัดในการให้เหตุผลในการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ โดยเฉพาะในส่วนของ การนำเสนอข้อโต้แย้งที่ต้องใช้หลักฐานรองรับอย่างชัดเจนและมีลำดับขั้นที่เป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของ Orain et al. (2023) ที่พบว่า แม้นักเรียนจะสามารถให้ข้อคิดเห็นหรือเหตุผลสนับสนุนได้ในระดับหนึ่ง แต่ยังคงขาดความสมบูรณ์ในการอธิบายหรือโต้แย้งกลับในประเด็นที่มีความซับซ้อน ปัญหาดังกล่าวสะท้อนถึงความเข้าใจในเนื้อหาทางคณิตศาสตร์ที่ยังไม่ลึกซึ้ง ส่งผลให้นักเรียนไม่สามารถใช้ข้อมูลหรือหลักการที่ถูกต้องมาสนับสนุนข้อโต้แย้งได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Schwarz et al., 2010) ในทำนองเดียวกัน Lin and Mintzes (2010) พบว่า นักเรียนจำนวนมาก โดยเฉพาะผู้ที่มีความสามารถด้านการคิดต่ำจะมีความสับสนระหว่างเหตุผลกับหลักฐาน โดยใช้เหตุผลส่วนตัวแทนที่จะอ้างอิงข้อมูลหรือเนื้อหาที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการโต้แย้ง ปัญหาเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่า ความเข้าใจในเนื้อหาทางคณิตศาสตร์ที่ซับซ้อนก็มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาทักษะการโต้แย้งเช่นเดียวกัน

นอกจากทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์แล้ว เนื้อหาด้านการแยกตัวประกอบของพหุนามดีกรีสองก็เป็นอีกหนึ่งเนื้อหาที่นักเรียนจำนวนมากพบอุปสรรคในการเรียนรู้ แม้จะเป็นเนื้อหาพื้นฐานในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและเป็นรากฐานของคณิตศาสตร์ระดับที่สูงขึ้น แต่นักเรียนส่วนใหญ่ยังมีผลการเรียนในหัวข้อนี้ต่ำกว่าเกณฑ์ โดยเฉพาะในด้านการเข้าใจรูปแบบของพหุนามและการเลือกวิธีแยกตัวประกอบ ซึ่งสะท้อนจากผลการสอบในปีการศึกษาที่ผ่านมาในโรงเรียนของผู้วิจัย พบว่ามีนักเรียนที่ทำคะแนนไม่ถึงเกณฑ์ผ่านคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 50 เนื่องจากเนื้อหากการแยกตัวประกอบพหุนามดีกรีสองโดยใช้สมบัติการแจกแจงมีลักษณะเป็นนามธรรม ยากต่อการเชื่อมโยงแนวคิดและการสร้างความเข้าใจ (Baring & Alegre, 2019; Meesap et al., 2021) นักเรียนยังมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนในด้านวิเคราะห์โครงสร้างของพหุนาม ด้านการเชื่อมโยงสัมพันธ์กับผลคูณของตัวประกอบ และด้านการเลือกวิธีการแยกตัวประกอบที่เหมาะสม ซึ่งสะท้อนถึงความไม่เข้าใจในโครงสร้างของพหุนามอย่างแท้จริง (Srisuthunyavong, 2023) ส่งผลให้การเรียนรู้อย่างคงแน่นที่กระบวนการหาคำตอบ มากกว่าการอธิบายหรือแลกเปลี่ยนแนวคิด

แม้ว่าที่ผ่านมานักการศึกษาคณิตศาสตร์จะได้เสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้เรื่องการแยกตัวประกอบพหุนามดีกรีสองที่หลากหลาย เช่น การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค TAI (Bumrunpakdee, 2020) การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านร่วมกับ STAD (Ratchakham, 2020) การใช้ชุดกิจกรรมร่วมกับเทคนิค Box Method (Meesap et al., 2021) และการจัดการเรียนรู้แบบ 5E ร่วมกับเทคนิค TGT (Aupan & Thienyutthakul, 2024) ซึ่งต่างก็มีจุดเด่นในการช่วยส่งเสริม

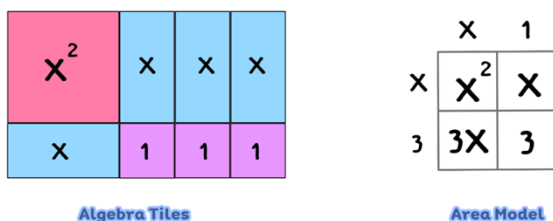

ความเข้าใจและการมีส่วนร่วมของนักเรียน แต่แนวทางส่วนใหญ่ยังคงมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หรือการฝึกฝนกระบวนการคิดคำนวณ มากกว่าการส่งเสริมให้นักเรียนสามารถอธิบายแนวคิดของตนเองโดยอ้างอิงจากหลักฐาน หรือพัฒนาทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์อย่างเป็นระบบ ไม่เอื้อต่อการอภิปรายหรือการให้เหตุผลอย่างมีโครงสร้าง (Kersaint, 2015) นอกจากนี้ แนวทางการสื่อความเข้าใจในเนื้อหาคณิตศาสตร์ที่มีลักษณะเป็นนามธรรม เช่น โครงสร้างของพหุนาม ยังมีข้อจำกัดในการช่วยให้นักเรียนมองเห็นความเชื่อมโยงระหว่างแนวคิดได้อย่างชัดเจน ส่งผลให้การเรียนรู้อย่างแน่นที่กระบวนการหาคำตอบมากกว่าการอธิบายหรือแลกเปลี่ยนแนวคิด จึงมีความจำเป็นที่จะต้องแสวงหาแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาความเข้าใจทางคณิตศาสตร์และการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ของผู้เรียนควบคู่กัน

Tabpum and Poonpaiboonpipat (2021) ได้เสนอว่า การพัฒนาทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ควรจัดกิจกรรมโดยใช้สถานการณ์ที่มีแนวทางการแก้ปัญหาที่หลากหลาย ใช้คำถามปลายเปิดเพื่อกระตุ้นการอภิปราย และสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการกล้าคิด กล้าแสดงออกของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ Orain et al. (2023) ที่ได้ออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการแบบเปิด โดยใช้สถานการณ์ที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น อธิบายเหตุผล และโต้แย้งอย่างมีหลักการในบริบทของคณิตศาสตร์ แนวคิดในการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างหลากหลายนี้ สามารถต่อยอดได้ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน (Game-Based Learning) ซึ่งช่วยสร้างบรรยากาศที่มีเป้าหมายชัดเจน กระตุ้นการมีส่วนร่วม และส่งเสริมการแสดงความคิดเห็นอย่างเป็นธรรมชาติ เกมที่ออกแบบอย่างเหมาะสมสามารถสร้างแรงจูงใจ เสริมปฏิสัมพันธ์ และส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้ง (Plass et al., 2015) และยังเป็นกลยุทธ์ที่ช่วยส่งเสริมทั้งแรงจูงใจและการพัฒนาทักษะการใช้เหตุผล โดยเฉพาะเมื่อกิจกรรมในเกมมีความท้าทายและเชื่อมโยงกับความสนใจของผู้เรียน (Panichayapan & Boonsong, 2023)

การใช้ภาพเพื่อแสดงแทนการคูณกันของพหุนามช่วยให้นักเรียนเห็นความสัมพันธ์ระหว่างพจน์ต่าง ๆ อย่างเป็นรูปธรรม (Kajander, 2022) โดยมีรูปแบบการแสดงแทนการคูณ หรือการแยกตัวประกอบพหุนามในรูปแบบที่หลากหลาย อาทิ แบบจำลองเชิงพื้นที่ (Area Model) ที่เน้นการแทนค่าพื้นที่และความสัมพันธ์เชิงพื้นที่ระหว่างพจน์ต่าง ๆ และกระเบื้องพีชคณิต (Algebra Tiles) ซึ่งใช้แผ่นสี่เหลี่ยมสีต่าง ๆ แทนพจน์ของพหุนาม ดังแสดงในภาพที่ 1

$$x^2 + 4x + 3$$

ภาพที่ 1 เปรียบเทียบกระเบื้องพีชคณิต (Algebra Tiles) (ซ้าย) กับ แบบจำลองเชิงพื้นที่ (Area model) (ขวา) ในการแยกตัวประกอบพหุนามของ x^2+4x+3

การใช้แบบจำลองเชิงพื้นที่ช่วยให้นักเรียนเข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับการแยกตัวประกอบของพหุนามได้อย่างลึกซึ้ง รวมถึงสามารถสังเกตรูปแบบและสร้างข้อสรุปเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสัมประสิทธิ์กับค่าคงที่ได้ด้วยตนเอง โดยแบบจำลองเชิงพื้นที่น่าจะเอื้อต่อการที่นักเรียนจะสามารถใช้เป็นหลักฐานในการอธิบายเหตุผล แสดงความคิดเห็น และโต้แย้งแนวคิดที่แตกต่าง ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ที่มีเหตุผลและน่าเชื่อถือ

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจใช้แบบจำลองเชิงพื้นที่ร่วมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะของเกมที่ออกแบบให้มีเป้าหมายการโต้แย้งที่ชัดเจนและเชื่อมโยงกับเนื้อหาคณิตศาสตร์ ซึ่งสามารถกระตุ้นให้เกิดการใช้เหตุผล การอภิปราย และการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้และกระตุ้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมแบบจำลองเชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่อง การแยกตัวประกอบของพหุนามดีกรีสอง โดยกิจกรรมดังกล่าวไม่เพียงช่วยกระตุ้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนเท่านั้น แต่ยังเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกอธิบายแนวคิดของตนผ่านกระบวนการใช้เหตุผล การเชื่อมโยงข้อมูลกับข้อสรุป และการสร้างข้อโต้แย้งที่มีโครงสร้างชัดเจน ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการออกแบบการเรียนรู้ในหัวข้ออื่นที่มีลักษณะเป็นนามธรรมได้เช่นกัน และช่วยให้นักเรียนสามารถนำความเข้าใจที่ได้ไปต่อยอดในเนื้อหาคณิตศาสตร์อื่น ๆ ได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ กิจกรรมในรูปแบบเกมยังสามารถใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ ทั้งในและนอกห้องเรียน โดยมีลักษณะสนุกสนานและส่งเสริมแรงจูงใจเชิงบวกต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน สำหรับงานวิจัยนี้ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ห้องเรียนปกติ จำนวน 24 คน จากโรงเรียนขนาดกลางในจังหวัดนครสวรรค์

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาผลการส่งเสริมทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่อง การแยกตัวประกอบของพหุนามดีกรีสอง โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้เกมแบบจำลองเชิงพื้นที่ ซึ่ง

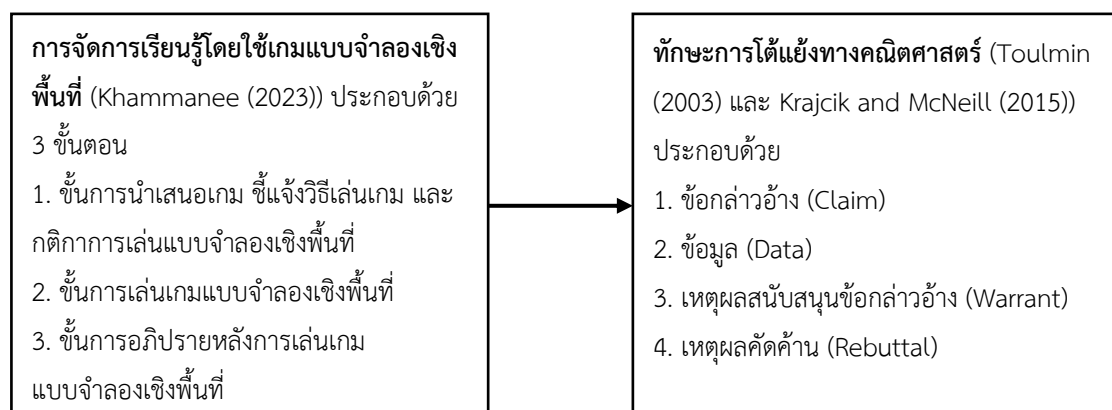
มุ่งศึกษาพัฒนาการของทักษะการโต้แย้งในแต่ละองค์ประกอบ ได้แก่ ข้อกล่าวอ้าง ข้อมูล เหตุผล สนับสนุนข้อกล่าวอ้าง และเหตุผลคัดค้าน

ขอบเขตการวิจัย

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย เป็นเนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่อง การแยกตัวประกอบของพหุนามดีกรีสอง จำนวน 11 ชั่วโมง ประกอบด้วย การคูณพหุนามโดยใช้แบบจำลองเชิงพื้นที่ จำนวน 3 ชั่วโมง การแยกตัวประกอบของพหุนามดีกรีสองตัวแปรเดียวโดยใช้แบบจำลองเชิงพื้นที่ จำนวน 4 ชั่วโมง และการแยกตัวประกอบของพหุนามดีกรีสองโดยใช้แบบจำลองเชิงพื้นที่เป็นกำลังสองสมบูรณ์และผลต่างกำลังสอง จำนวน 4 ชั่วโมง โดยใช้เวลาเรียนแบบแยกในชั่วโมงคณิตศาสตร์ (1 ชั่วโมงต่อครั้ง) ให้เหมาะกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมแบบจำลองเชิงพื้นที่

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษานี้ ตัวแปรต้น คือ การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมแบบจำลองเชิงพื้นที่เป็นการใช้เกมเป็นสื่อกลางในการเรียนรู้ที่ออกแบบมาเพื่อกระตุ้นความสนใจและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักเรียน เกมที่ใช้จะมีกติกาเรียบง่าย ไม่ซับซ้อน และผสมผสานแบบจำลองเชิงพื้นที่ที่ใช้พื้นที่สี่เหลี่ยม แทนส่วนต่าง ๆ ของพหุนาม เพื่อแสดงกระบวนการคูณและแยกตัวประกอบของพหุนามดีกรีสองอย่างเป็นรูปธรรม และตัวแปรตาม คือ ทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ข้อกล่าวอ้าง (Claim) ข้อมูล (Data) เหตุผลสนับสนุนข้อกล่าวอ้าง (Warrant) และเหตุผลคัดค้าน (Rebuttal)

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน (Classroom Action Research) ตามแนวคิดของ Kemmis and McTaggart (2013) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นวางแผน (Plan) ขั้นปฏิบัติการ (Act) ขั้นสังเกตการณ์ (Observe) และขั้นสะท้อนผล (Reflect) ดำเนินการทั้งหมด 3

วงจรถอบปฏิบัติกร โดยนำผลการวิเคราะห์ในแต่ละวงจรถอบปฏิบัติกรมาปรับปรุงการจัดการเรียนรู้อในวงจรถอบปฏิบัติกร โดยมอีรายละเอียด ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ห้องเรียนปกติ จำนวน 24 คน จากโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลางแห่งหนึ่งในอำเภอตากาลี จังหวัดนครสวรรค์ ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567

2. เครื่องมือวิจัย

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมแบบจำลองเชิงพื้นที่ เรื่องการแยกตัวประกอบของพหุนามดีกรีสอง จำนวน 3 แผนการจัดการเรียนรู้ เวลา 11 ชั่วโมง

2.2 เกมแบบจำลองเชิงพื้นที่ Factor Quest “ภารกิจแยกตัวประกอบ” เป็นเกมกระดานที่ออกแบบขึ้นเพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แบบจำลองเชิงพื้นที่ช่วยให้นักเรียนเข้าใจโครงสร้างของพหุนาม และส่งเสริมการให้เหตุผลและการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ระหว่างการเล่นเกม

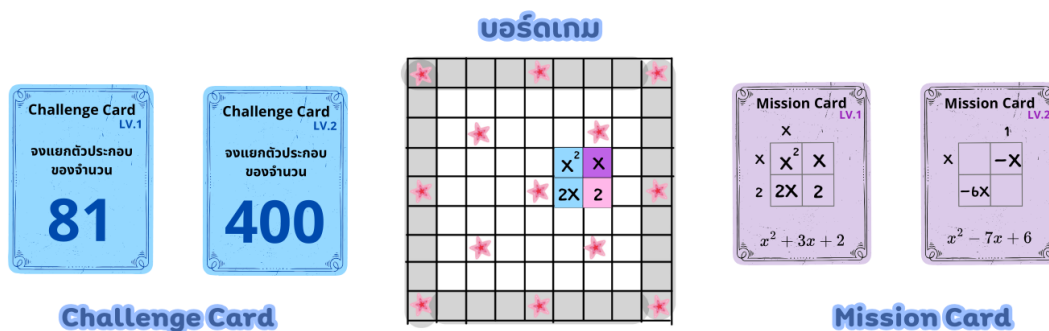
2.3 แบบสังเกตพฤติกรรมการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ ใช้สำหรับรวบรวมข้อมูลพฤติกรรมของนักเรียนระหว่างการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมแบบจำลองเชิงพื้นที่ โดยพิจารณาตาม 4 องค์ประกอบของการโต้แย้ง ได้แก่ ข้อกล่าวอ้าง ข้อมูล เหตุผลสนับสนุน และเหตุผลคัดค้าน

2.4 แบบทดสอบทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ เรื่อง การแยกตัวประกอบของพหุนามดีกรีสอง มีลักษณะเป็นข้อสอบแบบอัตนัย จำนวน 8 ข้อ สร้างขึ้นเพื่อประเมินทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ใน 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ข้อกล่าวอ้าง ข้อมูล เหตุผลสนับสนุน และเหตุผลคัดค้าน โดยมีสถานการณ์ปัญหาที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง ให้นักเรียนอธิบายแนวคิดทางคณิตศาสตร์ แปลงเป็นปัญหาทางคณิตศาสตร์ และสรุปคำตอบอย่างมีเหตุผล

3. เกมแบบจำลองเชิงพื้นที่ Factor Quest “ภารกิจแยกตัวประกอบ”

เกมแบบจำลองเชิงพื้นที่ Factor Quest “ภารกิจแยกตัวประกอบ” หมายถึง เกมกระดานที่ออกแบบให้ผู้เรียนทำงานเป็นทีม ทีมละ 2 คน โดยใช้เบี้ยแทนเอกพจน์และวางลงในตารางเพื่อสร้างแผนภาพที่แสดงความสัมพันธ์ของพหุนามในลักษณะเชิงพื้นที่ เกมนี้ช่วยให้นักเรียนมองเห็นโครงสร้างของพหุนามได้อย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม โดยทีมแรกจะทำการสุ่มเลือก Mission Card ขึ้นมาและวางไว้ที่กลางกระดานเพื่อเป็นเป้าหมายของเกม ทีมใดที่สามารถทำภารกิจตาม Mission Card สำเร็จก่อน จะได้รับคะแนนตามที่กำหนด ในระหว่างการเล่น เมื่อวางเบี้ยลงในช่องที่มีสัญลักษณ์รูปดาว ทีมนั้นต้องเปิด Challenge Card เพื่อแข่งขันแยกตัวประกอบของจำนวนที่ระบุใน Challenge Card ทีมที่ทำภารกิจสำเร็จได้เร็วและถูกต้องจะได้รับคะแนน เกมส่งเสริมให้นักเรียนสามารถอธิบายแนวคิดของ

ตนเอง ตรวจสอบคำตอบ และโต้แย้งแนวคิดของผู้อื่นโดยอ้างอิงจากแบบจำลองและการคำนวณบนกระดาน โดยใช้เวลาในการเล่นแต่ละรอบประมาณ 25–30 นาที

ภาพที่ 3 เกมแบบจำลองเชิงพื้นที่ Challenge Card และ Mission Card

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ระหว่างการจัดการจัดการการเรียนรู้ในแต่ละวงจรปฏิบัติการ ผู้วิจัยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์เพื่อเก็บข้อมูลพฤติกรรมของนักเรียนระหว่างการทำกิจกรรมกลุ่ม โดยมีการบันทึกอย่างต่อเนื่องตลอด 3 วงจรปฏิบัติการ

ระยะที่ 2 หลังการจัดการเรียนรู้ทั้ง 3 วงจรปฏิบัติการ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยแบบทดสอบทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ แบบปลายเปิด เพื่อประเมินความสามารถของนักเรียนในการใช้ข้อกล่าวอ้าง ข้อมูล เหตุผลสนับสนุน และเหตุผลคัดค้านอย่างมีเหตุผล ชัดเจน และสอดคล้องกับหลักคณิตศาสตร์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่เก็บรวบรวมถูกวิเคราะห์แยกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

ข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์จากแบบสังเกตพฤติกรรมโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาแบบจัดโครงสร้าง (Structuring–Deductive Category Assignment) ของ Mayring (2014) ภายใต้กรอบโครงสร้างของ Toulmin (2003) และ Krajcik and McNeill (2015) โดยจำแนกพฤติกรรมในแต่ละองค์ประกอบ ได้แก่ ข้อกล่าวอ้าง ข้อมูล เหตุผลสนับสนุน ข้อกล่าวอ้าง และเหตุผลคัดค้าน พร้อมประเมินระดับทักษะในแต่ละองค์ประกอบตามเกณฑ์ 4 ระดับ ได้แก่ ปรับปรุง (0) พอใช้ (1) ดี (2) และดีมาก (3) เพื่อสะท้อนพัฒนาการของนักเรียนในแต่ละวงจรปฏิบัติการ

ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์จากแบบทดสอบทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ ซึ่งคะแนนถูกประเมินตามเกณฑ์ 4 ระดับ ได้แก่ ดีมาก (3 คะแนน), ดี (2 คะแนน), พอใช้ (1 คะแนน) และปรับปรุง (0 คะแนน) โดยพิจารณาจากความถูกต้อง ความครบถ้วน และความชัดเจนของข้อโต้แย้ง ผลคะแนนจะถูกวิเคราะห์โดยการนับความถี่และคำนวณร้อยละของนักเรียนในแต่ละระดับ พร้อมทั้งนำเสนอผลในรูปแบบตารางและแผนภูมิแท่งแยกรายองค์ประกอบของทักษะการโต้แย้ง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งสองส่วนจะถูกใช้เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลและใช้อธิบายเพื่ออธิบายการพัฒนาการการเปลี่ยนแปลงทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์

ผลการวิจัย

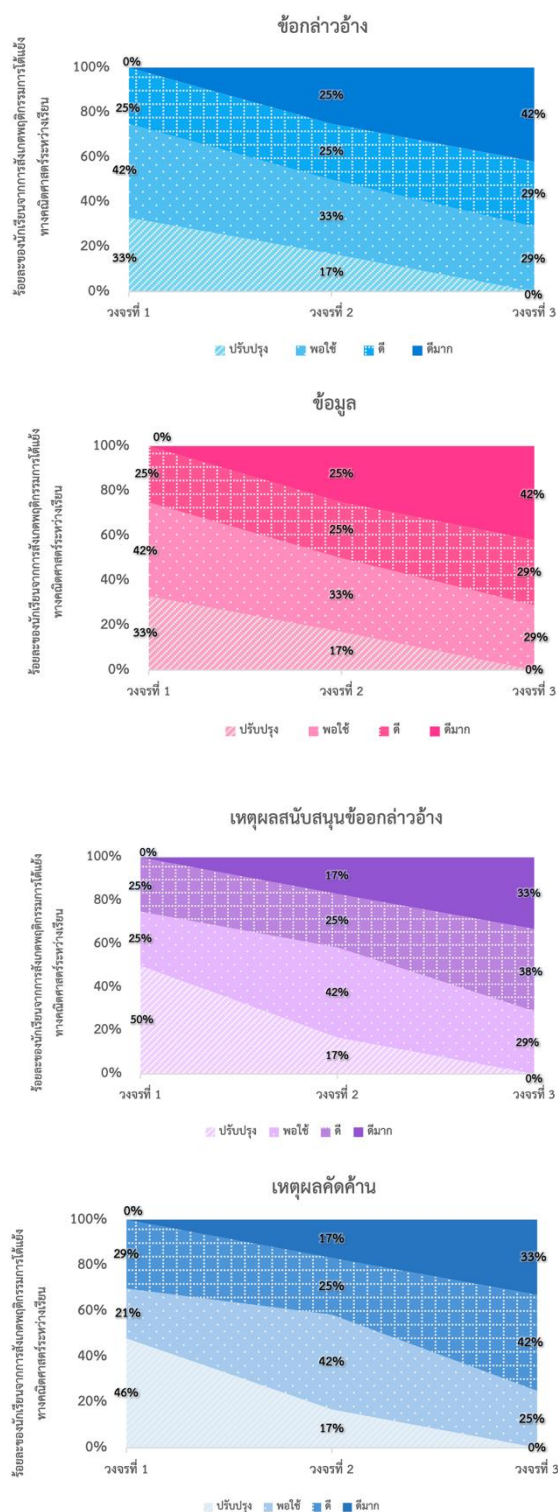
ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้ด้วยเกมแบบจำลองเชิงพื้นที่ช่วยพัฒนาทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน เมื่อพิจารณาจากการสังเกตพฤติกรรมที่ปรากฏในแต่ละวงจรปฏิบัติการ จะพบแนวโน้มพัฒนาการในแต่ละองค์ประกอบของทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ ได้แก่ ข้อกล่าวอ้าง ข้อมูล เหตุผลสนับสนุน ข้อกล่าวอ้าง และเหตุผลคัดค้าน ดังแสดงในภาพที่ 4 ภาพดังกล่าวแสดงให้เห็นว่านักเรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้นในทุกองค์ประกอบเมื่อเปรียบเทียบระหว่างวงจรที่ 1 ถึงวงจรที่ 3 รายละเอียดในแต่ละองค์ประกอบมีดังนี้

ด้านข้อกล่าวอ้าง (Claim) จากผลการสังเกตพฤติกรรมพบว่า นักเรียนมีพัฒนาการในการระบุข้อกล่าวอ้างทางคณิตศาสตร์ได้ชัดเจนมากขึ้น ในวงจรที่ 1 นักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในระดับพอใช้ร้อยละ 42 และระดับปรับปรุงร้อยละ 33 โดยยังไม่ปรากฏนักเรียนในระดับดีมาก อย่างไรก็ตาม ในวงจรที่ 3 สัดส่วนนักเรียนในระดับดีมากเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 42 และระดับดีร้อยละ 29 ขณะที่ระดับปรับปรุงลดลงจนเหลือศูนย์ สะท้อนว่านักเรียนสามารถสรุปแนวคิดเชิงคณิตศาสตร์ได้อย่างชัดเจนและมั่นใจมากยิ่งขึ้น

ด้านข้อมูล (Data) จากผลการสังเกตพฤติกรรมพบว่า นักเรียนสามารถใช้ข้อมูลสนับสนุนข้อคิดเห็นทางคณิตศาสตร์ได้ดีขึ้น โดยเฉพาะจากการใช้แบบจำลองเชิงพื้นที่ในการแสดงความสัมพันธ์ของพหุนามอย่างเป็นรูปธรรม ในวงจรที่ 1 นักเรียนอยู่ในระดับพอใช้ร้อยละ 42 โดยยังไม่ปรากฏนักเรียนในระดับดีมาก แต่ในวงจรที่ 3 สัดส่วนนักเรียนในระดับดีมากเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 42 และระดับดีร้อยละ 29 ขณะที่ระดับปรับปรุงลดลงจนเหลือศูนย์ แสดงถึงความสามารถที่เพิ่มขึ้นในการเลือกและใช้ข้อมูลอย่างเหมาะสมต่อสถานการณ์ทางคณิตศาสตร์

ด้านเหตุผลสนับสนุนข้อกล่าวอ้าง (Warrant) จากผลการสังเกตพฤติกรรมพบว่า นักเรียนพัฒนาความสามารถในการอธิบายเหตุผลเพื่อสนับสนุนข้อคิดเห็นของตน โดยในวงจรที่ 1 มีนักเรียนอยู่ในระดับปรับปรุงถึงร้อยละ 50 และยังไม่มียุทธศาสตร์ที่อยู่ในระดับดีมาก แต่ในวงจรที่ 3 สัดส่วนนักเรียนในระดับดีมากเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 33 และระดับดีร้อยละ 38 ขณะที่ระดับปรับปรุงลดลงจนเหลือศูนย์ แสดงว่านักเรียนสามารถเชื่อมโยงแนวคิดหรือหลักการทางคณิตศาสตร์เข้ากับข้อสรุปได้อย่างมีเหตุผลยิ่งขึ้น

ด้านเหตุผลคัดค้าน (Rebuttal) จากผลการสังเกตพฤติกรรมพบว่า แม้พัฒนาการด้านเหตุผลคัดค้านจะเกิดขึ้นช้ากว่าองค์ประกอบอื่น แต่ยังคงแสดงแนวโน้มที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในวงจรที่ 1 นักเรียนอยู่ในระดับปรับปรุงร้อยละ 46 และระดับพอใช้ร้อยละ 21 ขณะที่ในวงจรที่ 3 นักเรียนในระดับดีมากเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 33 และระดับดีร้อยละ 42 ระดับปรับปรุงลดลงจนเหลือศูนย์ แสดงว่านักเรียนเริ่มสามารถโต้แย้งข้อเสนอของผู้อื่นโดยใช้เหตุผลและหลักการทางคณิตศาสตร์ได้อย่างชัดเจนมากขึ้น

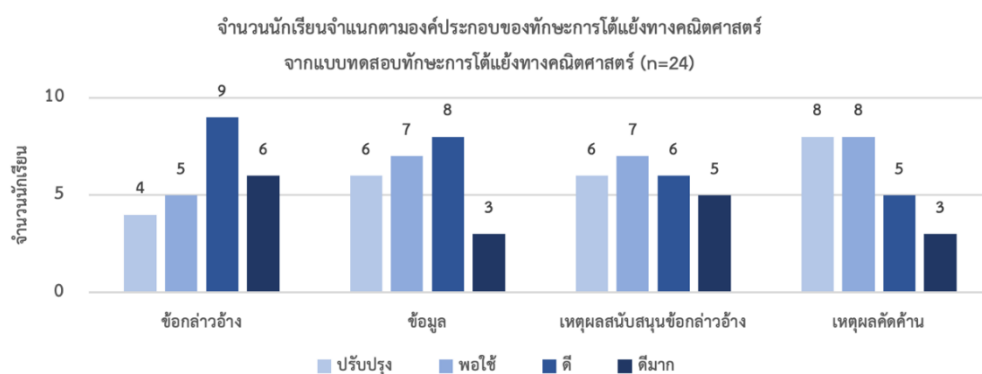

ภาพที่ 4 ร้อยละของนักเรียนจากการสังเกตพฤติกรรมการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ที่สังเกตได้ระหว่างเรียน

จากการสังเกตพฤติกรรมการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนทั้ง 4 องค์ประกอบ พบว่านักเรียนมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องในทุกด้าน โดยเฉพาะในวงจรที่ 3 ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี

และดีมาก แสดงถึงความสามารถที่เพิ่มขึ้นในการระบุข้อสรุป ใช้ข้อมูลประกอบ อธิบายเหตุผล และโต้แย้งแนวคิดของผู้อื่นได้อย่างมีเหตุผลมากยิ่งขึ้น สะท้อนให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมแบบจำลองเชิงพื้นที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ผลการทดสอบทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมแบบจำลองเชิงพื้นที่ ครบ 3 วงจร โดยจำแนกรายองค์ประกอบ ได้แก่ ข้อกล่าวอ้าง ข้อมูล เหตุผลสนับสนุนข้อกล่าวอ้าง และเหตุผลคัดค้าน ดังแสดงในภาพที่ 5

ภาพที่ 5 จำนวนนักเรียนจำแนกตามองค์ประกอบของทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์จากแบบทดสอบทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์

เมื่อพิจารณาในแต่ละองค์ประกอบของการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ พบว่า องค์ประกอบด้านข้อกล่าวอ้าง พบว่ามีนักเรียนในระดับดีและดีมาก จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 62.50 สามารถระบุข้อสรุปได้ถูกต้องและเชื่อมโยงกับโครงสร้างพหุนามได้ชัดเจน องค์ประกอบด้านข้อมูลและเหตุผลสนับสนุนข้อกล่าวอ้างมีนักเรียนที่อยู่ในระดับดีและดีมาก มีจำนวนด้านละ 11 คน คิดเป็นร้อยละ 45.83 ซึ่งแสดงว่านักเรียนบางส่วนสามารถใช้แบบจำลองอธิบายข้อมูลและเชื่อมโยงเหตุผลกับข้อสรุปได้ แต่ยังคงขาดความครบถ้วนและแม่นยำ ส่วนองค์ประกอบด้านเหตุผลคัดค้าน มีนักเรียนที่อยู่ในระดับดีและดีมาก มีเพียงจำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 ซึ่งต่ำที่สุด สะท้อนถึงข้อจำกัดในการวิเคราะห์และวิพากษ์ข้อโต้แย้งเชิงคณิตศาสตร์ของนักเรียน

นอกจากนี้ ผลการวิจัยจากแบบทดสอบทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมแบบจำลองเชิงพื้นที่ครบ 3 วงจร พบว่า นักเรียนร้อยละ 50 มีทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์อยู่ในระดับดีและดีมาก ขณะที่อีกร้อยละ 50 อยู่ในระดับพอใช้และปรับปรุง ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนนักเรียนจำแนกตามระดับทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์จากแบบทดสอบทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์

ระดับทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์	ดีมาก	ดี	พอใช้	ปรับปรุง
ช่วงคะแนน	10-12	7-9	4-6	0-3
จำนวนนักเรียน (ร้อยละ)	2 (8)	10 (42)	7 (29)	5 (21)

นักเรียนส่วนใหญ่มีทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์อยู่ในระดับดี ร้อยละ 42 รองลงมาคือระดับพอใช้ ร้อยละ 29 ส่วนในระดับดีมากมีนักเรียนร้อยละ 8 และในระดับปรับปรุงมีนักเรียนร้อยละ 21 แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ด้วยเกมแบบจำลองเชิงพื้นที่ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนสามารถพัฒนาและแสดงทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์

จากข้อมูลดังกล่าว สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมแบบจำลองเชิงพื้นที่มีส่วนช่วยในการพัฒนาทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน ในด้านข้อกล่าวอ้าง ข้อมูล เหตุผลสนับสนุน และเหตุผลคัดค้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการเสนอข้อคิดเห็นอย่างมีเหตุผลและสามารถตอบโต้แนวคิดของผู้อื่นได้อย่างมีหลักฐานรองรับ

สรุปและอภิปรายผล

ผลการศึกษาพบว่า การจัดการเรียนรู้ด้วยเกมแบบจำลองเชิงพื้นที่ช่วยส่งเสริมทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนทั้ง 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ข้อกล่าวอ้าง ข้อมูล เหตุผลสนับสนุนข้อกล่าวอ้าง และเหตุผลคัดค้าน โดยผลการวิเคราะห์พบว่านักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในระดับดีถึงดีมาก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Krajcik and McNeill (2015) ที่เน้นว่าการสร้างข้ออธิบายหรือข้อโต้แย้งที่มีคุณภาพควรเกิดขึ้นในบริบทที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนอภิปราย ซักถาม และใช้หลักฐานหลากหลายเพื่อสนับสนุนแนวคิดของตน

ด้านข้อกล่าวอ้าง นักเรียนส่วนใหญ่สามารถนำเสนอข้อสรุปเกี่ยวกับการแยกตัวประกอบของพหุนามดีกรีสองได้อย่างถูกต้องและชัดเจนขึ้น แม้ยังมีบางส่วนที่ไม่สามารถอธิบายหรือเชื่อมโยงแนวคิดกับแบบจำลองได้ ซึ่งสอดคล้องกับ Şengül and Altinel (2021) ที่ระบุว่า การสร้างข้อกล่าวอ้างคุณภาพสูงต้องเกิดจากการฝึกฝนและอธิบายด้วยเหตุผลของตนเอง

ด้านข้อมูล นักเรียนส่วนใหญ่สามารถใช้ข้อมูลจากแบบจำลองเชิงพื้นที่อธิบายแนวคิดได้ดี เกมแบบจำลองเชิงพื้นที่ส่งเสริมให้นักเรียนทดลองและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน แต่ยังมีบางส่วนที่ไม่สามารถถ่ายทอดข้อมูลในรูปแบบภาษาคณิตศาสตร์ได้ชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับ Tabpum and Poonpaiboonpipat (2021) ที่พบว่าการพัฒนาทักษะโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ดีขึ้นเมื่อมีการตรวจสอบวิเคราะห์ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นภายใต้กิจกรรมที่ส่งเสริมการคิดเชิงวิพากษ์

ด้านเหตุผลสนับสนุนข้อกล่าวอ้าง นักเรียนเริ่มเชื่อมโยงข้อมูลกับข้อสรุปได้ดีขึ้น แม้ยังไม่สมบูรณ์ในบางส่วน แต่การทำงานร่วมกันและอภิปรายภายในทีมช่วยให้นักเรียนให้เหตุผลได้ชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับ Putfak and Klin-eam (2024) ที่ระบุว่าการจัดการเรียนรู้ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนอธิบายแนวคิดโดยใช้ข้อมูลและเหตุผลควบคู่กัน เพื่อช่วยพัฒนามโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ให้ถูกต้องและชัดเจนยิ่งขึ้น

ด้านเหตุผลคัดค้าน นักเรียนบางส่วนสามารถเสนอข้อโต้แย้งเพื่อตอบโต้ข้อผิดพลาดได้ดีขึ้น แต่ยังมีข้อจำกัดในการโน้มน้าวผู้อื่น ซึ่งสะท้อนความจำเป็นในการฝึกฝนเพิ่มเติมตามที่ Orain et al. (2023) ระบุว่านักเรียนยังขาดความชัดเจนในการให้เหตุผลที่สมบูรณ์

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมแบบจำลองเชิงพื้นที่ที่มีส่วนสำคัญในการพัฒนาทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ โดยเฉพาะในด้านข้อกล่าวอ้างมีพัฒนาการสูงที่สุด ด้านการใช้ข้อมูลและเหตุผลสนับสนุนข้อกล่าวอ้างที่มีพัฒนาการรองลงมา แม้ว่าด้านเหตุผลคัดค้านจะมีพัฒนาการน้อยที่สุด แต่โดยรวมพบว่านักเรียนสามารถเสนอข้อสรุป ใช้ข้อมูลประกอบ ให้เหตุผล และโต้แย้งแนวคิดของผู้อื่นได้ดีขึ้น ทั้งนี้ ด้านเหตุผลคัดค้านยังเป็นองค์ประกอบที่ควรส่งเสริมเพิ่มเติม เพื่อให้นักเรียนสามารถอธิบายแนวคิดทางคณิตศาสตร์ได้อย่างถูกต้องและชัดเจน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 การส่งเสริมการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ในระหว่างการเล่นเกม ครูควรกระตุ้นให้นักเรียนใช้ข้อมูลและหลักการทางคณิตศาสตร์ในการอธิบายข้อกล่าวอ้าง เพื่อสร้างการเชื่อมโยงแนวคิดคณิตศาสตร์ในการสร้างข้อโต้แย้งที่มีเหตุและผลและส่งเสริมการพัฒนามโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์

1.2 เกมควรมีการออกแบบที่เปิดโอกาสให้นักเรียนอภิปราย ซักถาม และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์และทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้และการสะท้อนหลังการเล่นเกมที่ช่วยให้นักเรียนสามารถอธิบายข้อโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ได้ชัดเจน โดยเฉพาะในส่วนของ การให้เหตุผลที่เชื่อมโยงกับข้อมูลและหลักทางคณิตศาสตร์

2.2 ควรศึกษาวิธีพัฒนาเครื่องมือหรือกิจกรรมในเกมที่ช่วยให้นักเรียนสามารถเขียนอธิบายแนวคิดและเหตุผลทางคณิตศาสตร์ได้ชัดเจนขึ้น เพื่อส่งเสริมการโต้แย้งที่สมบูรณ์และลดความคลาดเคลื่อนในการสื่อสาร โดยเฉพาะด้านเหตุผลคัดค้านที่พบว่าเป็นจุดอ่อนของนักเรียนส่วนใหญ่ในการอภิปรายแนวคิด

References

- Aupan, C., & Thienyutthakul, S. (2024). The Improvement of Mathematical Argumentation Skills through Learning Activities based on Open Approach in the topic of Similarity for Matthayomsuksa 3 Students. *Journal of Education Buriram Rajabhat University*, 4(1), 13-25. [In Thai]
- Baring, C., & Alegre, E. (2019). Difficulties encountered in solving quadratic equation of the grade 9 students: Basis for constructing instructional materials. *International Journal of Scientific and Research Publications*, 9(4), 271-277.
- Bumrunpakdee, K. (2020). *The Development of Mathematical Problem Solving Ability using Cooperative Learning TAI Technique on Factoring Quadratic Polynomial of Mathayomsuksa Two Students* [Master of Education Thesis]. Rajabhat Maha Sarakham University. [In Thai]
- Indrawatiningsih, N., Purwanto, P., Asari, A., & Sa'dijah, C. (2020). Argument Mapping to Improve Student's Mathematical Argumentation Skills. *TEM Journal*, 9(4), 1208-1212.
- Jeannotte, D., & Kieran, C. (2017). A conceptual model of mathematical reasoning for school mathematics. *Educational Studies in Mathematics*, 96(3), 1-23.
- Kajander, A. (2022). MB4T (mathematics by and for teachers): Using concrete tools, exploration, and reasoning to develop factoring. *Gazette-Ontario Association for Mathematics*, 60(4), 30-32.
- Kemmis, S., & McTaggart, R. (2013). *The Action Research Planner: Doing Critical Participatory Action Research* (3rd ed.). Deakin University Press.
- Kersaint, G. (2015). *Orchestrating mathematical discourse to enhance student learning*. Retrieved 11 September, 2024, from https://ttaonline.org/Document/zxbIhX_YCJNP0qvYsAJT0x-qdzE3VIX/WP-Curriculum_Associates%20Orchestrating_Mathematical_Discourse.pdf
- Khammanee, T. (2023). *14 Teaching Methods For Professional Teachers* (14th ed.). Chulalongkorn University Press (CUPRINT). [In Thai]
- Krajcik, J., & McNeill, K. (2015). Designing and assessing scientific explanation tasks. *Encyclopedia of science education*, 285-291.

- Lin, S.-S., & Mintzes, J. (2010). Learning Argumentation Skills Through Instruction in Socioscientific Issues: The Effect Of Ability Level. *International Journal of Science and Mathematics Education*, 8(6), 993-1017.
- Mayring, P. (2014). *Qualitative content analysis - theoretical foundation, basic procedures and software solution*. Retrieved 12 December, 2024, from <http://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:0168-ssoar-395173>
- Meesap, P., Chanfoy, P., & Meekrua, P. (2021). Development of Academic Achievement in Mathematics Subject on Factoring Quadratics Secondary School Students, 2/6 Year at Taweethapisek School by Cooperative Learning Using Box Method in Conjunction with Activity Packages. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 6(6), 104-113. [In Thai]
- Orain, K., Ugsonkid, S., Lertamornpong, C., & Tangkawsakul, S. (2023). The Development of Mathematical Argumentation Ability on Geometric Sequences and Series of Mathayomsuksa 5 Students through Learning Management based on Open Approach. *Journal of Legal Entity Management and Local Innovation*, 9(7), 215-231. [In Thai]
- Panichayapan, P., & Boonsong, V. (2023). The result of using Sim Geography board game integrated with game-based learning approach to develop the geography holistic thinking in the physical geography course (SS2203101) for first-year students. *Journal of Kasetsart Educational Review*, 38(1), 409-425. [In Thai]
- Plass, J. L., Homer, B. D., & Kinzer, C. K. (2015). Foundations of game-based learning. *Educational Psychologist*, 50(4), 258-283.
- Putfak, P., & Klin-eam, C. (2024). Learning Implementation Through Mathematising Process To Enhance Of Grade 12 Students' Mathematical Reasoning And Mathematical Argument Skills On Application Of Derivative. *Journal of Kasetsart Educational Review*, 4(3), 819-835. [In Thai]
- Ratchakham, P. (2020). *Development of Mathematical Learning Activities Based on Flipped Classroom Approach and Cooperative Learning STAD Entitled Polynomial and Factorization Second Degree Polynomial for Mathayomsuksa 2 Students* [Master of Education Thesis]. Sakon Nakhon Rajabhat University. [In Thai]

- Schwarz, B., Hershkowitz, R., & Prusak, N. (2010). *Argumentation and mathematics* (1st ed.). Taylor & Francis, Routledge London, UK.
- Şengül, S., & Altinel, Ç. (2021). The Examination of Argumentation Based Problem Solving Processes of 10th Grade Students. *Acta Didactica Napocensia*, 14(1), 46-63.
- Srisuthunyavong, T. (2023). *Organization of learning activities on the factorization of one variable two-degree polynomial using games-based learning to promote algebraic thinking of grade 8 students*. [Master's Thesis, Chiang Mai University]. [In Thai]
- Tabpum, N., & Poonpaiboonpipat, W. (2021). The improvement of mathematical argumentation skills through learning activities based on open approach in the topic of similarity for Matthayomsuksa 3 students. *Journal of Arts Management*, 5(3), 703-717. [In Thai]
- Toulmin, S. E. (2003). *The Uses of Argument* (2nd ed.). Cambridge University Press.

A Retrospective on Chinese Overseas Studies and Agencies: From 1949 to the Present

Yanqiao Wang, and Huiwen Tang

Corresponding Author: Yanqiao Wang E-mail: albertawang789@gmail.com

---

Received: January 20, 2025 / Revised: April 18, 2025 / Accepted: May 10, 2025

Abstract

The study examines the history of the Chinese overseas study market and its corresponding intermediary agencies from 1949 to the present. This market has grown from nonexistence to a robust sector shaped by shifts in national policy and international trends. This research identifies four key developmental stages—pre-reform state-led mobility, early self-funded transitions in the 1990s, rapid expansion in the 2000s and 2010s, and challenges in the 2020s due to the COVID-19 pandemic and geopolitical tensions. By analyzing official documents and contextual policies, the study illustrates the dynamic interaction between state strategy and educational agency evolution. The findings highlight how China's international education is deeply policy-driven and market-responsive, offering insights for future policy design and agency development in the post-pandemic era. By adopting qualitative review of the historical policies and official documents issued to regulate the market, alongside their relevant contexts, the study reflected and analyzed how the market reacts to changes caused by national and international politics, dynamic demands and supplies of educational resources, and social-economical developments in various eras. The study contributes to a comprehensive understanding of current Chinese international education, education policy, and future developments of the intermediary agencies in the post-pandemic era.

Keywords: International education, studying abroad, education policy, China

Introduction

Chinese education in the marketplace has undergone dramatic changes over the past century, mirroring the paradigm shifts in China's dynamic economic and social development. Studying abroad, as an alternative option for Chinese students, also

experienced multiple stages of development. Despite the growing importance of studying abroad as a means of educational pursuit and the increasing size of the market space, little existing research has focused on the historical development of study abroad policy, agenda, and marketing strategies in China. This study adopts a qualitative historical-document analysis methodology. It relies primarily on official policy documents, government publications, and academic literature to explore the evolution of China's study-abroad market and the intermediary agency system. Market reports, such as those by Bonard, also provide empirical context. This approach enables an in-depth understanding of policy trends and institutional transformations across decades.

Objective

This paper adopted a qualitative approach to discuss and evaluate the evolution of the Chinese overseas study market since the establishment of the People's Republic of China (PRC), focusing on intermediary agencies' role and developmental structure. Since the complexity of issues and changes have been interwoven in the history of Chinese overseas study market, the adoption of quantitative review is considered useful to flexibly construct contextual understanding of the dynamics involved in the present undertaking. It begins by examining overseas study opportunities during the early years of the People's Republic of China (1949–1979), followed by exploring how the study abroad market transformed during the Reform and Opening-Up period. More recent periods signaled the growth and maturation of international educational agencies in China, but this paper will recall how COVID-19 has affected the market.

Methodology

This study employs a qualitative historical-document analysis to examine the evolution of China's overseas study market and the corresponding role of intermediary agencies from 1949 to the present. The qualitative document analysis approach was selected because it allows for an in-depth exploration of historical developments, policy shifts, and institutional changes, capturing complex interactions between governmental strategies and market responses across different eras.

The criteria for selecting historical documents included:

1. Official policy documents and government publications that specifically

address overseas study and educational agencies from the Chinese Ministry of Education and other relevant governmental bodies.

2. Academic literature and historical analytic studies published in peer-reviewed journals, which provide contextual understanding and critical interpretations of policy changes and market developments.

3. Empirical market reports, such as those by Bonard, to offer contemporary and quantitative insights into market dynamics, facilitating comparative historical analyses.

The data analysis process involved thematic coding, historical interpretation, and comparative analysis. Initially, collected documents were categorized chronologically to correspond with the identified historical stages outlined in the paper. Subsequently, thematic coding was employed to systematically identify recurring themes and trends within each period. These themes included policy motivations, market responses, shifts in international relations, and the evolving role of intermediary agencies. Historical interpretation was then applied to contextualize these themes within broader socio-political and economic environments. Finally, comparative analysis across different historical stages allowed the identification of continuity and change in policy impacts and market responses.

The primary limitation associated with the qualitative historical-document analysis method is the reliance on existing historical documents, which may reflect institutional biases or incomplete information due to archival accessibility constraints. To address these limitations, multiple sources of documentation were cross-referenced, including governmental records, independent academic analyses, and third-party market reports. Additionally, contemporary data from expert interviews with practitioners in the educational agency industry were incorporated to validate historical findings and interpretations of the current study. Through triangulation, this historical documentation analysis solicited robustness of the findings and improve the overall credibility and replicability of the study.

1. Early Stage: Self-Funded Overseas Study in China from the Reform and Opening-Up Period to the End of the 20th Century

China's policy on studying abroad has changed significantly since the Reform and Opening-Up Period. In the first 30 years after the establishment of the PRC (before 1979), The grand wave of overseas study that began in the late Qing dynasty was

significantly constrained by various factors, including foreign policy and the domestic social system. Regarding destination choices, the Soviet Union and socialist countries in Eastern Europe emerged as the primary options. In contrast, connections with traditional overseas education destinations such as Britain, the United States, and Japan were disrupted. Only a small number of students chose to study in specific continental European countries. The primary mode of dispatch was government-sponsored programs with public grants. Few self-funded students existed during this period. Moreover, these programs primarily focused on cultivating high-caliber academic research talent, such as master's and doctoral candidates, who were selected to meet the country's developmental needs. Undergraduate or younger students rarely had the opportunity to pursue their studies abroad.

Since the Reform and Opening-Up period, overseas education in the West has resumed. Self-financed overseas educational pursuits gradually became possible. Therefore, the late 20th century marked the early stage of self-funded study abroad in China.

During the early years of Reform and Opening-Up, study-abroad policies were government-driven, with Deng Xiaoping's support in 1978. Most students were publicly funded, and their return was the key evaluation criterion. Selected by work units and financially backed by them or the government, these students signed agreements to return after their studies. Opportunities stemmed from direct partnerships between domestic and foreign institutions, leaving no role for intermediaries.

In the early 1980s, the Chinese government also allowed opportunities for self-funded study abroad. The Chinese government had already issued the Regulations on Self-Financed Study Abroad in 1982. Since 1987, the number of self-financed Chinese students abroad has surpassed 100,000 (Chen & Mao, 2020). In the 1980s, due to limited information flow and China's restricted global connections, self-financed students were far less capable than today's students regarding independently completing school applications. The market-driven need for professional intermediary agencies thereby prospered to assist students in connecting with overseas educational institutions and handling application processes. As the number of self-financed students rose, policymakers recognized the need for third-party intermediary agencies. In 1988, the Chinese State Education Commission (name used between 1985 and 1998, the predecessor of today's Ministry of Education) issued the first

document on the establishment of consulting organizations for study abroad, marking the emergence of intermediary agencies, including school-appointed agents, in contemporary China (Wang & Qin, 2018).

China's study-abroad initiatives faced new challenges in the 1990s. Due to the significant gap in living standards, the political upheaval of 1989, the dissolution of the Soviet Union, and the transformation of Eastern Europe, many Chinese students who had traveled to Western capitalist countries chose to remain abroad rather than return. This directly contradicted the prevailing evaluation standard of the time, where "returning to serve the country" was considered the fundamental measure of success for study abroad programs. Dealing with these challenges, the Chinese government chose not to interrupt its overseas study initiatives; instead, new encouragement and supporting policies were key strategies to attract students to return to China naturally. The most well-known expression of this policy is 'support for studying abroad, encouragement to return, and freedom of movement,' introduced in 1993, which remains the Chinese government's guiding principle for study abroad programs.

Due to further development of Chinese society and the encouragement provided by various policies launched by the government, self-financed study abroad continued to grow during the 1990s. The primary regulations governing self-financed study abroad during this period were outlined in the National Education Commission's 1993 notice, "Concerning Issues Related to Self-Funded Study Abroad" (Chinese National Education Commission, 1993). This notice formalized various support measures for self-financed students, including streamlined exit and entry procedures, favorable currency exchange rates, discounted airfares, and a policy shift from 'mandatory return to China' to 'encouraged return to China' (see Articles 1, 7, 8). Nevertheless, the above notice also detailed that self-financed students who belong to the category of publicly-funded students with tertiary education or above needed to fulfill a certain number of years of post-graduation domestic service to be able to study abroad. Otherwise, they must refund the higher education grants (see Article 2, e.g., five years for undergraduate graduates). While self-financed study abroad received increasing support at this stage, certain eligibility restrictions remained. Most self-funded students during this period were still academic researchers pursuing master's and doctoral degrees, in contrast to the

broader inclusion of undergraduate and younger students studying abroad today.

As the number of self-financed students continued to increase, intermediary agencies—officially recognized as early as 1988—began to expand. The development of intermediary agencies during the 1990s can be partially understood through the government's regulatory framework for the sector, namely, the Regulations on the Administration of Intermediary Services for Privately Financed Study Abroad, issued by Decree No. 5 of 1999 by the Ministry of Education, the Ministry of Public Security, and the State Administration for Industry and Commerce of the People's Republic of China, which defined self-financed study abroad intermediary services as "intermediary activities related to self-financed study abroad for Chinese citizens (Chinese Ministry of Education et al., 1999). Intermediary agencies were approved educational service organizations in cooperation with foreign institutions of higher education, educational departments or other educational institutions" (Article 2), which emphasized the requirement of the presence of practitioners who understand the policy for self-financed study abroad. (Article 3(2)). In addition, stable cooperation relations with foreign educational institutions are required (Article 3(3), which can also be found in Article 8: "Intermediary service agencies shall directly cooperate with foreign institutions of higher education and educational institutions to sign relevant cooperation agreements and submit them to the local authorities. The intermediary service agency shall sign the relevant cooperation agreement directly with foreign higher educational institutions and be authorized by the local provincial education administrative department for record.").

A study abroad agency, as defined in the 1999 Regulations, has the professional knowledge to assist people preparing to study abroad, and, most importantly, it needs to have a stable relationship with foreign schools; therefore, it has specific strategies for processing applications and obtaining admissions. The 1999 Regulations were among the earliest regulatory policies for the market of school agents in China, clarifying the rationality and legality of establishing such intermediaries and creating communication channels between overseas schools, domestic agencies, and students in China, which in turn facilitated the initial development of school agents in China. However, through the Provisions, it can be likewise seen that in the late 1990s, Chinese policymakers still had relatively strict regulations on self-financed study abroad

and its intermediary agencies. What may surprise us today is that the Provisions explicitly classify study abroad agencies as a "licensed service activity" that needed to be authorized before establishment and had multi-departmental, high-leverage approval requirements: application for a qualification from the provincial education department and then obtaining approval to the provincial education department, and then "report it to the Ministry of Education and the Ministry of Public Security for qualification recognition" (see Article 4 of the 1999 Regulations). Study abroad intermediary organizations were initially mandated to operate independently within the province where they were registered and approved (see Article 7 of the 1999 Regulations). During the early stage, study abroad agencies were small in scale, faced multifaceted qualification requirements, and primarily served a limited consumer base. The above information can be qualitatively consolidated from historical data from the research organization Bonrad's China School Agent Market 2023 Annual Report (Bonard, 2023). By 2000, mainland China already had 1,110 study-abroad intermediary agencies (agents), indicating that the industry had entered its initial stage of development. However, this number remains minuscule compared to today's figures—an average of 30,000 new study-abroad agencies per year in China since 2019 (Bonard, 2023)—highlighting that the industry was still tightly regulated and niche at the time."

2. Developments in the 2000s

According to data compiled by some researchers, China's study-abroad market showed steady development in the 1990s. From 1989 to 1992 and 1993 to 2000, the average annual number of students studying abroad was approximately 23,000. The annual average increased dramatically from 2000 to 2012, multiplying several times over the previous decade to reach 189,700 students (Miao et al., 2018).

The proportion of self-financed students gradually increased as a primary source of study-abroad funding. By 1992, self-funded students accounted for 60% of all study-abroad participants; by 2000, this figure had exceeded 80%, and by 2010, it surpassed 90%. This trend indicates that by the 2000s, self-funded students had undoubtedly become the dominant group among study-abroad participants. The growing demand for school connections and administrative processes further fueled the expansion of the study-abroad agency market (Liu & Peng, 2019).

Concerning the number of study-abroad agencies, statistics from Bonard indicated a similar developmental trend in the annual establishment of new agencies, with a growth phase beginning in 2000 (Bonard, 2023). That year, 279 new study-abroad agencies were established, and the number increased by approximately 15% each year thereafter. By 2010, 1,119 new agencies were established in one year—a figure equivalent to the total number of agencies established before 2000 (Bonard, 2023).

Thus, China's study-abroad market (including the self-financed study-abroad sector) experienced relatively rapid development starting in the 2000s, mainly benefiting from the process of globalization (Altbach & Knight, 2007). This progress unfolded against the backdrop of China's accession to the World Trade Organization (WTO) in 2001, solidifying its economic reform path toward a socialist market economy. These developments accelerated economic growth, improved living standards, and further integrated China into the world.

As living and income standards rose, more Chinese students and families were able to afford self-financed overseas education. Concurrently, China's integration into the global economy created a significant demand for individuals with global perspectives. This strengthened the competitiveness of Chinese students in the job market, further fueling their desire to study abroad. Meanwhile, Chinese policymakers increased their focus on the self-funded study-abroad population. For example, in 2002, the Ministry of Education revised the 1993 notification on self-funded study abroad, eliminating the requirement for domestic university students to reimburse higher education training costs if they had not completed their service term. This reform granted domestic university students greater freedom to pursue overseas study. Starting in 2004, the China Scholarship Council, which initially provided support for government-sponsored students only, began awarding scholarships to outstanding self-funded students, reflecting heightened governmental support for this group.

As the number of study-abroad candidates increased, the agency market continued to develop throughout the 2000s. It is worth noting that the 1999 Regulations on agency qualifications remained in effect. These regulations required agencies to apply for approvals from provincial education departments and the Ministry of Education and Ministry of Public Security and establish formal agreements with foreign institutions. As

previously mentioned, data from Bonrad indicate that even under such strict regulations, the number of new agencies established in mainland China increased by 15% annually, surpassing 1,000 new agencies per year by 2010.

Some of the most experienced industry professionals joined the agency sector during this time (based on a phone interview with an agent on August 29, 2024). The data demonstrate that, despite the growing prevalence of the Internet gradually reducing information gaps between domestic and international markets, many Chinese self-financed students—despite their increasing language and procedural abilities—still relied heavily on school-representative agencies to facilitate their application for overseas education.

Research conducted by Zhang and Hagedorn further supported this observation. They found that Chinese students studying in various U.S. universities and high school students preparing to study abroad widely utilized agency services. Among the surveyed students already studying in the U.S., more than half had used agency services for their applications, and over two-thirds of the high school students planning to study abroad indicated that they intended to rely on agency services (Zhang & Hagedorn, 2011).

3. Era of rapid development: Expansion in the 2010s

Data and interviews with practitioners in the study-abroad agency market indicate that the 2010s were a rapid development and expansion period for the broader Chinese self-financed study-abroad market. This rapid growth occurred against the backdrop of the Chinese economic boom following the accession to the WTO in the 2000s when China's international influence grew significantly, and the country became deeply engaged in globalization. These developments raised economic capacity, and Chinese society became more open than before, especially with the increasing cultural appeal of foreign countries, leading to a greater ability and willingness among Chinese students to pursue education abroad.

The market expansion in the 2010s was reflected in the significantly increasing number of students studying abroad. Between 2013 and 2017, the annual average number of Chinese students studying abroad reached 510,000, triple the

number compared to the previous decade (Miao et al., 2018). Although English-speaking countries and regions remained the dominant destinations, the age range began to show new characteristics. During the previous two decades, study-abroad students were predominantly graduate students pursuing master's or doctoral degrees. The 2010s saw a growing number of undergraduates and even K-12 students studying abroad. This shift was supported by increased acceptance of studying abroad among Chinese families and their enhanced financial ability.

The rapid rise in students studying abroad was accompanied by accelerated growth in the study-abroad agency sector. In the 2010s, the establishment of new agencies vastly outpaced that of the previous decade. The number of new agencies grew annually by about 50%, surpassing 10,000 for the first time in 2017 and reaching 26,000 by 2019 (Bonard, 2023). This rapid expansion was driven by increasing demand for assistance with study-abroad applications. While more applicants became capable of managing the process independently, a significant portion still preferred to rely on agency services, sustaining strong demand in the study-abroad market.

One of the most critical factors contributing to the expansion of the agencies was the Chinese government's policy adjustments in the 2010s regarding self-financed study abroad and intermediary agency services. The 1999 Regulations initially defined agencies as franchise businesses requiring authorizations by provincial education, the Ministry of Education (MOE), and the Ministry of Public Security approval. As study abroad became more common and self-financed students dominated the market, these regulations significantly constrained the agency market. In response, the government implemented policy reforms in the 2010s to relax and abolish these restrictions.

In 2012, the Chinese State Council's Decision on the Sixth Batch of Canceled and Adjusted Administrative Approval Items delegated the MOE's approval to provincial education departments and allowed cross-province operations and branch establishments. It was followed in 2017 by the State Council's Decision on the Third Batch of Canceled Administrative Licensing Items Designated by the Central Government for Local Implementation, which entirely abolished approval requirements for self-funded study-abroad agencies. These reforms simplified procedures for establishing study-abroad agencies (Wang & Qin, 2018).

The 2012 and 2017 reforms played a pivotal role in the rapid growth of the study-abroad market during the 2010s, enabling agencies to maintain an annual growth rate of 50%. The abolition of approval requirements also lifted restrictions that had limited agency services to high school graduates and above, allowing the development of specialized markets for younger students. This led to the rapid growth of agencies targeting K-12 study-abroad services, particularly those focused on U.S. high schools. Agencies in these segments included both direct-to-consumer services and intermediaries that work with educational consulting firms. Additionally, removing approval requirements allowed global agencies to be registered or controlled by foreign entities that expand their operations in China. These agencies became significant players in the market, particularly among high school student applicants.

For consumers, the deregulation of the industry brought a more vibrant and diverse market with more options. However, it also resulted in more significant variability in agencies' reputations, capabilities, and qualifications. To establish credibility, many agencies and their staff sought certifications through domestic and international associations such as BOSSA/COSSA (the National Association of Study-Abroad Service Agencies) and the British Council.

Overall, the 2010s were marked by the rapid development of China's self-financed study-abroad agencies in the marketplace. The context was that Chinese education was rapidly internationalizing during this period (Wu & Zha, 2018). By 2019, over 26,000 new agencies were established annually, reflecting the industry's scale and potentiality. Changes in the structure of the study-abroad market included the expansion of K-12 services and the increasing role of globally connected agencies, signaling the evolving dynamics of this sector.

4. The 2020s: Multiple challenges and winding developments

The rapid development of China's education agencies and the broader self-financed overseas study market faced challenges in the early 2020s. Key factors include the global COVID-19 pandemic, Sino-American tensions since 2018, and China's 2021 'Double Reduction' policy targeting education and training. These challenges have driven changes in the Chinese education agency industry.

Regarding Sino-American relations, during the first Trump administration, a trade war with China and related sanctions since 2018 disrupted bilateral relations, resulting in difficulties in issuing visas, entry uncertainties, and reported deportations. This raised questions about whether the U.S. remains an ideal or primary destination for studying abroad, which became an issue many students started to reconsider.

The COVID-19 pandemic, starting in early 2020, had the most significant impact on China's overseas study market. It led to travel restrictions, daily life disruptions, health risks, and worsened Sino-American relations. In response, countries, beginning with China, implemented quarantine measures, remote learning, and travel bans, significantly affecting international students reliant on global mobility. China's strict 'Dynamic Zero-COVID' policy led to some of the world's longest-lasting travel restrictions. From March 28, 2020, to January 8, 2023, strict entry testing, quarantine rules, and the 'Five Ones' policy severely limited international flights, making travel difficult for students. Meanwhile, prolonged outbreaks in top study destinations like the U.S. and U.K. (2020–2022) raised health concerns among Chinese students and their families. Lockdowns and remote learning in major destinations between 2020–2021 further diminished the appeal of studying abroad, as China maintained a relatively normal education and living environment under its policies.

The choice of studying abroad destination for Chinese parents and students is based on multiple factors and affected by cultural traditions (Mazzarol & Soutar, 2002; Bodycott, 2009). The uncertainties and risks during the pandemic made the process of decision more complicated, causing a declining demand for self-financed overseas study from 2020 to 2022, particularly in the K-12 segment. Younger students are more vulnerable to pandemic-related risks, and domestic alternatives offer a viable substitute, such as international schools or public high schools' international divisions. Conversely, for undergraduate and postgraduate students, studying abroad remained a more stable choice despite pandemic challenges, as these students are generally more self-sufficient and lack willingness for domestic alternatives.

Evidence on the number of new education agency establishments in China further illustrates the pandemic's impact on the self-financed overseas study market. The number of newly established agencies in 2020 increased by only about 10%

compared to 2019 (from 26,365 in 2019 to 28,927 in 2020) (Bonrad, 2023). There is a stark contrast to the average annual growth rate of 50% during the 2010s, reflecting a significant contraction in market demand. After rebounding to 50% in 2021 (44,799 new agencies) as countries reopened student visas and in-person learning, growth declined in 2022 (41,045 new agencies) due to pandemic uncertainties and shrinking demand, marking the first slowdown in China's education agency business.

After rebounding to 50% in 2021 (44,799 new agencies) as countries reopened student visas and in-person learning, growth declined again in 2022 (41,045 new agencies) due to ongoing pandemic uncertainties and shrinking demand, marking the first slowdown in China's education agency industry (Bonrad, 2023).

Sino-American relations, already tense before the pandemic, worsened further. Early rhetoric from the Trump administration on the virus's origins heightened discrimination risks for Chinese students in the U.S. While Europe and the U.K. reopened student visa applications in the summer of 2020, the U.S. maintained a ban on issuing visas to Chinese students until 2021, discouraging some from choosing the U.S. Additionally, the Trump administration's Proclamation 10043 restricted certain Chinese graduate students, particularly those linked to universities associated with China's "military-civil fusion strategy," from studying in the U.S. (Executive Office of the President, 2020). This significantly impacted agencies specializing in postgraduate programs, shifting demand toward institutions in the U.K., Australia, Canada, Hong Kong, and Singapore.

Domestically, China's "Double Reduction" policy and its crackdown on the education and training market in 2021 also had ripple effects on the market. The policy, aiming at reducing excessive homework and extracurricular training for students in grades 1–9, resulted in sweeping restrictions on private education providers. Given the fact that international education preparation often requires extensive exam and coursework training, cooperated agencies with both education and training services were significantly affected. For instance, Tiandao Education, one of China's top five agencies, declared bankruptcy in 2022 due to its dependence on education training. Larger organizations managed to sustain their operations despite significant challenges; one example is New Oriental, which separated its agency and training divisions. The bankruptcy of Tiandao

Education in 2022 underscored the vulnerability of hybrid education-training models under tightened regulations. It prompted other agencies to reevaluate risk exposure and adopt clearer structural separation between consultancy and instructional services to remain compliant and financially sustainable.

In the 2020s, China's education agency industry and self-funded study market faced turbulence from the pandemic, international tensions, and domestic policies. Despite resilience and adaptation, growth slowed significantly. With China lifting restrictions in 2023, the industry began recovering in a reshaped and uncertain landscape.

5. Summary: Trends, current situation, and outlook for future development

This paper qualitatively discusses and evaluates the evolution of the Chinese overseas study market since the PRC's establishment, focusing on the role and structure of intermediary agencies. The current study broadly categorizes the history of the study-abroad education market into four stages. The main influencing factor in the first stage was the national policy. The reform and opening opened the window for Chinese self-financed overseas pursuits, initially affected by political issues and fluctuations. In the second stage, at the beginning of the 21st century, the study-abroad industry enters the development period; the state also provides scholarships to promote development in response to national development needs. The third stage was in 2010, when China's self-financed study-abroad market expanded rapidly, and the types of products gradually increased, which can be referred to as the golden period of study-abroad service. At the start of the 2020s, the study-abroad industry entered its fourth stage, driven increasingly by international factors amid deepening globalization. The COVID-19 pandemic and unstable Sino-American relations dealt significant blows to the market. As the pandemic ended, China's study-abroad industry restructured its offerings to navigate an uncertain future.

References

- Altbach, P. G., & Knight, J. (2007). The internationalization of higher education: Motivations and realities. *Journal of Studies in International Education*, 11(3-4), 290-305.
<https://doi.org/10.1177/1028315307303542>
- Bodycott, P. (2009). Choosing a higher education study abroad destination: What mainland Chinese parents and students rate as important. *Journal of Research in International Education*, 8(3), 349-373. <https://doi.org/10.1177/1475240909345818>
- Bonard. (2023). *China agent market 2023 annual report [Webinar]*. Bonard.
<https://www.bonardeducation.com/insights/china-agent-market-2023-annual-report>
- Chen, Y., & Mao, L. (2020). The basic logic and rational choice of the studying abroad policy evolution in China —based on perspective of the historical institutionalism. *Forum on Contemporary Education*, 5, 10-16.
<https://doi.org/10.13694/j.cnki.ddjylt.20200713.001>
- Chinese Ministry of Education. (1999). *Regulations on the administration of intermediary services for privately financed study abroad*. Chinese Ministry of Education.
http://www.moe.gov.cn/srcsite/A02/s5911/moe_621/199908/t19990824_81863.html
- Chinese National Education Commission. (1993). *Concerning issues related to self-funded study abroad*. Chinese National Education Commission.
https://www.edu.cn/edu/zheng_ce_gs_gui/zheng_ce_wen_jian/guo_ji/chu_guo/200603/t20060323_111471.shtml
- Executive Office of the President. (2020). Suspension of entry as nonimmigrants of certain students and researchers from the People's Republic of China. *Federal Register*.
<https://www.federalregister.gov/documents/2020/06/04/2020-12217/suspension-of-entry-as-nonimmigrants-of-certain-students-and-researchers-from-the-peoples-republic>
- Liu, B., & Peng, C. (2019). Review and prospect of overseas education since the founding of the People's Republic of China. *Journal of Northwestern Polytechnical University (Social Sciences Edition)*, 3, 40-49.

- Mazzarol, T., & Soutar, G. N. (2002). "Push-pull" factors influencing international student destination choice. *International Journal of Educational Management*, 16(2), 82-90. <https://doi.org/10.1108/09513540210418403>
- Miao, D., Guan, X., & Yang, X. (2018). Overview and prospective of study abroad since China's 40-year Open-up and Reform. *Journal of Jiangsu Normal University (Philosophy and Social Sciences Edition)*, 44(5), 11-22+127. <https://doi.org/10.16095/j.cnki.cn32-1833/c.2018.05.002>
- Wang, W., & Qin, Y. (2018). Achievements by study abroad agencies since China's Reform and Opening-up. *Journal of Jiangsu Normal University (Philosophy and Social Sciences Edition)*, 44(5), 23-28. <https://doi.org/10.16095/j.cnki.cn32-1833/c.2018.05.003>
- Wu, H., & Zha, Q. (2018). A new typology for analyzing the direction of movement in higher education internationalization. *Journal of Studies in International Education*, 22(3), 259-277. <https://doi.org/10.1177/1028315318762582>
- Zhang, Y., & Hagedorn, L. (2011). The use of agents in recruiting Chinese undergraduates. *Journal of Studies in International Education*, 15(2), 186-202. <https://doi.org/10.1177/1028315310385460>

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบบอจล์ของผู้บริหารโรงเรียนกับการส่งเสริมสมรรถนะ
หลักของครูในสหวิทยาเขตเบญจวิโรฒ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
กรุงเทพมหานคร เขต 2

The Relationship between Agile Leadership of School Administrators
and the Promotion of Teachers' Core Competencies in Benjawiro
Consortium Schools under the Secondary Educational Service Area
Office Bangkok 2

ณัฐนนท์ ลุนพัฒน์^{1*} สุदारัตน์ สารสว่าง² และพร้อมพิไล บัวสุวรรณ³

^{1*}ผู้ประพันธ์บรรณกิจ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ อีเมล: nattanon.lu@ku.th

^{2,3}คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ อีเมล: fedusdrsu@ku.ac.th, prompilai.b@ku.th

Nattanon Lunpatn^{1*}, Sudarat Sarnswang² and Prompilai Buasuwan³

^{1*}Corresponding Author, Faculty of Education, Kasetsart University, E-mail: nattanon.lu@ku.th

^{2,3} Faculty of Education, Kasetsart University, E-mail: fedusdrsu@ku.ac.th, prompilai.b@ku.th

Received: December 02, 2024 / Revised: February 04, 2025 / Accepted: February 11, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำแบบบอจล์ของผู้บริหารโรงเรียน 2) เพื่อศึกษาระดับการส่งเสริมสมรรถนะหลักของครู และ 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบบอจล์ของผู้บริหารโรงเรียนกับการส่งเสริมสมรรถนะหลักของครู กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูจากโรงเรียนในสหวิทยาเขตเบญจวิโรฒ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำนวน 250 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ 0.918 วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการวิจัย พบว่า

- 1) ภาวะผู้นำแบบบอจล์ของผู้บริหารโรงเรียน อยู่ในระดับมาก คุณลักษณะที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ การมองแบบองค์รวม คุณลักษณะที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ การสร้างแรงบันดาลใจ
- 2) การส่งเสริมสมรรถนะหลักของครู อยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการบริการที่ดี และด้านการพัฒนาตนเอง

3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำอจีล์ของผู้บริหารโรงเรียนกับการส่งเสริมสมรรถนะหลักของครู มีความสัมพันธ์ทางบวก อยู่ในระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r = 0.848$, $p < 0.01$)

คำสำคัญ: ความสัมพันธ์ ภาวะผู้นำแบบอจีล์ สมรรถนะหลักของครู

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the levels of agile leadership of school administrators, 2) to study the levels of promotion of teachers' core competencies, and 3) to study the relationship between the agile leadership of school administrators and the promotion of teachers' core competencies. The sample consisted of 250 teachers from Benjawit Consortium Schools under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 2. The size of the samples was calculated by using the ready-made table of Krejcie and Morgan (1970) at a significance level of 0.05. The research instrument was a five-point Likert scale questionnaire with a reliability coefficient of 0.918. The statistics used for data analysis comprised of frequency distribution, percentage, mean, standard deviation, and Pearson's correlation coefficient.

The results revealed that:

1) The overall level of the agile leadership among school administrators was high. The highest-rated characteristic was holistic view, while the lowest-rated characteristic was inspiring others.

2) The overall level of promotion of teachers' core competencies was high. The highest-rated aspect was ethics and integrity in the teaching profession, while the lowest-rated aspects were service-mindedness and self-development.

3) Agile leadership among school administrators was found to have a strong positive correlation with the promotion of teachers' core competencies, with statistical significance at the 0.01 level ($r = 0.848$, $p < 0.01$).

Keywords: Relationship, Agile leadership, Teachers' core competencies

บทนำ

ในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา โลกของเรามีการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ จากเดิมที่ใช้แนวคิด VUCA ในการอธิบายสภาพความผันผวนและความไม่แน่นอน ได้พัฒนามาสู่แนวคิด BANI World ที่สะท้อนถึงโลกที่มีความเปราะบาง (Brittle) ความวิตกกังวล (Anxious) การคาดเดาไม่ได้ (Nonlinear) และความเข้าใจได้ยาก (Incomprehensible) ส่งผลให้การจัดการศึกษาต้องปรับเปลี่ยนเป้าหมายและวิธีการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ โดยเฉพาะภายหลังวิกฤติการณ์แพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบการศึกษา โดยมุ่งเน้นการพัฒนาสมรรถนะและทักษะทั้งทางด้านสายวิทยาศาสตร์และด้านสังคมศาสตร์ ซึ่งครูผู้สอนจำเป็นต้องสอนแบบบูรณาการข้ามสาขาวิชา โลกในอนาคตนั้นนอกจากผู้คนจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในสาขาวิชาที่ตนถนัดอย่างลึกซึ้งแล้วนั้น ยังจำเป็นที่จะต้องรู้และเข้าใจในศาสตร์อื่น ๆ เพิ่มเติม เพื่อเข้าใจวิถีคิดของผู้อื่นในสังคมด้วย รวมทั้งผู้บริหารโรงเรียนต้องมีการพัฒนาองค์กรให้มีความเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้การบริหารจัดการโรงเรียนมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างมั่นคง

ภาวะผู้นำแบบอไจล์ (Agile Leadership) ของผู้บริหาร ถือเป็นรูปแบบภาวะผู้นำที่มีความยืดหยุ่น คล่องตัว รวดเร็ว และเปิดกว้างในการตอบสนองการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ที่ผู้บริหารสามารถนำมาปรับใช้กับบริบทของโรงเรียนได้ เนื่องจากภาวะผู้นำแบบอไจล์จะให้ความสำคัญกับการสร้างบรรยากาศการทำงานที่เปิดกว้าง การกระจายอำนาจการตัดสินใจ การสื่อสารที่รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และการสนับสนุนให้เกิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ มีการทำงานในวงจรสั้น ๆ พร้อมปรับตัวและบุกเบิกแนวทางใหม่ที่สร้างผลลัพธ์ที่ดีกว่า (Breakspear, 2017 as cited in Yimjan, 2022) ซึ่งแตกต่างจากการบริหารแบบดั้งเดิมที่เน้นการปฏิบัติตามขั้นตอนอย่างเคร่งครัด อันอาจส่งผลให้เกิดความล่าช้าและไม่พร้อมรับมือต่อการเปลี่ยนแปลง (Benjawan, 2020) นอกจากนี้ ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำแบบอไจล์ยังต้องมีความคล่องแคล่ว ว่องไว สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และพร้อมที่จะสำรวจปรับใช้ และสร้างแนวทางการบริหารรูปแบบใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาองค์กรให้พร้อมรับมือการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ (Suwattanawanich, 2019)

หนึ่งในภารกิจสำคัญของผู้บริหารโรงเรียน คือ การส่งเสริมสมรรถนะหลักของครูในด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง Office of the Basic Education Commission (2010) ได้กำหนดสมรรถนะหลักของครู 5 ด้าน ได้แก่ 1) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน ที่เน้นการกำหนดเป้าหมายและวิธีการทำงานที่ชัดเจนเพื่อให้นักเรียนได้รับประโยชน์สูงสุด 2) การบริการที่ดี ที่มุ่งตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและผู้เกี่ยวข้องในทุกกระดับ 3) การพัฒนาตนเอง เพื่อให้มีความเชี่ยวชาญและทันต่อการเปลี่ยนแปลง 4) การทำงานเป็นทีม ที่เน้นการสร้างร่วมมือและเครือข่ายกับบุคลากรทางการศึกษาและผู้ปกครอง และ 5) จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู (Klaisamniang & Srimarut, 2022) ซึ่งการส่งเสริมสมรรถนะหลักมีความสำคัญ เนื่องจากบทบาทของครูได้เปลี่ยนจากผู้ถ่ายทอดความรู้เป็นที่ปรึกษาคอย

ให้คำแนะนำแก่นักเรียนในการแสวงหาและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ทำให้การติดต่อสื่อสารรวดเร็วขึ้น ยิ่งทำให้ครูต้องปรับตัวและพัฒนาตนเองมากขึ้น (Dechagupt & Khaengkhan, 2008 as cited in Mungsook, 2021) ครูจึงจำเป็นต้องพัฒนาสมรรถนะของตน เพื่อเพิ่มประสบการณ์การเรียนรู้นอกห้องเรียน และพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ที่ตอบสนองความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง และสังคม

ในการขับเคลื่อนพัฒนาการศึกษาโรงเรียนในสหวิทยาเขตเบญจวิโรฒ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ประกอบด้วยโรงเรียนที่มีบริบทแตกต่างกันทั้งขนาดและสภาพแวดล้อม ทำให้ผู้บริหารโรงเรียนต้องเผชิญกับความท้าทายในการบริหารจัดการกับสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบบอโจล์ของผู้บริหารกับการส่งเสริมสมรรถนะหลักของครูในโรงเรียนสหวิทยาเขตเบญจวิโรฒ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 เนื่องจากในโลกยุค BANI ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนี้ ผู้บริหารโรงเรียนจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำแบบบอโจล์ที่มีความยืดหยุ่น คล่องตัว และพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลง ขณะเดียวกันก็ต้องส่งเสริมให้ครูมีสมรรถนะหลักทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน การบริการที่ดี การพัฒนาตนเอง การทำงานเป็นทีม และจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู เพื่อให้สามารถปรับบทบาทจากผู้ถ่ายทอดความรู้เป็นที่ปรึกษาที่ช่วยให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนพัฒนาสมรรถนะครูและการประยุกต์ใช้ภาวะผู้นำแบบบอโจล์ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียน โดยผู้บริหารสามารถนำข้อมูลไปใช้ในการกำหนดนโยบาย วางแผนกลยุทธ์ และออกแบบกระบวนการพัฒนาครูที่สอดคล้องกับความต้องการและการเปลี่ยนแปลงของสังคม อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการศึกษา การเพิ่มความสามารถในการแข่งขันระดับนานาชาติ และการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ มีความรู้ความสามารถรอบด้าน และพร้อมรับมือกับความท้าทายในโลกยุค BANI ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำแบบบอโจล์ของผู้บริหารโรงเรียนในสหวิทยาเขตเบญจวิโรฒ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2
2. เพื่อศึกษาระดับการส่งเสริมสมรรถนะหลักของครูของโรงเรียนในสหวิทยาเขตเบญจวิโรฒ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบบอโจล์ของผู้บริหารโรงเรียนกับการส่งเสริมสมรรถนะหลักของครูในสหวิทยาเขตเบญจวิโรฒ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

ขอบเขตการวิจัย

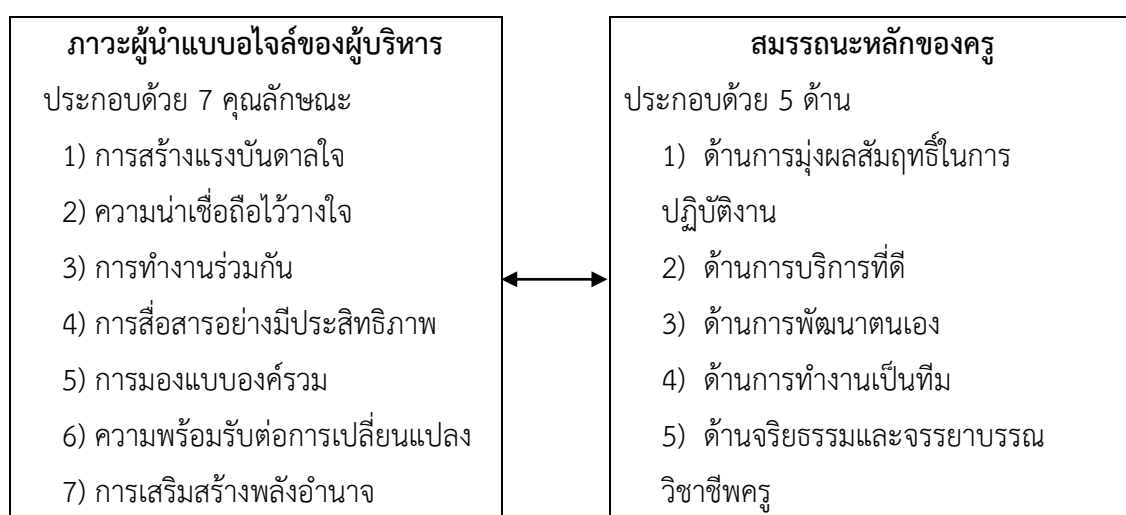
1. ขอบเขตเชิงเนื้อหา

1.1 ภาวะผู้นำแบบบอโจล์ของผู้บริหารโรงเรียน ผู้วิจัยได้นำข้อค้นพบจากการสังเคราะห์งานวิจัย มากำหนดเป็นกรอบแนวคิดคุณลักษณะที่แสดงออกของผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำแบบบอโจล์ ประกอบด้วย 7 คุณลักษณะ ดังนี้ 1) การสร้างแรงบันดาลใจ 2) ความน่าเชื่อถือไว้วางใจ 3) การทำงานร่วมกัน 4) การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ 5) การมองแบบองค์รวม 6) ความพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลง และ 7) การเสริมสร้างพลังอำนาจ

1.2 การส่งเสริมสมรรถนะหลักของครู (Core Competency) ผู้วิจัยได้นำแนวคิดกรอบการประเมินสมรรถนะครูสายผู้สอนของ Office of the Basic Education Commission (2010) สายการสอนตามตัวบ่งชี้ตามมาตรฐานครูไทยด้านสมรรถนะหลักของครู ประกอบด้วย 5 ด้านดังนี้ 1) ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน 2) ด้านการบริการที่ดี 3) ด้านการพัฒนาตนเอง 4) ด้านการทำงานเป็นทีม และ 5) ด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู

2. ขอบเขตประชากร ครูจากโรงเรียนในสหวิทยาเขตเบญจวิโรฒ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำนวน 8 โรงเรียน ในปีการศึกษา 2567 จำนวนทั้งสิ้น 713 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970) ได้จำนวน 250 คน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

ภาวะผู้นำแบบบอใจล์ของผู้บริหารมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการส่งเสริมสมรรถนะหลักของครูของโรงเรียนในสหวิทยาเขตเบญจวิโรฒ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ครูในโรงเรียนในสหวิทยาเขตเบญจวิโรฒ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 713 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูในโรงเรียนในสหวิทยาเขตเบญจวิโรฒ จำนวน 250 คน โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970) ที่ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.05 จากนั้นใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนของขนาดกลุ่มตัวอย่างและกลุ่มประชากร

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นลักษณะแบบสอบถามความคิดเห็น โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 ระดับภาวะผู้นำแบบบอใจล์ของผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 24 ข้อ

ตอนที่ 3 ระดับการส่งเสริมสมรรถนะหลักของครู จำนวน 23 ข้อ

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระ และส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหาของแบบสอบถาม โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดมุ่งหมายที่ต้องการวัด (Index of Item - Objective Congruence: IOC) ได้ค่าดัชนี IOC รายข้อ เท่ากับ 1.00 จากนั้นนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างแต่เป็นกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วนำไปหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.918 ค่าความเชื่อมั่นของภาวะผู้นำแบบบอใจล์ของผู้บริหารโรงเรียน เท่ากับ 0.842 และค่าความเชื่อมั่นของการส่งเสริมสมรรถนะหลักของครู เท่ากับ 0.895

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการส่งแบบสอบถามทางแบบฟอร์มอิเล็กทรอนิกส์ (Google Form) ไปยังโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และขอความอนุเคราะห์ให้ตอบแบบสอบถามและส่งกลับคืน โดยได้รับคืนจำนวน 250 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 100 ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) (Field, 2017)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบบอโลล์ของผู้บริหารโรงเรียนกับการส่งเสริมสมรรถนะหลักของครูในสหวิทยาเขตเบญจวิโรฒ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 58.80 เพศชาย ร้อยละ 40.00 และไม่ระบุเพศ ร้อยละ 1.20 อยู่ในช่วงอายุ 30 - 40 ปี มากที่สุด ร้อยละ 44.00 ระดับการศึกษาสูงสุด ที่มากที่สุด คือ ระดับปริญญาตรี ร้อยละ 58.40 โดยวิทยฐานะปัจจุบัน คือ ข้าราชการ คิดเป็นร้อยละ 42.40 และปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ ร้อยละ 73.20 โรงเรียนขนาดใหญ่ ร้อยละ 21.60 และเป็นโรงเรียนขนาดกลาง ร้อยละ 5.20 จากการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

1. ภาวะผู้นำแบบบอโลล์ของผู้บริหารโรงเรียนในสหวิทยาเขตเบญจวิโรฒ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาตามคุณลักษณะ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกคุณลักษณะ เรียงลำดับคุณลักษณะที่มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ การมองแบบองค์รวม รองลงมา คือ ความน่าเชื่อถือไว้วางใจ การเสริมสร้างพลังอำนาจ การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง การทำงานร่วมกัน และการสร้างแรงบันดาลใจ รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของภาวะผู้นำแบบบอโลล์ของผู้บริหารโรงเรียน

ภาวะผู้นำแบบบอโลล์ของผู้บริหารโรงเรียน (X_{tot})	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
การสร้างแรงบันดาลใจ (IO)	3.95	0.58	มาก
ความน่าเชื่อถือไว้วางใจ (TR)	4.03	0.61	มาก
การทำงานร่วมกัน (TW)	3.97	0.53	มาก
การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ (SC)	4.00	0.59	มาก
การมองแบบองค์รวม (SO)	4.07	0.57	มาก
ความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง (CM)	3.99	0.60	มาก
การเสริมสร้างพลังอำนาจ (EM)	4.02	0.60	มาก
ค่าเฉลี่ย	4.00	0.46	มาก

2. การส่งเสริมสมรรถนะหลักของครูในสหวิทยาเขตเบญจวิโรฒ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู รองลงมาคือ ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน ด้านการทำงานเป็นทีม และด้านที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน และเป็นค่าเฉลี่ยที่น้อยที่สุด จำนวน 2 ด้าน คือ ด้านการบริการที่ดี และด้านการพัฒนาตนเอง รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการส่งเสริมสมรรถนะหลักของครูสหวิทยาเขตเบญจวิโรฒ

การส่งเสริมสมรรถนะหลักของครู (Y_{tot})	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน (WA)	4.08	0.52	มาก
ด้านการบริการที่ดี (SM)	4.03	0.54	มาก
ด้านการพัฒนาตนเอง (SD)	4.03	0.50	มาก
ด้านการทำงานเป็นทีม (CL)	4.07	0.49	มาก
ด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู (TE)	4.11	0.64	มาก
ค่าเฉลี่ย	4.06	0.44	มาก

3. ภาวะผู้นำแบบอใจล์ของผู้บริหารโรงเรียนกับการส่งเสริมสมรรถนะหลักของครูในสหวิทยาเขตเบญจวิโรฒ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 มีความสัมพันธ์กันทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) = 0.848 แสดงว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์ในระดับสูงมาก รายละเอียดดังตาราง 3

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบอใจล์ของผู้บริหารโรงเรียนกับการส่งเสริมสมรรถนะหลักของครูในสหวิทยาเขตเบญจวิโรฒ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

ภาวะผู้นำแบบอใจล์ของผู้บริหารโรงเรียน (X_{tot})	การส่งเสริมสมรรถนะหลักของครู (Y_{tot})					
	ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน	ด้านการบริการที่ดี	ด้านการพัฒนาตนเอง	ด้านการทำงานเป็นทีม	ด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู	Y_{tot}
การสร้างแรงบันดาลใจ	0.532**	0.444**	0.463**	0.523**	0.473**	0.588**
ความน่าเชื่อถือไว้วางใจ	0.643**	0.549**	0.508**	0.587**	0.610**	0.694**
การทำงานร่วมกัน	0.538**	0.549**	0.475**	0.548**	0.506**	0.628**

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบอโจล์ของผู้บริหารโรงเรียนกับการส่งเสริมสมรรถนะหลักของครูในสหวิทยาเขตเบญจวิโรฒ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 (ต่อ)

ภาวะผู้นำแบบอโจล์ของ ผู้บริหารโรงเรียน (X_{tot})	การส่งเสริมสมรรถนะหลักของครู (Y_{tot})					Y_{tot}
	ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ในการปฏิบัติงาน	ด้านการบริการที่ดี	ด้านการพัฒนาตนเอง	ด้านการทำงานเป็นทีม	ด้านจริยธรรมและ จรรยาบรรณวิชาชีพครู	
การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ	0.658**	0.583**	0.519**	0.576**	0.508**	0.685**
การมองแบบองค์รวม	0.645**	0.516**	0.538**	0.590**	0.525**	0.680**
ความพร้อมรับมือต่อการ เปลี่ยนแปลง	0.632**	0.506**	0.570**	0.598**	0.591**	0.697**
การเสริมสร้างพลังอำนาจ	0.606**	0.594**	0.575**	0.600**	0.569**	0.707**
X_{tot}	0.771**	0.679**	0.657**	0.728**	0.691**	0.848**

หมายเหตุ ** มีค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ภาวะผู้นำแบบอโจล์ของผู้บริหารโรงเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะประสบการณ์ทำงานของผู้บริหารในด้านการปรับตัว ปรับรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน ผลการศึกษานี้พบว่า ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำแบบอโจล์ในระดับสูงนั้นสะท้อนผ่านการบริหารจัดการที่มีความคล่องตัว เน้นการสื่อสารและมีกระบวนการทำงานที่กระชับ และพบว่าภาวะผู้นำแบบอโจล์ของผู้บริหารคุณลักษณะการมองแบบองค์รวมมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับแนวคิดของ Joiner & Josephs (2006) ที่กล่าวว่า ภาวะผู้นำแบบอโจล์เป็นความสามารถในการนำองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพภายใต้สภาพแวดล้อมที่ซับซ้อนและมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เช่น การจัดประชุมออนไลน์ในช่วงสถานการณ์โควิด-19 การปรับแผนการจัดการเรียนการสอนให้ยืดหยุ่นตามสถานการณ์ และการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Benjawan (2019) เรื่อง การศึกษาลักษณะของผู้นำที่เหมาะสมกับรูปแบบการทำงานแบบคล่องตัว พบว่า ลักษณะที่เหมาะสมของผู้นำคือเปิดใจไม่ยึดติดกับกรอบเดิม ยอมรับกับการเปลี่ยนแปลง พร้อมเรียนรู้ รับฟัง และเข้าใจปัญหา มีความยืดหยุ่นสูง สามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสม ให้การสนับสนุนและอำนวยความสะดวกแก่ทีมงาน รู้จักชุมชน ให้กำลังใจ และกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ แสดงให้เห็นถึง

การพัฒนาศักยภาพและการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ของผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำแบบอโลจีโดยสะท้อนผ่านการบริหารจัดการที่มีความยืดหยุ่นในการทำงาน และการมองแบบองค์รวมเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันและอนาคต

2. การส่งเสริมสมรรถนะหลักของครูโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะผู้บริหารและครูตระหนักถึงความสำคัญของสมรรถนะหลักทั้ง 5 ด้าน ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญที่ค้ำจุนวิชาชีพครูให้มั่นคงและมีเกียรติภูมิ สอดคล้องกับแนวคิดของ McClelland (1973) ที่ว่าสมรรถนะเป็นคุณลักษณะที่ซ่อนอยู่ภายในตัวบุคคล ซึ่งสามารถผลักดันให้บุคคลนั้นสร้างผลการปฏิบัติงานที่ดีตามเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งในด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานที่สะท้อนถึงความมุ่งมั่นในการพัฒนานักเรียนตามศักยภาพของครู การบริการที่ดีแสดงถึงจิตวิญญาณความเป็นครูที่พร้อมอุทิศตนเพื่อศิษย์และสังคม การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อก้าวทันความเปลี่ยนแปลงและนำองค์ความรู้ใหม่มาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน การทำงานเป็นทีมเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการศึกษา และจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครูที่เป็นเสมือนเข็มทิศนำทางในการประพฤติปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมในการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ สามารถพัฒนาได้ตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ ซึ่งครูถือเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญ มีความใกล้ชิดกับนักเรียน เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ตลอดจนการอบรมสั่งสอน ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ช่วยพัฒนาคุณภาพจิตใจนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ Panpa (2015) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง สมรรถนะการปฏิบัติงานในหน้าที่ของครูตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระบุรี พบว่า สมรรถนะการปฏิบัติงานในหน้าที่ของครูโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารตระหนักถึงการพัฒนาสมรรถนะของครูอย่างต่อเนื่องผ่านการเป็นแบบอย่างที่ดี การจัดอบรม และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็ง แสดงให้เห็นว่าหากผู้บริหารให้ความสำคัญกับการส่งเสริมสมรรถนะหลักจะทำให้การปฏิบัติงานของครูมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบอโลจีของผู้บริหารโรงเรียนกับการส่งเสริมสมรรถนะหลักของครู มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับที่สูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า ภาวะผู้นำแบบอโลจีของผู้บริหารโรงเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการส่งเสริมสมรรถนะหลักของครู และพบว่า ภาวะผู้นำแบบอโลจีของผู้บริหารคุณลักษณะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ มีความสัมพันธ์กับการส่งเสริมสมรรถนะหลักของครูด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน เป็นความสัมพันธ์ทางบวกที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มากที่สุด อาจเป็นเพราะผู้บริหารมีภาวะผู้นำแบบอโลจีแฝงอยู่ในตนเอง มีรูปแบบการบริหารงานที่เป็นระบบ รวดเร็ว เปิดโอกาสให้ครูได้มีส่วนร่วม คอยกำกับติดตาม รับฟังอย่างตั้งใจ สามารถถ่ายทอดข้อมูล ความรู้ ประสบการณ์ ความต้องการของตนเอง และเป้าหมายของโรงเรียนที่ทำให้ครูเกิดความเข้าใจตรงกัน ผู้บริหารมุ่งพัฒนาครูที่

เป็นกำลังสำคัญ ทำให้ครูได้รับการพัฒนาตนเอง ปฏิบัติตนด้วยความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน เพื่อบรรลุผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานที่มีคุณภาพ มีความคิดสร้างสรรค์ และมีการปรับปรุงพัฒนาประสิทธิภาพและผลงานอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับ Chaisirithanya (2016), Mungsook (2021), Sucawat (2017), Klaisamniang & Srimarut (2022) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของผู้บริหารกับการส่งเสริมสมรรถนะหลักของครู พบว่า ภาวะผู้นำและคุณลักษณะของผู้บริหารมีความสัมพันธ์เชิงบวกและส่งผลกระทบต่อสมรรถนะหลักของครูในระดับสูง โดยเฉพาะในด้านการสร้างแรงบันดาลใจ การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และพบว่า ปัจจัยด้านการบริหารงานและความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชามีผลต่อการพัฒนาสมรรถนะครู ซึ่งสอดคล้องกับคุณลักษณะสำคัญของภาวะผู้นำแบบบอโลล์ที่เน้นความยืดหยุ่น การทำงานเป็นทีม และการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาสมรรถนะครูในยุคปัจจุบันจำเป็นต้องอาศัยภาวะผู้นำที่มีความยืดหยุ่นและปรับตัวได้ของผู้บริหาร เนื่องจากบริบททางการศึกษามีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำแบบบอโลล์สามารถส่งเสริมและพัฒนาครูให้มีสมรรถนะการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผู้บริหารโรงเรียนสามารถนำข้อมูลไปใช้เพื่อกำหนดเป็นนโยบายการพัฒนาตนเองและครูให้มีความรู้ ความเข้าใจ ตระหนักในคุณค่าของภาวะผู้นำแบบบอโลล์ ซึ่งเป็นภาวะผู้นำที่จำเป็นต้องส่งเสริมให้เกิดขึ้นพบว่า การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพมีความสัมพันธ์กับการมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับสูง โดยผู้นำที่มีทักษะการสื่อสารที่ดีจะสามารถถ่ายทอดวิสัยทัศน์ได้อย่างชัดเจน ส่งผลให้ครูปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในการพัฒนาคุณภาพของการศึกษานั้น ผู้บริหารสามารถนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาปรับประยุกต์ใช้โดยเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนและพัฒนาจนนำไปสู่การส่งเสริมสมรรถนะหลักของครู ซึ่งผลการวิจัยพบว่าการส่งเสริมสมรรถนะหลักของครูนั้นอยู่ในระดับมาก หากครูได้รับการส่งเสริมและพัฒนาอย่างต่อเนื่องจะส่งผลให้ครูได้เป็นครูมืออาชีพ ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายต่าง ๆ ได้ในอนาคต

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาอิทธิพลของภาวะผู้นำแบบบอโลล์ของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลกระทบต่อสมรรถนะหลัก เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาตนเองของผู้บริหาร และเล็งเห็นความสำคัญของภาวะผู้นำแบบบอโลล์รูปแบบใหม่ที่สามารถใช้ในการบริหารจัดการโรงเรียน
2. ควรมีการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะการสร้างแรงบันดาลใจของผู้บริหารให้มีประสิทธิภาพเพื่อให้เกิดกระบวนการทำงานร่วมกันของครูด้วยความเต็มใจ มีรูปแบบที่คล่องตัว รวดเร็ว จนนำไปสู่การพัฒนาและยกระดับคุณภาพการศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จ

References

- Benjawan, P. (2019). *The Study of Leadership Characteristics Suitable for Agile Work Style*. [Master's thesis]. College of Management Mahidol University E-Thesis and Thematic paper (CMMU Digital Archive).
<https://archive.cm.mahidol.ac.th/handle/123456789/5075> [in Thai]
- Chaisirithanya, K. (2016). School Administrator's Transformational Leadership Affecting Teacher's Core Competency at Schools under the Secondary Educational Service Area Office 2. *Veridian E-Journal, Silpakorn University, 9(2)*, 1510-1525. [in Thai]
- Cronbach, L. (1951). *Coefficient alpha and the internal structure of tests*. University of Illinois.
- Field, A. (2017). *Discovering Statics Using IBM SPSS Statics* (5th ed.). SAGE Publication.
- Joiner, B., & Josephs, S. (2006). *Leadership Agility: Five Levels of Mastery for Anticipating and Initiating Change*. Jossey-Bass.
- Klaisamniang, N., & Srimarut, B. (2022). The Relationship Between Trisikkha Administration and Core Competencies of Teachers of Piyamit campus group under the Pathum Thani Secondary Educational Service Area Office. *Journal of Graduate Studies Review, 18(3)*, 17-39. [in Thai]
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Journal of Educational and Psychological Measurement, 30*: 607-610.
- McClelland, D. C. (1973). Testing for competence rather than for intelligence. *American Psychologist, 28(1)*, 1-14.
- Mungsook, K. (2021). The Professional Characteristic Administrator Affecting Teacher's Core Competency in School under the Secondary Educational Service Area Office 18, Rayong Province. *Panyapiwat Journal, 13(2)*, 236-250. [in Thai]
- Office of the Basic Education Commission. (2010). *Teacher's Core Competency Assessment Manual by the Office of the Basic Education Commission 2010*. Office of the Basic Education Commission, Ministry of Education. [in Thai]

- Panpa, K. (2015). *Teachers' Competencies According to the Opinions of School Administrators and Teachers under Saraburi Primary Educational Service Area Office*. [Unpublished master's thesis]. Thepsatri Rajabhat University. [in Thai]
- Sucawat, T. (2017). *Factors Affecting of Teacher Core Competency of Thai Teacher Cluster United Chonburi Primary Educational Service Area Office 1*. [Master's Thesis]. Burapha University Research Information (BUUIR).
<https://buuir.buu.ac.th/xmlui/handle/1234567890/6834> [in Thai]
- Suwattanawanich, N. (2019). *Guidelines for Using Agile in a Successful Organization of a Bank*. [Master's thesis]. College of Management Mahidol University E-Thesis and Thematic paper (CMMU Digital Archive).
<https://archive.cm.mahidol.ac.th/handle/123456789/3066> [in Thai]
- Yimjan, O. (2022). The Relationship between Agile Leadership and the Role of Administrators on Promoting Democratic Activities in School under the Saraburi Primary Educational Service Area Office 2. *Journal of Graduate Saket Review*, 7(2), 114-129. [in Thai]

ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมต่อการใช้ปัญญาประดิษฐ์ และจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์
ของครูกลุ่มโรงเรียนพหลโยธิน

Knowledge, Attitudes, and Behaviors Regarding AI Use and AI Ethics
Among Teachers in the Phahonyothin School Group

สิวิตร ตรีชิต^{1*}, สุชาดา นันทะไชย², และสุดารัตน์ สารสว่าง³

^{1*}ผู้ประพันธ์บรรณกิจ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
อีเมล: sivarit.t@ku.th

^{2,3} ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ อีเมล: feduyunc@ku.ac.th

Sivarit Trichit^{1*}, Suchada Nanthachai², and Sudarat Sarnsawang³

^{1*}Corresponding Author, Department of Education, Faculty of Education, Kasetsart University, Email: sivarit.t@ku.th

^{2,3} Department of Education, Faculty of Education, Kasetsart University Email: feduyunc@ku.ac.th, fedusdrs@ku.ac.th

Received: December 26, 2024 / Revised: January 29, 2025 / Accepted: February 10, 2025

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาความรู้ ทักษะ พฤติกรรมการใช้ปัญญาประดิษฐ์ และจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ และ (2) เปรียบเทียบความรู้ ทักษะ พฤติกรรมการใช้ปัญญาประดิษฐ์ และจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ จำแนกตามเพศ เจเนอเรชัน วิชยฐานะ และขนาดโรงเรียน ประชากรเป็นครูกลุ่มโรงเรียนพหลโยธิน จำนวน 163 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมต่อการใช้ปัญญาประดิษฐ์ และจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.95 แบบสอบถามมีความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.92 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่า ด้านทัศนคติอยู่ในระดับสูงสุด ($\mu = 4.02$) โดยมีทัศนคติด้านประโยชน์ของปัญญาประดิษฐ์ สูงกว่าด้านอื่น ๆ รองลงมาคือด้านความรู้ที่อยู่ในระดับสูง (69.25%) โดยมีความรู้ด้านจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์สูงสุด และด้านพฤติกรรมอยู่ในระดับปฏิบัติบ่อยครั้ง ($\mu = 3.59$) โดยมีพฤติกรรมด้านจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์สูงกว่าด้านอื่น ๆ เมื่อเปรียบเทียบตามลักษณะประชากรศาสตร์พบว่า ผู้ไม่ระบุเพศ เจเนอเรชัน Z ครูผู้ช่วย และโรงเรียนขนาดเล็กมีค่าเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มอื่นในทุกด้าน ในขณะที่ครูชำนาญการพิเศษและ เจเนอเรชัน X มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่ากลุ่มอื่น ผลการวิจัยนี้สามารถนำไปใช้ในการวางแผนพัฒนาครูให้มีความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการใช้ปัญญาประดิษฐ์อย่างเหมาะสมตามช่วงวัยและประสบการณ์ รวมทั้งเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายส่งเสริมการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและมีจริยธรรม

คำสำคัญ: ความรู้ ทักษะ พฤติกรรม จริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ ปัญญาประดิษฐ์

Abstract

This study aimed to (1) examine knowledge, attitudes, and behaviors related to AI use and AI ethics and (2) compare these aspects across demographic factors, including gender, generation, academic position, and school size. The population comprised 163 teachers from the Phahonyothin School Group, with data collected via a questionnaire (IOC = 0.95; reliability = 0.92) and analyzed using percentages, means, and standard deviations. Results showed that attitudes were at the highest level ($\mu = 4.02$), particularly regarding the perceived benefits of AI, followed by high knowledge levels (69.25%), with AI ethics being the most well-understood area. Behaviors were frequently practiced ($\mu = 3.59$), with ethical AI behaviors scoring higher than others. Comparisons revealed that participants who did not specify gender, belonged to Generation Z, were assistant teachers, or worked in small schools scored higher across all aspects, while senior professional teachers and Generation X had lower scores. The findings can be used to plan teacher development programs to enhance knowledge, attitudes, and behaviors regarding AI use appropriately across different age groups and experience levels, as well as guide policy formulation to promote effective and ethical AI implementation in education.

Keywords: Knowledge Attitude Behavior, AI Ethics, Artificial Intelligence

บทนำ

จากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม หรือ กระทั่งด้านศิลปกรรม รวมทั้งการที่ “มนุษย์” มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องก่อให้เกิดนวัตกรรมใหม่ขึ้นอย่างมากมาย (Phoonsawat et al., 2022) เทคโนโลยีที่ก้าวหน้าได้มีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงสู่ยุคดิจิทัล (Digital Transformation) โดยมีการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานในหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนอย่างแพร่หลาย ทั้งนี้สิ่งที่ไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าเริ่มมามีบทบาทต่อการใช้มากขึ้น คือ เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI)

นโยบายประเทศไทยในปัจจุบันได้พัฒนาเป็น Thailand 4.0 เพื่อนำไปสู่วิสัยทัศน์ในด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพของมนุษย์ให้เก่ง ดี มีคุณภาพ และมีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้เตรียมความพร้อมด้านการศึกษาให้เข้ากับนโยบาย โดยมุ่งเน้นการเสริมสร้างทักษะและความรู้ด้านเทคโนโลยี รวมทั้งการนำปัญญาประดิษฐ์เข้ามาด้านการศึกษา ในด้านการจัดการเรียนการสอน โดยพบว่าปัญญาประดิษฐ์ช่วยผู้สอนในการจัดการงานต่าง ๆ และช่วยให้นักเรียน

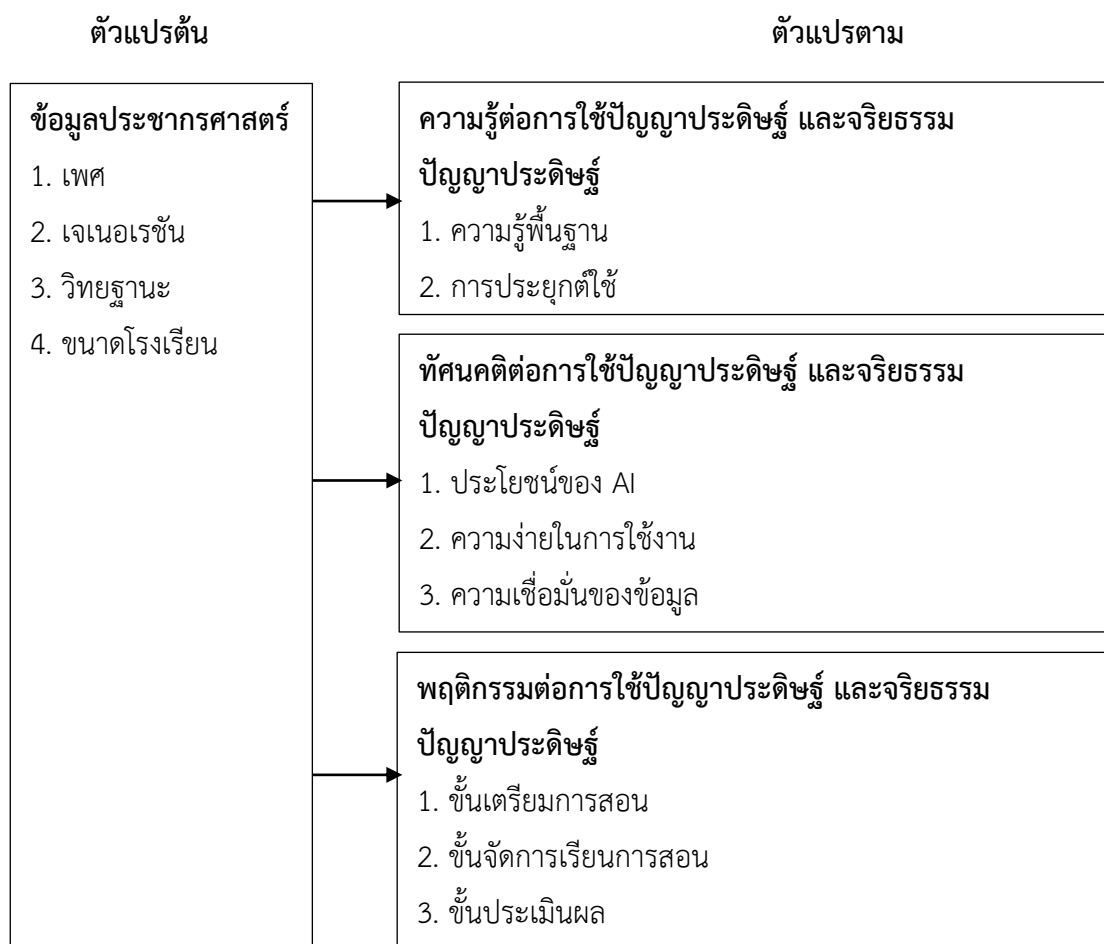
เรียนรู้ได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ครูจึงจำเป็นต้องมีความรู้ต่อการใช้งานปัญญาประดิษฐ์ ทั้งทางด้านความรู้พื้นฐาน การประยุกต์ใช้ (Long & Magerko, 2020; Fitria, 2021; Khan, 2024; Sperling et al., 2024) เพื่อปรับตัวให้เท่าทันเทคโนโลยีใหม่ ๆ เปลี่ยนบทบาทจากผู้ให้ความรู้ เป็นผู้แนะนำและสนับสนุนการเรียนรู้ อีกทั้งครูยังต้องมีทัศนคติที่ดีต่อการใช้งานปัญญาประดิษฐ์ โดยครูนั้นต้องรับรู้ถึงประโยชน์ของปัญญาประดิษฐ์ ความง่ายในการใช้งาน อีกทั้งความเชื่อมั่นในข้อมูลที่ได้รับ (Cojean et al., 2023; Bezjak, 2024) โดยใช้ปัญญาประดิษฐ์ เป็นเครื่องมือช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของครูและประยุกต์ใช้ในการตัดการเรียนรู้ ทั้งในด้านการเตรียมการสอน การจัดการเรียนการสอนและด้านการประเมินผล ให้เหมาะสมกับความต้องการของนักเรียน (Chusaengnil, 2019; Name-in & Suksabay, 2024)

ในขณะที่เดียวกันการนำศักยภาพของปัญญาประดิษฐ์ไปใช้นั้น สามารถประยุกต์ใช้ได้หลากหลาย หากนำไปใช้ในทางที่ไม่ถูกต้อง อาจก่อให้เกิดภัยร้ายแรงต่อนักเรียน ผู้ร่วมวิชาชีพรวมถึงองค์กร เช่น การละเมิดความเป็นส่วนตัวของนักเรียนผ่านการเก็บข้อมูลโดยไม่ได้รับความยินยอม การใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการคัดลอกผลงานหรือสร้างเนื้อหาที่ไม่เหมาะสม หรือการนำข้อมูลของนักเรียนไปใช้ในทางที่ผิด เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาครูให้สามารถใช้ปัญญาประดิษฐ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีจริยธรรม "National Science and Technology Development Agency (2022) จึงมีแนวทางจริยธรรมในการใช้ปัญญาประดิษฐ์ เพื่อให้รู้เท่าทัน ไม่นำปัญญาประดิษฐ์ไปใช้ในทางที่ผิด และตระหนักถึงความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นได้จากการใช้งาน ดังนั้นการศึกษาจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ จึงจำเป็นต้องการป้องกันการนำปัญญาประดิษฐ์ไปใช้ในทางที่ไม่พึงประสงค์

กลุ่มโรงเรียนพหลโยธิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1 เป็นกลุ่มโรงเรียนที่ประกอบด้วยโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่พิเศษ โดยมุ่งเน้นการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามวิสัยทัศน์ “องค์กรแห่งคุณภาพ องค์กรแห่งความสุข” เพื่อส่งเสริม พัฒนา ผู้เรียนให้มีสมรรถนะและทักษะในศตวรรษที่ 21 (Saraburi Primary Educational Service Area Office 1, 2024)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ปัญญาประดิษฐ์นั้นมีส่วนสำคัญต่อการจัดการศึกษา ครูจึงจำเป็นต้องมีความรู้ทัศนคติ และพฤติกรรมที่ดีต่อการใช้งานปัญญาประดิษฐ์และจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ เพื่อสามารถถ่ายทอด ปรับตัว แก้ไขปัญหาต่าง ๆ และนำไปใช้ได้มีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมต่อการใช้งานปัญญาประดิษฐ์และจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ ของครูกลุ่มโรงเรียนพหลโยธิน เพื่อเปรียบเทียบความรู้ ทัศนคติ พฤติกรรม จำแนกตามเพศ เจเนอเรชัน วิชยฐานะ และขนาดโรงเรียน โดยผลการศึกษาคouldสามารถนำไปใช้พัฒนาครูในกลุ่มโรงเรียนพหลโยธินอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

ความรู้ต่อการใช้ปัญญาประดิษฐ์ และจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ รวมถึงสามารถเลือกใช้ปัญญาประดิษฐ์ ได้เหมาะสมในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีจริยธรรม

ทัศนคติต่อการใช้ปัญญาประดิษฐ์ และจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ หมายถึง ความคิดเห็น ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อการใช้งานระบบปัญญาประดิษฐ์ ทั้งในด้านประโยชน์ ความง่าย ความเชื่อมั่น รวมถึงประเด็นจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์

พฤติกรรมต่อการใช้ปัญญาประดิษฐ์ และจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ หมายถึง พฤติกรรมการปฏิบัติของบุคคลที่มีต่อการใช้งานระบบปัญญาประดิษฐ์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ รวมถึงประเด็นจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

ประชากร ได้แก่ ข้าราชการครูในกลุ่มโรงเรียนพหลโยธิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสระบุรี เขต 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวนทั้งสิ้น 163 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ ใช้ประชากรทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่าง หรือการสำมะโนประชากร (census population)

เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ ประกอบด้วย 4 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนตัวของครู

ตอนที่ 2 แบบทดสอบเพื่อศึกษาความรู้ต่อการใช้ปัญญาประดิษฐ์ และจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์

ตอนที่ 3 แบบสอบถามด้านทัศนคติต่อการใช้ปัญญาประดิษฐ์ และจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์

ตอนที่ 4 แบบสอบถามด้านพฤติกรรมต่อการใช้ปัญญาประดิษฐ์ และจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์

ผู้วิจัยได้ดำเนินการหาคุณภาพของเครื่องมือโดยขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ และหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับ วัตถุประสงค์ (IOC) เมื่อพิจารณารายข้อมีค่าไม่ต่ำกว่า 0.67 ในทุกข้อ และนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (tryout) กับครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน จากนั้นทำการหาความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถามเป็นรายตัวแปร พบว่า แบบทดสอบเพื่อศึกษาความรู้มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.91 แบบสอบถามด้านทัศนคติ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.91 แบบสอบถามด้านพฤติกรรมมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.90 และมีค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.92

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากร ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์เพื่อดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากทางบัณฑิตวิทยาลัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ไปยังโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนพหลโยธิน เพื่อขอความอนุญาติเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากร จำนวน 163 คน พร้อมแนบลิงค์ Google Forms แบบสอบถาม และเก็บรวบรวมข้อมูลทั้ง 4 ตอน ด้วยตนเองผ่านช่องทาง Google Forms และได้การตอบกลับจำนวน 163 คน คิดเป็น 100 %

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลประชากรศาสตร์ ประกอบด้วยด้านเพศ วิทยฐานะ เจเนอเรชัน และขนาดโรงเรียนโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ด้วยค่าร้อยละ (Percentage) (Srisard, 2015)

2. การเปรียบเทียบความรู้โดยพิจารณาจากค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม และการเปรียบเทียบด้านทัศนคติ พฤติกรรม พิจารณาจากค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยแบ่งตาม เพศ เจเนอเรชัน วิทยฐานะ ขนาดโรงเรียน

ผลการวิจัย

จากการวิจัย ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมต่อการใช้ปัญญาประดิษฐ์ และจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ ของครูกลุ่มโรงเรียนพหุโยธิน โดยมีเพศหญิงมากที่สุด (72.39%) รองลงมาคือเพศชาย (25.77%) และไม่ระบุมีน้อยที่สุด (1.84%) พิจารณาในด้านของเจเนอเรชันผู้ตอบแบบสอบถามอยู่ใน เจเนอเรชัน Y มากที่สุด (64.42%) รองลงมาเป็น เจเนอเรชัน Z (18.40%) และเจเนอเรชัน X น้อยที่สุด (17.18%) สำหรับวิทยฐานะ พบว่า ส่วนมากเป็นครูไม่มีวิทยฐานะ (36.20%) รองลงมาเป็นครูชำนาญการพิเศษ (26.99%) และครูผู้ช่วยมีน้อยที่สุด (11.66%) เมื่อพิจารณาจากขนาดโรงเรียน ผู้ตอบแบบสอบถามอยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษมากที่สุด (61.96%) รองลงมาคือโรงเรียนขนาดกลาง (28.22%) และน้อยที่สุดคือโรงเรียนขนาดเล็ก (9.82%) ข้อสังเกตจากการตอบแบบสอบถามพบว่า ครูในโรงเรียนขนาดเล็กส่วนมากเป็นครูผู้ช่วย ซึ่งเป็นช่วงอายุที่อยู่ในเจเนอเรชัน Z และครูชำนาญการพิเศษส่วนมากอยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่ และอยู่ใน เจเนอเรชัน X

จากการวิเคราะห์การเคยใช้งานเครื่องมือปัญญาประดิษฐ์ ของครูกลุ่มโรงเรียนพหุโยธิน พบว่า Canva เป็นเครื่องมือที่ครูใช้มากที่สุด (97.55%) รองลงมาคือ ChatGPT AI (62.58%) และ Gemini AI (31.29%) ตามลำดับ ในขณะที่ Claude AI มีการใช้งานน้อยที่สุด (6.13%) ข้อสังเกตที่น่าสนใจคือ แม้ว่าปัญญาประดิษฐ์จะเป็นเทคโนโลยีใหม่ แต่ครูส่วนใหญ่คุ้นเคยกับการใช้ Canva ซึ่งเป็นเครื่องมือสร้างสื่อการสอนที่มีปัญญาประดิษฐ์ช่วยในการออกแบบ และ ChatGPT ที่เป็น AI Chatbot ยอดนิยม สะท้อนให้เห็นว่าครูมีการปรับตัวและเปิดรับการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เพื่อสนับสนุนการทำงานและการสอน

ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมต่อการใช้ปัญญาประดิษฐ์ และจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์

จากการศึกษา ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมต่อการใช้ปัญญาประดิษฐ์ และจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ของครูกลุ่มโรงเรียนพหุโยธิน พบว่า ในภาพรวมครูมีทัศนคติต่อการใช้ปัญญาประดิษฐ์ และจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ อยู่ในระดับมากที่สุดโดยเฉพาะทัศนคติด้านการรับรู้ประโยชน์ของ

ปัญญาประดิษฐ์ รองลงมาคือด้านความรู้ซึ่งอยู่ในระดับมากโดยเฉพาะความรู้จริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ และด้านพฤติกรรมอยู่ในระดับปฏิบัติบ่อยครั้งโดยเฉพาะพฤติกรรมด้านจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การศึกษาความรู้ ทักษะ พฤติกรรมต่อการใช้ปัญญาประดิษฐ์ และจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ของครูกลุ่มโรงเรียนพหุโยธิน

ครูกลุ่มโรงเรียนพหุโยธิน	ผลการวิเคราะห์	ระดับ
ความรู้ ต่อการใช้ AI และจริยธรรม AI	69.25 %	มาก
ทัศนคติต่อการใช้ AI และจริยธรรม AI	$\mu = 4.02$	มากที่สุด
พฤติกรรมต่อการใช้ AI และจริยธรรม AI	$\mu = 3.59$	บ่อยครั้ง

การเปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ และจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์

การเปรียบเทียบความรู้ของครู จำแนกตามข้อมูลประชากรศาสตร์ พบว่า ด้านเพศ ผู้ไม่ระบุเพศ มีค่าเฉลี่ยความรู้โดยรวมสูงสุด (83.33 %) โดยเฉพาะด้านการประยุกต์ใช้ (100.00 %) รองลงมาคือเพศชาย (77.23 %) ในขณะที่เพศหญิงค่าเฉลี่ยต่ำสุด (76.48 %) ด้านเจเนอเรชัน เจเนอเรชัน Z มีค่าเฉลี่ยความรู้สูงสุด(78.33 %) โดยเฉพาะด้านจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ (79.52 %) รองลงมาคือ เจเนอเรชัน Y (76.55 %) และ เจเนอเรชัน X (76.11 %) ตามลำดับ ด้านวิทยฐานะ พบว่าครูไม่มีวิทยฐานะมีค่าเฉลี่ยความรู้สูงสุด (80.51 %)โดยเฉพาะด้านจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ (85.23 %) รองลงมาคือครูชำนาญการ (80.03 %) และครูชำนาญการพิเศษมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด (69.89 %) สำหรับขนาดโรงเรียน โรงเรียนขนาดเล็กมีค่าเฉลี่ยความรู้สูงสุด (82.81 %) โดยเฉพาะด้านจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ (92.85 %) และมีการกระจายตัวของข้อมูลน้อยที่สุด รองลงมาคือโรงเรียนขนาดกลาง (80.57 %) โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด (74.13 %) ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบความรู้ต่อการใช้ปัญญาประดิษฐ์ และจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ โดยแบ่งตามเพศ เจเนอเรชัน วิทยฐานะ ขนาดโรงเรียน

(N = 163)

ข้อมูลประชากรศาสตร์	ความรู้			รวม	
	ความรู้พื้นฐาน	การประยุกต์ใช้	จริยธรรม	%	ระดับ
เพศ	%	%	%	%	
ชาย	70.83	47.62	80.61	77.23	มาก
หญิง	68.54	59.32	86.92	76.48	มาก
ไม่ระบุ	75.00	100.00	85.71	83.33	มากที่สุด

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบความรู้ต่อการใช้ปัญญาประดิษฐ์ และจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ โดยแบ่งตามเพศ เจเนอเรชัน วิทยาลัยانه ขนาดโรงเรียน (ต่อ)

(N = 163)

ข้อมูลประชากรศาสตร์	ความรู้			รวม	
	ความรู้พื้นฐาน	การประยุกต์ใช้	จริยธรรม		
เจเนอเรชัน					
เจเนอเรชัน X	66.96	57.14	90.81	76.11	มาก
เจเนอเรชัน Y	69.04	56.19	85.44	76.55	มาก
เจเนอเรชัน Z	72.08	60.00	79.52	78.33	มาก
วิทยาลัยانه					
ครูผู้ช่วย	67.76	47.36	81.95	73.34	มาก
ครูไม่มีวิทยาลัยانه	73.09	61.02	85.23	80.51	มากที่สุด
ครูชำนาญการ	71.95	65.86	90.94	80.03	มากที่สุด
ครูชำนาญการพิเศษ	62.21	47.73	81.49	69.89	มาก
ขนาดโรงเรียน					
โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ	68.07	51.49	81.47	74.13	มาก
โรงเรียนขนาดกลาง	69.57	69.57	90.99	80.57	มากที่สุด
โรงเรียนขนาดเล็ก	75.78	56.25	92.85	82.81	มากที่สุด

การเปรียบเทียบทัศนคติเกี่ยวกับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ และจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์

การเปรียบเทียบทัศนคติของครู จำแนกตามข้อมูลประชากรศาสตร์ จากการศึกษาคพบว่า ผู้ไม่ระบุเพศ มีค่าเฉลี่ยทัศนคติโดยรวมสูงสุด ในขณะที่เพศหญิงมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ด้านเจเนอเรชัน เจเนอเรชัน Z มีค่าเฉลี่ยทัศนคติสูงสุด รองลงมาคือ เจเนอเรชัน Y ส่วน เจเนอเรชัน X มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด เมื่อพิจารณาตามวิทยาลัยانه พบว่าครูผู้ช่วยมีค่าเฉลี่ยทัศนคติสูงสุด รองลงมาคือครูชำนาญการ และครูชำนาญการพิเศษมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด สำหรับขนาดโรงเรียน โรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็กมีค่าเฉลี่ยทัศนคติสูงสุดเท่ากันโดยเฉพาะทัศนคติด้านประโยชน์ต่อการใช้งาน ส่วนโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด โดยค่าเฉลี่ยสูงสุดในแต่ละด้านคือทัศนคติด้านประโยชน์ต่อการใช้งาน ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบทัศนคติต่อการแก้ปัญหาประดิษฐ์ และจริยธรรมปัญหาประดิษฐ์ โดยแบ่งตามเพศ เจเนอเรชัน วิทยาลัย ขนาดโรงเรียน

(N = 163)

ข้อมูลประชากรศาสตร์	ทัศนคติ								Total	
	ประโยชน์ต่อการใช้		การรับรู้ความง่าย		ความเชื่อมั่นในข้อมูล		จริยธรรมปัญหาประดิษฐ์			
	μ	σ	μ	σ	μ	σ	μ	σ	μ	σ
เพศ										
ชาย	4.19	0.61	4.00	0.70	4.05	0.73	4.13	0.59	4.13	0.57
หญิง	4.23	0.55	3.81	0.86	3.79	0.7	3.9	0.55	3.97	0.51
ไม่ระบุ	5.00	0.00	4.67	0.58	4.67	0.58	4.43	0.76	4.61	0.54
เจเนอเรชัน										
เจเนอเรชัน X	4.18	0.59	3.46	0.88	3.82	0.55	3.91	0.47	3.93	0.48
เจเนอเรชัน Y	4.24	0.57	3.91	0.81	3.86	0.75	3.97	0.58	4.03	0.54
เจเนอเรชัน Z	4.27	0.55	4.10	0.71	3.97	0.76	4.00	0.65	4.08	0.56
วิทยาลัย										
ครูผู้ช่วย	4.30	0.54	4.11	0.66	4.11	0.74	4.19	0.53	4.42	0.49
ครูไม่มีวิทยาลัย	4.23	0.59	4.00	0.81	3.83	0.72	3.96	0.62	4.02	0.55
ครูชำนาญการ	4.37	0.52	3.78	0.88	3.9	0.77	4.01	0.51	4.07	0.49
ครูชำนาญการพิเศษ	4.09	0.59	3.68	0.83	3.8	0.67	3.85	0.57	3.89	0.54
ขนาดโรงเรียน										
โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ	4.19	0.57	3.84	0.86	3.87	0.74	3.98	0.57	4.01	0.54
โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ	4.19	0.57	3.84	0.86	3.87	0.74	3.98	0.57	4.01	0.54
โรงเรียนขนาดกลาง	4.32	0.5	3.87	0.78	3.85	0.67	3.95	0.51	4.03	0.45
โรงเรียนขนาดเล็ก	4.27	0.73	4.06	0.77	3.94	0.77	3.93	0.75	4.03	0.68

การเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้ปัญหาประดิษฐ์ และจริยธรรมปัญหาประดิษฐ์

การเปรียบเทียบพฤติกรรมของครู จำแนกตามข้อมูลประชากรศาสตร์ ในด้านเพศ ผู้ไม่ระบุเพศ มีพฤติกรรมโดยรวมปฏิบัติบ่อยครั้งสูงสุด โดยเฉพาะพฤติกรรมจริยธรรมปัญหาประดิษฐ์ รองลงมาคือเพศชาย ในขณะที่เพศหญิงมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติต่ำสุด ด้านเจเนอเรชัน เจเนอเรชัน Z มีพฤติกรรมโดยรวมปฏิบัติบ่อยครั้งสูงสุด รองลงมาคือ เจเนอเรชัน Y ส่วน เจเนอเรชัน X มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติต่ำสุด สำหรับวิทยาลัย พบว่าครูผู้ช่วยมีพฤติกรรมโดยรวมปฏิบัติบ่อยครั้งสูงสุด รองลงมาคือครูไม่มีวิทยาลัย และครูชำนาญการมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติต่ำสุด เมื่อพิจารณาจากขนาดโรงเรียน โรงเรียนขนาดเล็ก

มีพฤติกรรมโดยรวมปฏิบัติบ่อยครั้งสูงสุด รองลงมาคือโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษและขนาดกลางที่มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติเท่ากัน แต่มีการกระจายตัวต่างกัน ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบพฤติกรรมต่อการใช้ปัญญาประดิษฐ์และจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ โดยแบ่งตามเพศ เจเนอเรชัน วิทยฐานะ ขนาดโรงเรียน

(N = 163)

ข้อมูลประชากรศาสตร์	พฤติกรรม								รวม	
	เตรียมการสอน		จัดการเรียนการสอน		การประเมิน		จริยธรรมปัญญาประดิษฐ์			
	μ	σ	μ	σ	μ	σ	μ	σ	μ	σ
เพศ										
ชาย	3.69	0.90	3.73	0.91	3.57	1.04	4.10	0.77	3.88	0.72
หญิง	3.39	0.99	3.38	1.10	3.03	1.12	3.78	0.83	3.51	0.8
ไม่ระบุ	4.00	1.00	3.83	0.76	4.11	1.02	4.19	1.05	4.1	0.99
เจเนอเรชัน	μ	σ	μ	σ	μ	σ	μ	σ	μ	σ
เจเนอเรชัน X	3.23	1.00	3.27	1.11	3.05	1.05	3.45	0.89	3.31	0.91
เจเนอเรชัน Y	3.45	0.91	3.41	1.05	3.13	1.13	3.93	0.76	3.61	0.75
เจเนอเรชัน Z	3.80	1.13	3.90	0.95	3.56	1.15	4.08	0.87	3.90	0.87
วิทยฐานะ	μ	σ	μ	σ	μ	σ	μ	σ	μ	σ
ครูผู้ช่วย	3.71	1.15	3.61	1.14	3.47	1.22	4.18	0.88	3.88	0.89
ครูไม่มีวิทยฐานะ	3.60	1.07	3.55	1.09	3.26	1.17	4.03	0.73	3.74	0.79
ครูชำนาญการ	3.24	0.80	3.22	1.09	2.85	1.06	3.71	0.89	3.39	0.80
ครูชำนาญการพิเศษ	3.42	0.90	3.56	0.92	3.30	1.04	3.67	0.80	3.54	0.80
ขนาดโรงเรียน	μ	σ	μ	σ	μ	σ	μ	σ	μ	σ
โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ	3.49	0.98	3.48	1.09	3.19	1.15	3.85	0.85	3.6	0.84
โรงเรียนขนาดกลาง	3.42	0.99	3.43	1.08	3.20	1.04	3.86	0.85	3.6	0.81
โรงเรียนขนาดเล็ก	3.56	0.96	3.59	0.78	3.17	1.23	4.02	0.60	3.71	0.68

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาความรู้ ทักษะ พฤติกรรมต่อการใช้ปัญญาประดิษฐ์ และจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ ของครูกลุ่มพลโยธิน ในภาพรวมพบว่าด้านความรู้ต่อการใช้ปัญญาประดิษฐ์ และจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ อยู่ในระดับมาก และในภาพรวมพบว่าครูส่วนใหญ่มีความรู้ด้านจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ สูงกว่าด้านอื่น ๆ ที่ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะครูส่วนใหญ่มีความตระหนักในเรื่องความปลอดภัยในการใช้ปัญญาประดิษฐ์ เช่น การระมัดระวังการละเมิดลิขสิทธิ์ การป้องกันการรั่วไหลของข้อมูลส่วนบุคคลของนักเรียน การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลก่อนนำไปใช้ในการเรียนการสอน

และการหลีกเลี่ยงการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในทางที่ผิด ซึ่งประเด็นเหล่านี้มีการนำเสนอผ่านสื่อต่าง ๆ อย่างแพร่หลาย และมีการรณรงค์ให้ความรู้จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง โดยผู้ไม่ระบุเพศ และโรงเรียนขนาดเล็กมีความรู้สูงสุด ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะครูกลุ่มนี้อาจยังอยู่ในช่วงวัยที่ทำให้ ความสนใจในการรู้ที่จะใช้ปัญญาประดิษฐ์ ในขณะที่ครูชำนาญการพิเศษและโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษมี ความรู้ในระดับที่ต่ำกว่ากลุ่มอื่น อาจเป็นเพราะครูชำนาญการพิเศษน่าจะมีความอาวุโสมากกว่า พร้อม กันนั้นการที่โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษมีความรู้ต่ำกว่ากลุ่มอื่นอาจเป็นเพราะโรงเรียนขนาดใหญ่มีครู จำนวนมากและมักเป็นครูที่อยู่มานาน จึงมีครูที่มีความรู้ความหลากหลายแตกต่างกันไป

ด้านทัศนคติของครูต่อการใช้ปัญญาประดิษฐ์ และจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ ในภาพรวมอยู่ใน ระดับมากที่สุด และพบว่าครูส่วนใหญ่มีทัศนคติด้านประโยชน์ของปัญญาประดิษฐ์ สูงกว่าด้านอื่นๆ ที่ เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะครูส่วนใหญ่ นำปัญญาประดิษฐ์มาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการ สอน จึงเห็นประโยชน์ในการใช้ปัญญาประดิษฐ์มากที่สุด สอดคล้องกับที่ Arvin et al. (2023) ได้กล่าว ว่า ครูส่วนมากเห็นประโยชน์ของปัญญาประดิษฐ์ ในการช่วยปรับการเรียนการสอนให้เหมาะกับผู้เรียน แต่ละคน รองลงมาคือด้านจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ และมีทัศนคติด้านความง่ายในการใช้งานมี ค่าเฉลี่ยต่ำสุด ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะปัญญาประดิษฐ์เป็นเทคโนโลยีที่ค่อนข้างใหม่และมีความ ซับซ้อน การเรียนรู้วิธีการใช้งานอย่างมีประสิทธิภาพจึงต้องใช้เวลาและความพยายาม โดยผู้ไม่ระบุ เพศและครูผู้ช่วยมีทัศนคติดีที่สุด ในขณะที่ครูชำนาญการพิเศษและ เจเนอเรชัน X มีทัศนคติในระดับที่ ต่ำกว่ากลุ่มอื่น ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะความคุ้นเคยกับเทคโนโลยีที่แตกต่างกันตามช่วงวัยและ ประสบการณ์

ส่วนด้านพฤติกรรมการใช้ปัญญาประดิษฐ์ และจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ ในภาพรวมอยู่ใน ระดับปฏิบัติบ่อยครั้ง โดยครูส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการปฏิบัติด้านจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ สูงกว่าด้าน อื่นๆ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะครูตระหนักถึงความสำคัญของจริยธรรมในการใช้ปัญญาประดิษฐ์ เนื่องจากมีผลกระทบโดยตรงต่อนักเรียนและการจัดการเรียนการสอน และมีพฤติกรรมด้านการ ประเมินผลมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะระบบการประเมินผลในโรงเรียนประถมศึกษา ส่วนใหญ่ยังคงใช้รูปแบบดั้งเดิม มีระเบียบและแนวปฏิบัติที่ชัดเจน ทำให้การนำปัญญาประดิษฐ์มา ประยุกต์ใช้ในการประเมินผลอาจทำได้จำกัด โดยผู้ไม่ระบุเพศและ เจเนอเรชัน Z มีพฤติกรรมการใช้สูง ที่สุด ในขณะที่ เจเนอเรชัน X และครูชำนาญการมีพฤติกรรมการใช้ในระดับที่ต่ำกว่ากลุ่มอื่น ซึ่ง สอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่า ด้านความรู้ในการใช้ครูจากโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษมีความรู้ใน ระดับที่ต่ำกว่ากลุ่มอื่น อีกทั้งยังสอดคล้องกับ Celik (2023) ที่กล่าวว่าผู้มีโอกาสเข้าถึงและใช้เทคโนโลยี มากกว่า มีแนวโน้มที่จะเข้าใจและใช้งานปัญญาประดิษฐ์ได้ดีกว่า สะท้อนให้เห็นว่าช่วงอายุและ ประสบการณ์มีผลต่อการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในการปฏิบัติงาน

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างขนาดโรงเรียนกับตัวแปรอื่น พบว่าโรงเรียนขนาดเล็กมีผลการศึกษาที่ดีกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนขนาดเล็กมีจำนวนครูน้อยกว่า ทำให้การสื่อสาร การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการพัฒนาทักษะด้านปัญญาประดิษฐ์ทำได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพมากกว่า สอดคล้องกับงานวิจัยของ Khan (2024) ที่พบว่าขนาดองค์กรมีผลต่อการยอมรับและการใช้เทคโนโลยีใหม่ โดยองค์กรขนาดเล็กมีความยืดหยุ่นและปรับตัวได้เร็วกว่า

อีกประเด็นที่น่าสนใจคือความสัมพันธ์ระหว่างเจเนอเรชันกับวิทยฐานะ โดยพบว่าครูเจเนอเรชัน Z ซึ่งส่วนใหญ่เป็นครูผู้ช่วย มีความรู้ ทักษะคิด และพฤติกรรมการใช้ปัญญาประดิษฐ์สูงกว่าครูเจเนอเรชัน X ที่ส่วนใหญ่มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ สอดคล้องกับ Sperling et al. (2024) ที่พบว่าครูรุ่นใหม่มีความพร้อมในการเรียนรู้และปรับตัวกับเทคโนโลยีใหม่ได้ดีกว่า เนื่องจากเติบโตมาในยุคดิจิทัลและมีประสบการณ์การใช้เทคโนโลยีมาตั้งแต่วัยเรียน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า ครูชำนาญการพิเศษและ เจเนอเรชัน X มีความรู้ ทักษะคิด และพฤติกรรมการใช้ปัญญาประดิษฐ์ต่ำกว่ากลุ่มอื่น ดังนั้น กลุ่มโรงเรียนพหุโยธินควรจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะปัญญาประดิษฐ์แบบเชิงปฏิบัติการ โดยแบ่งกลุ่มตามความรู้และทักษะพื้นฐาน เพื่อให้ครูที่มีประสบการณ์มากแต่ทักษะด้านเทคโนโลยีน้อยได้เรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอน อีกทั้งควรมีระบบพี่เลี้ยงคอยให้คำแนะนำอย่างต่อเนื่อง โดยอาจจับคู่ระหว่างครูรุ่นใหม่กับครูที่มีประสบการณ์เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อลดช่องว่างด้านเทคโนโลยีและส่งเสริมการใช้ปัญญาประดิษฐ์อย่างมีประสิทธิภาพและมีจริยธรรม

2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างนโยบายและแผนพัฒนาการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในโรงเรียนอย่างเป็นระบบ โดยกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดที่ชัดเจน พร้อมทั้งส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรอบรมด้านจริยธรรมและความปลอดภัยในการใช้ปัญญาประดิษฐ์สำหรับครู เพื่อให้สามารถใช้ปัญญาประดิษฐ์อย่างมีวิจารณญาณรู้เท่าทัน และสามารถถ่ายทอดความรู้เหล่านี้สู่ผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. จากผลการศึกษาความรู้ ทักษะคิด พฤติกรรมการใช้ปัญญาประดิษฐ์ และจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ของครูกลุ่มโรงเรียนพหุโยธิน พบความแตกต่างระหว่างครูต่างเจเนอเรชันและวิทยฐานะอย่างชัดเจน ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป โดยควรมีการศึกษาวิจัยเชิง

คุณภาพเพื่อทำความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความแตกต่างในการใช้ปัญญาประดิษฐ์ระหว่างครูแต่ละกลุ่ม

2. ศึกษาแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมกับครูแต่ละกลุ่ม ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจสาเหตุที่แท้จริง และสามารถออกแบบการพัฒนาได้ตรงตามความต้องการ รวมทั้งควรมีการวิจัยและพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมการใช้ปัญญาประดิษฐ์สำหรับครูที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการเฉพาะ ของครูแต่ละกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ การศึกษาวิจัยในประเด็นเหล่านี้จะช่วยให้เกิดองค์ความรู้ที่สามารถนำไปพัฒนาการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการจัดการศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณคณะครูกลุ่มโรงเรียนพลโยธินทุกท่าน ในการร่วมมือตอบแบบสอบถาม ขอขอบพระคุณคณาจารย์สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่ให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ช่วยให้การวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

References

- Arvin, N., Hoseinabady, M., Bayat, B., & Zahmatkesh, E. (2023). Teacher experiences with AI-based educational tools. *AI and Tech in Behavioral and Social Sciences*, 1(2), 26-32. <https://doi.org/10.61838/kman.aitech.1.2.5>
- Bezjak, S. (2024). Perceptions and perspectives: Understanding teachers' attitudes towards AI in education. *Artificial Intelligence for Human-Technologies-Economy Sustainable Development. International Conference, Lublin, Poland, 23-25 May 2024* (pp. 399-406).
- Bloom B. (1964). *Taxonomy of educational objectives: the classification of educational goals*. David mckay
- Celik, I. (2023). Towards Intelligent-TPACK: An empirical study on teachers' professional knowledge to ethically integrate artificial intelligence (AI)-based tools into education. *Computers in Human Behavior*, 138, 1-12. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2022.107468>
- Chusaengnil, C. (2019). *Artificial intelligence for learning*. <https://www.scimath.org/article/technology/item/10110-ai-10110> [in Thai]

- Cojean, S., Brun, L., Amadiou, F., & Dessus, P. (2023). *Teachers' attitudes towards AI: What is the difference with non-AI technologies?* [Paper presentation]. In M. Goldwater, F. K. Anggoro, B. K. Hayes, & D. C. Ong (Eds.), *Proceedings of the 45th Annual Conference of the Cognitive Science Society*. (pp. 2069-2076).
- Fitria, T. N. (2021). *Artificial intelligence (AI) in education: Using AI tools for teaching and learning process* [Paper presentation]. *Proceeding Seminar Nasional & Call For Papers*. ISSN Online: 2654-6590, ISSN Cetak: 2654-5306, Indonesia.
- Khan, S. (2024). *Brave new words: How AI will revolutionize education (and why that's a good thing)*. Penguin Random House.
- Long, D., & Magerko, B. (2020). *What is AI literacy? Competencies and design considerations* [Paper presentation]. *Proceedings of the 2020 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems*. <https://doi.org/10.1145/3313831.3376727>
- Name-in, P., & Suksabay, C. (2024). Artificial intelligence impacts educational design. *Journal of Scholar Community*, 2(4), 60-71. [in Thai]
- National Science and Technology Development Agency. (2022). *Artificial intelligence ethics guidelines*. Office of Research Integrity (ORI), National Science and Technology Development Agency (NSTDA). <https://waa.inter.nstda.or.th/stks/pub/ori/docs/20220831-aw-book-ai-ethics-guideline.pdf> [in Thai]
- Phoonsawat, G., Wanpeng, R., Homsai, S., & Pongsophon, P. (2022). Artificial intelligence and science teaching. *Journal of Industrial Education*, 21(1), C1-C8. [in Thai]
- Saraburi Primary Educational Service Area Office 1. (2024). *Annual Action Plan Fiscal Year 2024*. Policy and Planning Division. [in Thai]
- Srisa-ard, B. (2015). *Basic Research Methods*. (10th Edidtion). Bangkok: Surivitayasarn. [in Thai]
- Sperling, K., Stenberg, C. J., McGrath, C., Åkerfeldt, A., Heintz, F., & Stenliden, L. (2024). In search of artificial intelligence (AI) literacy in teacher education: A scoping review. *Computers and Education Open*, 6, 1-13. <https://doi.org/10.1016/j.caeo.2024.100169>

การสนธิพลังความร่วมมือในการเสริมสร้างโอกาสการเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ของเด็กข้ามชาติ บริเวณพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษเชียงราย: กรณีศึกษามูลนิธิบ้านครูน้ำ
อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

Synergistic Collaboration to Enhance Access to Basic Education for
Cross-Border Migrant Children in the Chiang Rai Special Economic
Zone: A Case Study of Baan Kru Nam Foundation in Chiang Saen District

พรพรภาญจน์ จำรัส^{1*} พร้อมพิไล บัวสุวรรณ² และสุदारัตน์ สารสว่าง³

¹ผู้ประพันธ์บรรณกิจ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
อีเมล: patsakarn.j@ku.th

^{2,3}ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ อีเมล: feduplb@ku.ac.th, อีเมล: fedusdrs@ku.ac.th

Patsakarn Jumrat ^{1*}, Prompilai Buasuwan², and Sudarat Sarnsawang³

^{1*}Corresponding Author, Department of Education, Faculty of Education, Kasetsart University, Email: patsakarn.j@ku.th

^{2,3}Department of Education, Faculty of Education, Kasetsart University Email: feduplb@ku.ac.th,
Email: fedusdrs@ku.ac.th

Received: March 04, 2025 / Revised: April 30, 2025 / Accepted: May 26, 2025

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และแนวทางการสนธิพลังความร่วมมือในการเสริมสร้างโอกาสการเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานของเด็กข้ามชาติในเขตเศรษฐกิจพิเศษเชียงราย โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ กรณีศึกษามูลนิธิบ้านครูน้ำ อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก เลือกลุ่มตัวอย่างแบบกึ่งอนันต์ ได้แก่ ผู้ดูแลมูลนิธิ ผู้นำชุมชน ที่ปรึกษามูลนิธิ และตัวแทนผู้บริหารและครู จากสถานศึกษา 4 แห่ง รวม 7 แหล่งข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า เด็กข้ามชาติสามารถเข้าถึงการศึกษาได้ผ่านความร่วมมือของมูลนิธิ โรงเรียน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน โดยใช้การเรียนการสอนที่ยืดหยุ่นทั้งในระบบและนอกระบบ อย่างไรก็ตาม อุปสรรคสำคัญ ได้แก่ ปัญหาด้านเอกสาร สถานะทางกฎหมายที่ไม่ชัดเจน และทัศนคติของสังคมที่มองว่าเด็กข้ามชาติเป็นภาระแนวทางการพัฒนา คือ การปรับปรุงนโยบายการลงทะเบียนเด็กข้ามชาติ การพัฒนาหลักสูตรที่เน้นทักษะชีวิตและอาชีพ และส่งเสริมความร่วมมือระหว่างโรงเรียน มูลนิธิ และชุมชน รวมถึงการสร้างความเข้าใจในสิทธิและการพัฒนาระบบสนับสนุนที่ยั่งยืน ซึ่งจะช่วยให้เด็กข้ามชาติสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองและเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจและสังคมในอนาคต

คำสำคัญ: การสนธิพลังความร่วมมือ การเสริมสร้างโอกาส การศึกษาขั้นพื้นฐาน เด็กข้ามชาติ

Abstract

This study aims to examine the current situation, challenges, and approaches to strengthening cooperation for enhancing access to basic education among cross-border migrant children in the Chiang Rai Special Economic Zone. Using a qualitative research approach, this study adopts a case study of the Baan Kru Nam Foundation in Chiang Saen District, Chiang Rai Province. Data were collected through in-depth interviews with key informants selected via snowball sampling, including foundation administrators, community leaders, foundation advisors, and representatives from four educational institutions, totaling seven sources. The data were analyzed using content analysis. The findings indicate that cross-border migrant children gain access to education through multi-stakeholder collaboration involving the foundation, schools, government agencies, the private sector, and local communities. A flexible teaching approach, integrating both formal and non-formal education systems, plays a crucial role in facilitating access. However, significant challenges remain, including documentation issues, unclear legal status, and societal perceptions that view migrant children as burdens. To address these challenges, this study suggests policy reforms to improve the registration process for migrant children, the development of curricula that emphasize life skills and vocational training, and the promotion of stronger collaboration between schools, foundations, and communities. Additionally, raising awareness of migrant children's rights and establishing a sustainable support system are essential steps in empowering these children to reach their full potential and contribute meaningfully to society and the economy in the future.

Keywords: Synergistic Collaboration, Opportunity Enhancement, Basic Education, Cross-border Children

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือพื้นฐานที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และยกระดับคุณภาพชีวิต ช่วยสร้างศักยภาพ ความรู้ และคุณค่าที่จำเป็นต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมดังกล่าวของ เนลสัน แมนเดลา (Nelson Mandela) ปี ค.ศ. 1990 ที่ว่า “การศึกษาคืออาวุธที่ทรงพลังที่สุดที่เราสามารถใช้เพื่อเปลี่ยนแปลงโลก” ที่ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษาในฐานะกลไกที่สามารถเปลี่ยนแปลง และความยั่งยืนได้ในระดับบุคคล และโครงสร้างสังคม

โดยเฉพาะในกลุ่มประชากรที่เปราะบาง เช่น เด็กข้ามชาติ ซึ่งนอกจากการศึกษาจะช่วยลดปัญหาความยากจน และความเหลื่อมล้ำยังส่งเสริมความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และสร้างความมั่นคงทางสังคมในระยะยาว (United Nations Children's Fund [UNICEF], 2019)

ประเทศไทยปัจจุบันต้องการแรงงานข้ามชาติในระบบเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น แรงงานข้ามชาติมักมาพร้อมครอบครัวและบุตรหลาน ซึ่งจำเป็นต้องได้รับโอกาสทางการศึกษา แม้ประเทศไทยจะมีนโยบายที่ส่งเสริมความเท่าเทียมทางการศึกษา เช่น มติคณะรัฐมนตรีปี 2548 ที่รับรองสิทธิการศึกษาฟรี 15 ปีสำหรับเด็กทุกคนในประเทศ (Association of Southeast Asian Nations [ASEAN], 2013) แต่ข้อจำกัดด้านกฎหมาย ภาษา วัฒนธรรม และทรัพยากร อันเป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ สะท้อนถึงความท้าทายของระบบการศึกษาที่ต้องพัฒนาต่อไป

ความท้าทายนี้ปรากฏชัดเจนในเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นพื้นที่ชายแดนที่มีแรงงานข้ามชาติจากประเทศเพื่อนบ้านหลั่งไหลเข้ามาจำนวนมาก เด็กข้ามชาติในพื้นที่นี้ต้องเผชิญกับอุปสรรคในการเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐาน แม้จะมีองค์กรพัฒนาเอกชน เช่น มูลนิธิบ้านครูน้ำที่ดำเนินงานสนับสนุนสิทธิ และโอกาสทางการศึกษาของเด็กกลุ่มนี้ (Baan Kru Nam Foundation, 2022) อย่างไรก็ตามการพัฒนาและสร้างความยั่งยืนยังคงต้องพึ่งพาความร่วมมือระหว่างภาครัฐ โรงเรียน ชุมชน และองค์กรเอกชน เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้าง และส่งเสริมการศึกษาที่ครอบคลุมและเท่าเทียม (Save the Children, 2019)

การสนธิพลังความร่วมมือ ได้รับการยอมรับว่าเป็นกลไกสำคัญในการแก้ไขปัญหาและขับเคลื่อนการพัฒนาทางการศึกษา Buasuwan (2019) ระบุว่า การสนธิพลังความร่วมมือ หมายถึง การบูรณาการศักยภาพและทรัพยากรของแต่ละภาคส่วนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ความร่วมมือนี้มีผลกระทบเชิงบวกต่อเศรษฐกิจและสังคม ในเชิงเศรษฐกิจการศึกษาช่วยเพิ่มศักยภาพและลดการขาดแคลนแรงงาน เสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ด้านสังคมเด็กข้ามชาติจะสามารถปรับตัว มีส่วนร่วมในสังคมพหุวัฒนธรรม สามารถเข้าใจ ลดความขัดแย้ง และส่งเสริมความมั่นคงทางสังคมในระยะยาว

การศึกษานี้มุ่งศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวทางการสนธิพลังความร่วมมือในการส่งเสริมโอกาสการเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานของเด็กข้ามชาติในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดเชียงราย โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพรูปแบบกรณีศึกษา เพื่อทำความเข้าใจบทบาท กระบวนการทำงาน และความร่วมมือ ระหว่างมูลนิธิและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น โรงเรียน หน่วยงานภาครัฐ และชุมชน ในการสร้างสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่ครอบคลุมและเท่าเทียม ผลการศึกษาจะช่วยสร้างความเข้าใจในการสนธิพลังความร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรค เพื่อสนับสนุนเป้าหมาย

การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ของประเทศไทยในการส่งเสริมการศึกษาที่มีคุณภาพสำหรับทุกคน (United Nations Thailand Network on Migration, 2023)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานของเด็กข้ามชาติบริเวณพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษเชียงราย
2. เพื่อศึกษาแนวทางการสนธิพลังความร่วมมือระหว่างหน่วยงานในการเสริมสร้างโอกาสการเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานของเด็กข้ามชาติบริเวณพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษเชียงราย

ขอบเขตการวิจัย

- 1) ขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษา พื้นที่วิจัย คือ มูลนิธิบ้านครูน้ำ อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย องค์กรที่ให้ความช่วยเหลือกลุ่มเด็กเร่ร่อนบริเวณตะเข็บชายแดน เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดเชียงราย
- 2) ขอบเขตด้านการศึกษา ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) รูปแบบกรณีศึกษากลุ่มเด็กข้ามชาติที่อยู่ในการดูแลของมูลนิธิบ้านครูน้ำ อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
- 3) ขอบเขตด้านระยะเวลา การศึกษาครั้งนี้ดำเนินการระหว่าง เดือนกรกฎาคม 2567 - กุมภาพันธ์ 2568

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยให้ความสำคัญกับความเที่ยงตรงภายใน (Internal Validity) ความน่าเชื่อถือ (Reliability) ความเที่ยงตรงภายนอก (External Validity) ตามแนวทางของ Yin (2018) โดยการใช้แหล่งหลักฐานและข้อมูลจากหลายแหล่ง หรือสามเส้า (Triangulation) ตามแนวทางของ Patton (2015) ดังนี้

1. สามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) ใช้แหล่งข้อมูลที่แตกต่างกันเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลโดยเก็บข้อมูลจาก ผู้ดูแลมูลนิธิ ผู้นำชุมชน ที่ปรึกษามูลนิธิ ครูและผู้บริหารสถานศึกษาที่กลุ่มเด็กข้ามชาติกำลังศึกษาอยู่ ได้แก่ โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักบริหารการศึกษาพิเศษ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ สังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้
2. สามเส้าด้านระเบียบวิธีวิจัย (Methodological Triangulation) ใช้วิธีการเก็บข้อมูลที่หลากหลายเพื่อเพิ่มความแม่นยำของข้อค้นพบ ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับแหล่งข้อมูล การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ที่มูลนิธิ และการวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) เช่น งานวิจัย และนโยบายของรัฐที่เกี่ยวกับการศึกษาของเด็กข้ามชาติ

3. สามเส้าด้านผู้วิจัย (Investigator Triangulation) ใช้ผู้วิจัยมากกว่าหนึ่งคนในการวิเคราะห์และตีความข้อมูลผู้ร่วมวิจัยหรือที่ปรึกษาที่มีพื้นฐานความรู้หลากหลาย เพื่อลดอคติของผู้วิจัย

4. สามเส้าทฤษฎี (Theoretical Triangulation) ใช้กรอบแนวคิดหรือทฤษฎีที่แตกต่างกันมาอธิบายปรากฏการณ์ ได้แก่ ทฤษฎีทุนทางสังคม (Social Capital Theory) อธิบายบทบาทของเครือข่ายความร่วมมือ ใช้ทฤษฎีว่าด้วยสิทธิเด็ก (Child Rights Theory) วิเคราะห์โอกาสทางการศึกษาของเด็กข้ามชาติ และกรอบแนวคิดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เป้าหมายที่ 4 (SDGs 4) ที่มุ่งเน้นการศึกษาที่ทั่วถึงและมีคุณภาพ

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยนี้ประกอบด้วยผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องโดยตรงกับการส่งเสริมโอกาสการเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานของกลุ่มเด็กข้ามชาติที่อยู่ในการดูแลของ มูลนิธิบ้านครูน้ำ อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย จำนวน 7 แหล่งข้อมูล คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคำนึงถึงเกณฑ์ในการเลือกตัวอย่างวิจัยเชิงคุณภาพทั้งความสอดคล้องของวัตถุประสงค์คำถามวิจัย ความสามารถในการให้ข้อมูลเชิงลึก อันนำไปสู่ความสามารถในการอธิบายและสรุปข้อมูลที่ต้องการศึกษา กรณีขยายเครือข่ายผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติม ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบก้อนหิมะ (Snowball Sampling) โดยอาศัยคำแนะนำจากผู้ดูแลนิเทศซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) เพื่อเข้าถึงกลุ่มตัวอย่างเพิ่มเติม

เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ผู้วิจัย แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยแนวคำถามสัมภาษณ์ (Interview Guide) ที่พัฒนาขึ้นโดยอิงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและคำถามวิจัย แนวคำถามมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด เพื่อกระตุ้นผู้ให้ข้อมูลสามารถแสดงความเห็นเชิงลึก หัวข้อคำถามครอบคลุมถึงสภาพปัญหา แนวทางการแก้ไข และบทบาทของหน่วยงานในการสนับสนุนมูลนิธิบ้านครูน้ำ นอกจากนี้ ยังใช้เครื่องบันทึกเสียง (Audio Recorder) สำหรับการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยได้รับความยินยอมจากผู้ให้ข้อมูล และสมุดบันทึก สำหรับการจดบันทึกประเด็นสำคัญและข้อสังเกตในระหว่างการเก็บข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ถูกถอดความ (Transcription) เพื่อใช้ในการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ประกอบด้วยการศึกษาเอกสาร การวิจัยภาคสนาม การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ร่วมกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participate Observation) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก และผู้ให้ข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตาม

แนวทางของ Johnson & LaMontagne (1993) นำข้อมูลมาจัดประเด็นหลัก คือ สภาพ ปัญหา และ แนวทางการส่งเสริมการศึกษาแก่เด็กข้ามชาติ เพื่อตอบคำถามการวิจัย แบ่งเป็น 4 ระยะ ดังนี้

1) ระยะก่อนเข้าสนามวิจัย ผู้วิจัยเตรียมความพร้อมทั้งด้านวิชาการและปฏิสัมพันธ์ โดยศึกษางานวิจัย เอกสาร และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ติดต่อมูลนิธิบ้านครูน้ำผ่านเพจเฟซบุ๊ก และผู้ให้ ข้อมูลอื่นทางโทรศัพท์ จากนั้นดำเนินการส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์เพื่อแจ้งวัตถุประสงค์และ ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย

2) ระยะเข้าสนามวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนามครั้งที่ 1 โดยเริ่มจากการสร้างความสัมพันธ์และความคุ้นเคยด้วยการฝังตัวพักอาศัยภายในมูลนิธิ เข้าร่วมกิจกรรมกับผู้ดูแลมูลนิธิ เจ้าหน้าที่ อาสาสมัครชาวแคนาดา และชุมชน จากนั้นดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารโรงเรียน ประถมศึกษาในเขตพื้นที่ให้บริการของมูลนิธิ ซึ่งได้รับการแนะนำจากผู้ให้ข้อมูลหลัก

3) ระยะอยู่ในสนามวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลควบคู่กับการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ที่ปรึกษามูลนิธิ และครูศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ประจำอำเภอเชียงแสน ผ่านทางโทรศัพท์ จากนั้นดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนามครั้งที่ 2 สังเกตแบบมีส่วนร่วมโดยเข้าร่วม กิจกรรมกับมูลนิธิ สัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำชุมชน และผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักบริหารการศึกษาพิเศษ และครูประจำการโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย

4) ระยะออกจากสนามวิจัย หลังจากเก็บข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกครบถ้วนสมบูรณ์ จึงนำข้อมูลเข้าสู่กระบวนการลดทอนข้อมูล (Data Reduction) และจัดหมวดหมู่เพื่อค้นหาความสัมพันธ์ ก่อนวิเคราะห์ตามแนวทางของ Johnson & LaMontagne (1993) โดยให้ความสำคัญกับทั้งมุมมอง ของคนใน (emic) และคนนอก (etic) เพื่อให้เกิดความเข้าใจปรากฏการณ์โดยปราศจากอคติ ผู้วิจัยใช้ สมมติฐานชั่วคราวเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ พร้อมเก็บข้อมูลจากหลายแหล่งเพื่อให้เกิดความรอบ ด้าน ซึ่งนำไปสู่การวิเคราะห์เชิงอุปนัย (Inductive Data Analysis) เพื่อสังเคราะห์ข้อสรุปของสิ่งที่ ต้องการศึกษาย่างมีความแม่นยำและครอบคลุม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์เนื้อหาตามแนวทางของ Johnson & LaMontagne (1993) 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยเตรียมข้อมูลเบื้องต้นสำหรับการวิเคราะห์ (Data Preparation) โดยเก็บรวบรวมข้อมูล ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participate Observation) การตรวจสอบเอกสาร (Document Review) จากนั้นถอดเทปสัมภาษณ์ (Transcription) จากกลุ่มผู้ให้ ข้อมูล และจัดทำรหัสข้อมูลเบื้องต้น (Preliminary Coding) โดยแยกประเภทข้อมูลที่ได้รับจากการ สัมภาษณ์

2. ผู้วิจัยทำความคุ้นเคยกับข้อมูล (Familiar with the data) โดยการอ่านข้อมูลหลายครั้ง เพื่อให้เข้าใจภาพรวมและรายละเอียด จุดบันทึกเพื่อช่วยตีความข้อมูล แบ่งข้อมูลออกเป็นหมวดหมู่และค้นหาแนวโน้มสำคัญ และตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลเพื่อลดอคติของผู้วิจัย

3. หลังจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ได้จากการสัมภาษณ์ จึงนำมาสร้างกรอบแนวคิดตามแนวทางของ Johnson & LaMontagne (1993) ที่ศึกษาการสนธิพลังความร่วมมือ (Collaborative Synergy) ระหว่างมูลนิธิบ้านครูน้ำ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยอ้างอิงพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่รับรองสิทธิในการศึกษาอย่างเท่าเทียม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2542) เป้าหมาย SDGs 4 ที่มุ่งเน้นการศึกษาที่ทั่วถึงและมีคุณภาพ (United Nation Children's Fund [UNICEF], n.d.) และ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (CRC) ที่กำหนดให้เด็กทุกคนมีสิทธิในการศึกษาโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ (United Nations General Assembly, 1989) และใช้ทฤษฎีทุนทางสังคมของ Bourdieu (1986) เพื่ออธิบายบทบาทของเครือข่ายความร่วมมือในการเพิ่มทรัพยากรลดอุปสรรคด้านกฎหมาย ภาษา และเศรษฐกิจ เพื่อศึกษาแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมโอกาสการเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานของเด็กข้ามชาติ

4. ผู้วิจัยอ่านและตรวจสอบข้อมูลซ้ำ เช่น บทสัมภาษณ์ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดหมวดหมู่ประเภทของข้อมูล (Tentative categories) หาประเด็นที่เกิดขึ้นซ้ำ พิจารณาความสัมพันธ์ และจัดกลุ่มข้อมูลที่คล้ายกัน จากนั้นสร้างหมวดหมู่หลักและหมวดหมู่ย่อย ตามแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับกรอบแนวคิดของการวิจัยทบทวนและปรับปรุง และตั้งชื่อหมวดหมู่ สะท้อนถึงเนื้อหาของข้อมูลภายในแต่ละหมวด

5. ผู้วิจัยทบทวนหมวดหมู่ที่ตั้งไว้ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของการจัดหมวดหมู่ประเภทของข้อมูล โดยพิจารณาว่าครอบคลุมข้อมูลทั้งหมดหรือไม่ จากนั้นเปรียบเทียบข้อมูลและหมวดหมู่ เพื่อตรวจสอบว่าข้อมูลดิบ อยู่ในหมวดหมู่ที่เหมาะสมหรือซ้อนทับกันหรือไม่ จากนั้นผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบและยืนยันว่าการจัดกลุ่มข้อมูลสะท้อนความเป็นจริงหรือไม่ ดำเนินการทบทวนและปรับปรุงหมวดหมู่เพื่อให้แน่ใจว่าหมวดหมู่มีความชัดเจน และสามารถอธิบายข้อมูลได้อย่างถูกต้องและครอบคลุม

6. ตรวจสอบความถูกต้องของผลการวิเคราะห์ (Category integrity) โดยใช้ กระบวนการตรวจสอบกับข้อมูลดิบการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ การยืนยันจากผู้ให้ข้อมูล และทดสอบความสม่ำเสมอของหมวดหมู่

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวทางของ Johnson & LaMontagne (1993) แสดงผลการวิจัยดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการแบ่งข้อมูลออกเป็นหมวดหมู่และค้นหาแนวโน้มสำคัญ

หมวดหมู่ ความร่วมมือระหว่างมูลนิธิและโรงเรียน	
ตัวอย่าง ข้อมูล	“...ไปประชุมทุกครั้ง อย่างโรงเรียนเทศบาล 6 ให้เจ้าหน้าที่มีส่วนร่วมเป็นผู้ปกครอง - ผู้ดูแลมูลนิธิ” “...มูลนิธิเหมือนผู้ปกครองเพราะเด็กทะเลียนบ้านอยู่ในนั้น...เด็กที่เป็นพระ (บวชเรียน) ก็มาที่วัดหลวงพ่อเป็นเจ้าของบ้าน - ครู สกร. 2”
แนวโน้มที่พบ	มูลนิธิประสานความร่วมมือกับโรงเรียนโดยตรงในฐานะผู้ปกครอง แต่ในกรณีกลุ่มเด็กที่บวชเรียนต้องประสานงานกับโรงเรียน ผ่านวัดและเจ้าอาวาส
หมวดหมู่ โอกาสการเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐาน	
ตัวอย่าง ข้อมูล	“...เด็กทุกคนที่มาสอบไม่ว่าจะเป็นต่างชาติที่ผู้ปกครองทำงานในประเทศไทย เด็กชาวเขา มูลนิธิ ก็รับหมด - ครู รร. อปท.” “...เราก็เปิดโอกาสให้เด็กทุกคนได้เข้ามาเรียน ให้การศึกษาเท่าเทียมกันหมด...เด็กพวกนี้มีเยอะเมื่อก่อนมีสิบลูกกว่าคนแต่หลัง ๆ นี้จบไปแล้วและไปเรียนข้างนอก - ครู สกร.1”
แนวโน้มที่พบ	เด็กข้ามชาติสามารถเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งการศึกษาในระบบและนอกระบบ

จากตารางที่ 1 พบว่า แนวโน้มที่พบชี้ให้เห็นถึงความร่วมมือระหว่างมูลนิธิ โรงเรียน และสถาบันอื่น ๆ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญ ความร่วมมือที่เข้มแข็งช่วยลดอุปสรรคในการเข้าถึงและรับการศึกษาในรูปแบบที่เหมาะสม

ตารางที่ 2 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูล

การวิเคราะห์ความสอดคล้องหมวดหมู่ข้อมูลความร่วมมือระหว่างมูลนิธิและโรงเรียน	
ข้อมูล จากมูลนิธิ (ผู้ให้ข้อมูล หลัก)	“...เราเริ่มต้นจากเด็ก 5 คน...ให้เรียนก็ได้ที่โรงเรียนปายาง...ทีมแรกได้ไปอยู่ที่ราชประชานุเคราะห์จังหวัดเลย...เป็น 5 คน แรก ได้รับการตอบรับอย่างดีมาก - ผู้ดูแลมูลนิธิ” “...มีไปนวด ส่งเด็กที่มีสภาวะจิตใจไปเรียนศิลปะ คนไหนกระทบจิตใจเยอะเราต้องคุยกับครูด้วย พาเด็กไปหาหมอ นักจิตวิทยา - ผู้ดูแลมูลนิธิ” “...ประชุมทุกครั้ง อย่างโรงเรียนเทศบาล 6 ก็ให้เจ้าหน้าที่มีส่วนร่วมเป็นผู้ปกครองของเด็ก - ผู้ดูแลมูลนิธิ”
ข้อมูลจาก แหล่งข้อมูล อื่น	“...ถ้าเด็กมีปัญหาและมีเพื่อนจากมูลนิธิมาเรียนด้วย พี่ก็จะถามก่อนว่าคนนี้เป็นยังไง...แบบนี้...เราก็จะโทรหาครูนำโดยตรงเลย - ครู สกร.1” “นักศึกษาที่เข้ามาในระบบปกติ ถ้ามีเหตุให้ไปนุ่งไปนี่ก็ติดต่อกันทางไลน์ - ครู สกร. 2” “ครู LS ประสานกับทางมูลนิธิโดยดูแลด้านเศรษฐกิจ การเรียน สุขภาพ - ครู อปท.”

ตารางที่ 2 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูล (ต่อ)

ข้อสรุปความสอดคล้องหมวดหมู่ความร่วมมือระหว่างมูลนิธิและโรงเรียน	
<p>มูลนิธิมีบทบาทในการส่งเสริมการเข้าถึงการศึกษาของเด็กข้ามชาติ โดยร่วมมือกับสถานศึกษาหลายแห่งไม่เพียงมุ่งด้านการศึกษาแต่ให้ความสำคัญกับสุขภาพจิตและการพัฒนาทักษะผ่านการประชุม ประสานงานออนไลน์ และดูแลร่วมกันหลายฝ่าย สอดคล้องกับแนวคิด Social Networks ของ Coleman (1988) เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างมูลนิธิกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำให้เด็กข้ามชาติได้รับโอกาสทางการศึกษา</p>	
การวิเคราะห์ความสอดคล้องหมวดหมู่ข้อมูลปัญหาและอุปสรรค	
ข้อมูลจากมูลนิธิ (ผู้ให้ข้อมูลหลัก)	<p>“...เขามีแต่สัญชาติ เขาไม่รู้ว่าเขาอยู่ฝั่งไหน เพราะมันเป็นตะเข็บชายแดน...เด็กพวกนี้ไม่มีสัญชาติ...ความเป็นสิทธิเด็กเนี่ยมันไม่มีเลย - ผู้ดูแลมูลนิธิ”</p> <p>“...เด็กกลุ่มนี้เขาเกิดมาไม่มีสถานะที่แน่นอน ไม่รู้ว่าตัวเองเป็นคนชาติไหนกันแน่ เขาก็จะไม่มีคามผูกพันและหวงแหนในประเทศ - ผู้ดูแลมูลนิธิ”</p>
ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลอื่น	<p>“...เด็กข้ามชาติยังถูกมองว่าเป็นกลุ่มที่เปราะบางของคนไทย - ที่ปรึกษามูลนิธิ”</p> <p>“...เด็กที่ไม่มีเลขบัตร ไม่มีใบ ถ้ามาครั้งแรกจะรับสมัครก่อน...แล้วให้ผู้ใหญ่บ้านรับรองว่าอยู่ในชุมชน ถ้าเขาไม่เซ็นให้เราก้ออกให้ไม่ได้ - ครู สกร.1”</p> <p>“ปัญหาด้านเอกสารเริ่มตั้งแต่สมัคร เราบอกว่าต้องเอาบัตรประชาชน บางคนมีบัตร G สมัครไม่ได้ต้องแจ้งเราจะปลดระบบให้สมัคร...บางคนก็ไม่มีเอกสารมาเลย - ครู รร. อปท.”</p>
ข้อสรุปความสอดคล้องหมวดหมู่ปัญหาและอุปสรรค	
<p>สอดคล้องกันในประเด็น กฎหมายการศึกษาและทัศนคติของสังคม กล่าวคือ พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ (2542) รับรองสิทธิทางการศึกษา แต่ขาดกลไกบังคับใช้ และอุปสรรคด้านสถานะบุคคลเด็กข้ามชาติจึงเข้าถึงการศึกษาได้ไม่เต็มที่ในทางปฏิบัติยังไม่สอดคล้องกับหลักสิทธิเด็ก (CRC, 1989) และทัศนคติในสังคมที่มองว่าเด็กข้ามชาติเป็นภาระ ส่งผลให้ต้องพึ่งพามูลนิธิและเครือข่ายทางสังคมเพื่อเข้าถึงสิทธิพื้นฐาน</p>	

จากตารางที่ 2 พบว่า ข้อมูลสอดคล้องกันในเรื่องบทบาทของมูลนิธิและโรงเรียนในการส่งเสริมการศึกษาแต่ยังมีอุปสรรคที่ต้องแก้ไข เช่น ปัญหาสถานะทางกฎหมายของเด็กข้ามชาติ และความซับซ้อนของระบบราชการ ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ เป็นปัจจัยสำคัญ โดยต้องมีแนวทางที่เป็นระบบมากขึ้น โดยปรับปรุงแนวทางการแก้ปัญหาในระดับนโยบายและปฏิบัติการ เพื่อให้สามารถเข้าถึงสิทธิทางการศึกษาได้

ตารางที่ 3 ผลการจัดหมวดหมู่ประเภทของข้อมูล

หมวดหมู่หลัก (Tentative Categories)	หมวดหมู่ย่อย (Sub-Categories)	ตัวอย่างข้อมูลจากการสัมภาษณ์
การสนธิpling ความร่วมมือ	ความร่วมมือระหว่าง โรงเรียนกับมูลนิธิ	"...โรงเรียนเขาก็เอาไปเข้าโรงเรียนบ้านสันธาตุดูด เมื่อก่อนก็เอาเด็กไปเข้าที่โรงเรียนบ้านดอยจัน - ผู้นำชุมชน"
	การประสานงาน ระหว่างหน่วยงานรัฐ	"...มอบหมายให้ครูทำหนังสือจากเขต ส่งหลักฐานจากมูลนิธิ แล้วไปที่อำเภอ เขาจะช่วยบริการให้ - ผอ.รร.สพฐ." "...แต่ถ้ามีปัญหาที่ ๆ เจ้าหน้าที่เขาก็จะพาไปที่ว่าการอำเภอ เพราะว่าการอำเภอก็จะอยู่ข้างโรงเรียน - ครู รร.อปท."
การเข้าถึง การศึกษา ขั้นพื้นฐาน	โอกาสทางการศึกษา ของเด็กข้ามชาติ	"...ใครมาเรียนหนังสือในไทยมีหน้าที่เรียนหนังสือหมด...ควร จะเท่าเทียมทุกพื้นที่การศึกษา คนจะเหมือนกัน - ผอ.รร.สพฐ."
	การสนับสนุนจาก โรงเรียน	"...อยู่ที่นี้เรามีอาหารฟรี ครบสามมื้อ ชุด เครื่องแต่งกาย เรียนฟรี 15 ปี เรามีให้ครบทุกคน - ผอ.รร.สอศ." "...หลักสำคัญนี้คือการสนับสนุนทางการศึกษาแล้วก็ เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น เตรียมเอกสารให้ทุกอย่าง - ครู สกร."
ปัญหาและ อุปสรรค	ปัญหาด้านเอกสาร และสถานะบุคคล	"...กฎระเบียบเยอะเกินไป บางที่เด็กชายชอบคนเร่ร้อนเขา จะไม่เข้าถึงสิทธิเพราะเขากลับ - ที่ปรึกษามูลนิธิ" "...เด็กต้องมีหลักฐานโดยต้องมีผู้นำ เช่น พ่อหลวงบ้าน รับรอง และมีผู้ปกครองที่ติดต่อได้ - ผอ.รร.สอศ."
	ปัญหาด้านกฎหมาย	"...พีต้องทำให้มันถูกต้อง ไม่เหมือนเมื่อก่อนแล้ว ต้องระวัง ตามกฎหมายเราผิดเต็มประตู เพื่อไม่ให้ผิดกฎหมายที่เรา ช่วยเด็กด้วย - ผู้ดูแลมูลนิธิ"
แนวทาง การสนับสนุน	ทุนการศึกษา	"...ทุนการศึกษามาจากการบริจาคของภาคเอกชนรัฐก็มี จัดสรรให้เด็กชุมชน และมูลนิธิเท่ากันตามที่เขาวิเคราะห์ - ผอ.รร.สพฐ."
	ระบบการช่วยเหลือ นักเรียน	"...เราเสริมในส่วนของงานอาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบาย Learn to Earn ส่งเสริมให้มีรายได้ระหว่างเรียน - ผอ.รร.สอศ."
	การสร้างความเข้าใจ ระหว่างหน่วยงาน	"...การทำงานระหว่างรัฐและเอกชนต้องพบกันครึ่งทางเด็ก ข้ามชาติจะเข้าถึงสิทธิไม่ได้ถ้าไม่มีการสนับสนุนจาก เครือข่าย - ที่ปรึกษามูลนิธิ"

จากตารางที่ 3 การจัดหมวดหมู่ประเภทของข้อมูลอย่างเป็นระบบ พบว่า โรงเรียนและมูลนิธิทำงานร่วมกันเพื่อสนับสนุนเด็กข้ามชาติ แต่ยังมีปัญหาด้านการประสานงานกับภาครัฐในพื้นที่ด้านโอกาสทางการศึกษาเด็กข้ามชาติสามารถเข้าเรียน และได้รับการสนับสนุนจากโรงเรียน เช่น อุปกรณ์การเรียน ทั้งนี้ ยังพบปัญหาด้านเอกสารและสถานะบุคคลที่ยังเป็นข้อจำกัดในการเข้าถึงการศึกษาของเด็กข้ามชาติ

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษานี้มุ่งวิเคราะห์สภาพ ปัญหา และแนวทางการร่วมมือการเข้าถึงการศึกษาของเด็กข้ามชาติในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษเชียงราย พบว่า แม้ว่าเด็กข้ามชาติจะมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาเพิ่มขึ้นจากการสนับสนุนของเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียน มูลนิธิ และหน่วยงานต่าง ๆ แต่ในทางปฏิบัติ ยังคงมีอุปสรรคทางกฎหมาย เอกสาร และปัจจัยทางเศรษฐกิจที่ส่งผลให้เด็กบางส่วนไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาได้อย่างเท่าเทียม

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า การเข้าถึงการศึกษาของเด็กข้ามชาติในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษเชียงรายได้รับอิทธิพลจากทุนทางสังคม (Social Capital) ซึ่งสามารถอธิบายผ่านแนวคิดของ Coleman (1988) ที่กล่าวถึงความสำคัญของเครือข่ายทางสังคมในการสนับสนุนโอกาสทางการศึกษา เด็กข้ามชาติที่มีเครือข่ายสนับสนุนที่แข็งแกร่งจากโรงเรียนและมูลนิธิสามารถเข้าถึงการศึกษามากขึ้น อย่างไรก็ตาม เด็กที่ไม่มีเครือข่ายสนับสนุน หรือไม่มีเอกสารประจำตัวยังคงประสบกับข้อจำกัดในการสมัครเข้าเรียนในสถานศึกษา ในระดับนโยบาย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้เด็กทุกคนในประเทศไทยสามารถเข้าถึงการศึกษาได้โดยไม่คำนึงถึงสัญชาติ แต่การปฏิบัติจริงกลับพบว่า เด็กข้ามชาติที่ไม่มีเอกสารต้องพึ่งพาการรับรองจากผู้นำชุมชน ซึ่งไม่มีมาตรฐานที่แน่ชัด สอดคล้องกับการศึกษาของ Srichomphu & Tangtrongpairaj (2021) ศึกษาความท้าทายในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กข้ามชาติ กรณีศึกษาจังหวัดระนอง พบว่า การขาดความเข้าใจในนโยบายของบุคลากร และการประสานงานที่ไม่เป็นเอกภาพระหว่างหน่วยงาน ส่งผลให้เด็กข้ามชาติบางส่วนถูกปฏิเสธไม่ให้เข้าเรียน จึงต้องพัฒนาความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน และการศึกษาของ Save the Children (2019) ที่ศึกษาการเข้าถึงการศึกษาของเด็กข้ามชาติในเมียนมาและไทย พบว่าการสนับสนุนจากโรงเรียนและมูลนิธิมีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือเด็กที่ไม่มีเอกสารทางกฎหมาย

ปัญหาด้านเอกสารและสถานะบุคคลเป็นหนึ่งในอุปสรรคสำคัญเนื่องด้วย เด็กข้ามชาติบางคนไม่มีเลขบัตรหรือเอกสารประจำตัว ทำให้ไม่สามารถสมัครเรียนในระบบปกติได้ แม้ว่าจะระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการรับเด็กเข้าเรียน พ.ศ. 2548 จะกำหนดให้เด็กที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนสามารถเข้าเรียนได้ ในทางปฏิบัติโรงเรียนหลายแห่งยังคงกำหนดให้ต้องมีเอกสารรับรองจากผู้นำชุมชนหรือเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น ซึ่งนำไปสู่ความไม่แน่นอนในการรับนักเรียนข้ามชาติ โดยความซับซ้อนของ

กระบวนการนี้สามารถอธิบายผ่าน Structure and Agency Theory ของ Giddens (1984) ที่ระบุว่า โครงสร้างทางสังคม เช่น กฎหมายและระเบียบราชการ มีผลต่อพฤติกรรมของบุคคล หากกฎหมายยังไม่เอื้อต่อการรับเด็กข้ามชาติเข้าเรียน เด็กเหล่านี้ก็จะถูกจำกัดโอกาสทางการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษา ของ Thammaprasert, M. (2021) ศึกษาปัญหาการเข้าถึงสิทธิทางการศึกษาของเด็กข้ามชาติ ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า กระบวนการรับรองจากชุมชนไม่มีมาตรฐานที่แน่นอน ทำให้เด็กที่ไม่มีเอกสารต้องเผชิญกับความไม่แน่นอนในการเข้าเรียน

แนวทางการสนธิพลังความร่วมมือเพื่อเสริมสร้างโอกาสการศึกษาของเด็กข้ามชาติ ผลการศึกษานี้สามารถอธิบายผ่าน แนวคิดการสนธิพลังความร่วมมือของ Buasuwan (2019) ซึ่งระบุว่า การสร้างความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัย การเชื่อมโยงของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม โดยใช้หลักการ 1) การบูรณาการ (Integration) ที่เกิดขึ้นจริงในระดับปฏิบัติการ ผ่านการประสานงานของ โรงเรียน มูลนิธิ และหน่วยงานท้องถิ่นเพื่อช่วยเหลือเด็กข้ามชาติ 2) ความไว้วางใจ (Trust) โรงเรียนและหน่วยงานรัฐมีความไว้วางใจต่อมูลนิธิ ในฐานะองค์กรที่ช่วยเหลือเด็กข้ามชาติ และเครือข่ายชุมชนเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างความไว้วางใจ โดยเฉพาะในกรณีที่เด็กข้ามชาติไม่มีเอกสารประจำตัว และ 3) การมีส่วนร่วม (Participation) จากหลายภาคส่วนเกิดขึ้นหลายระดับ ตั้งแต่โรงเรียน หน่วยงานรัฐ ไปจนถึงองค์กรภาคประชาสังคม ซึ่งการศึกษาแสดงให้เห็นว่าการสนธิพลังความร่วมมือเป็นแนวทางสำคัญในการช่วยเหลือเด็กข้ามชาติให้สามารถเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานได้อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

- 1) ระดับนโยบาย ปรับปรุงกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง ให้เด็กข้ามชาติสามารถเข้าเรียนได้โดยไม่ต้องพึ่งพากระบวนการรับรองที่ไม่แน่นอนพัฒนาแนวทางความร่วมมือระหว่าง ภาครัฐ โรงเรียน และองค์กรพัฒนาเอกชน เพื่อให้การช่วยเหลือเด็กข้ามชาติมีมาตรฐานและมีประสิทธิภาพ
- 2) ระดับปฏิบัติการ ส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนและมูลนิธิ ให้การรับรองเด็กข้ามชาติยืดหยุ่นขึ้น สนับสนุนทุนการศึกษา และด้านเศรษฐกิจที่ช่วยเด็กข้ามชาติสามารถเรียนและหารายได้พร้อมกัน
- 3) ระดับชุมชน สร้างเครือข่ายสนับสนุน เช่น การมีบทบาทของผู้นำชุมชนและองค์กรศาสนา ในการรับรองตัวตนของเด็กข้ามชาติ จัดกิจกรรมเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิทางการศึกษาของเด็กข้ามชาติ และส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อให้เด็กปรับตัวเข้าสู่ระบบการศึกษาได้ง่ายขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาช่องว่างของกฎหมายและระเบียบที่ยังเป็นอุปสรรคในการเข้าถึงศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อหาแนวทางให้เด็กข้ามชาติสามารถเข้าเรียนได้โดยไม่มีข้อจำกัด
- 2) ควรศึกษาแนวทางการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งเสริมให้เด็กข้ามชาติได้รับการศึกษา
- 3) ควรศึกษารูปแบบการจัดการสอนของครูที่สามารถช่วยให้เด็กข้ามชาติเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การสอนภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง หรือการบูรณาการทักษะชีวิตและอาชีพในบทเรียน

References

- Association of Southeast Asian Nations (ASEAN). (2013). *ASEAN Human Rights Declaration (AHRD)*. Department of ASEAN, Ministry of Foreign Affairs. [in Thai]
- Baan Kru Nam Foundation. (2022). *Annual performance report 2022: Promoting educational opportunities for migrant children*. [in Thai]
- Bourdieu, P. (1986). *The forms of capital*. In J. G. Richardson (Ed.), *Handbook of theory and research for the sociology of education* (pp. 241-258). Greenwood Press.
- Buasawan, P. (2019). *The concept of collaborative power integration for social development*. Kasetsart University Press. [in Thai]
- Coleman, J. S. (1988). Social capital in the creation of human capital. *American Journal of Sociology*, 94(Supplement), S95-S120.
- Department of Provincial Administration. (1999). *National Education Act B.E. 2542 (1999)*. Office of the Prime Minister. [in Thai]
- Giddens, A. (1984). *The constitution of society: Outline of the theory of structuration*. University of California Press.
- Johnson, L. J., & LaMontagne, M. J. (1993). Using content analysis to examine the verbal or written communication of stakeholders within early intervention. *Journal of Early Intervention*, 17(1), 73-79.
- Patton, M. Q. (2015). *Qualitative research & evaluation methods: Integrating theory and practice* (4th ed.). SAGE Publications.

- Save the Children. (2019). *Education access for migrant children in Myanmar and Thailand*. Retrieved from <https://resourcecentre.savethechildren.net>
- Srichomphu, U., & Tangtrongpaioj, S. (2021). The challenge of educational management for migrant children: A case study in Ranong Province. *Journal of Kasetsart Educational Review*, 36(3), 87-98. [in Thai]
- Thammaprasert, M. (2021). *The study of educational rights for migrant children in Chiang Mai province*. [Master's Thesis, Chiang Mai University]. [in Thai]
- United Nation Children's Fund (UNICEF). (2019). *Breaking barriers to education: Best practices and lessons learned from migrant children's education in Thailand*. UNICEF. [in Thai]
- United Nation Children's Fund (UNICEF). (n.d.). *Rights and pathways to legal status development for migrant children in Thailand*. UNICEF. [in Thai]
- United Nations General Assembly. (1989). *Convention on the Rights of the Child (CRC)*. United Nations. Retrieved from https://www.ohchr.org/en/instruments_mechanisms/instruments/convention-rights-child
- United Nations Thailand Network on Migration. (2023). *Annual highlights 2023*. International Organization for Migration (IOM). [in Thai]
- Yin, R. K. (2018). *Case study research and applications: Design and methods* (6th ed.). SAGE Publications.

การพัฒนาการคิดเชิงระบบของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายผ่านการเรียนรู้
โดยใช้เกมเป็นฐาน

The Development of Systems Thinking in Upper Secondary School
Students through Game-Based Learning

วรพรรณ สังขเวช¹ กอบชัย กิจสวัสดิ์^{2*} และวรวรรณ ศรีสงคราม³

¹ผู้ประพันธ์บรรณกิจ โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
อีเมล: Juy008@yahoo.com

^{2*}โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ อีเมล: Korbchai.k@kus.ac.th

³โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ อีเมล: Vorawan.s@ku.th

Vorapun Sungkawach¹ Korbchai Kitsawat^{2*} and Worawan Srisongkhram³

¹Kasetsart University Laboratory School Center for Educational Research and Development
Email: Juy008@yahoo.com

^{2*}Corresponding author, Kasetsart University Laboratory School Center for Educational Research and Development
Email: Korbchai.k@kus.ac.th

³Kasetsart University Laboratory School Center for Educational Research and Development Email: Vorawan.s@ku.th

Received: May 06, 2025 / Revised: June 26, 2025 / Accepted: July 18, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการคิดเชิงระบบของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่เรียนโดยใช้เกมเป็นฐาน เรื่องอารยธรรมโลก และ 2) ศึกษาเจตคติต่อการใช้เกมเป็นฐานเพื่อพัฒนาการคิดเชิงระบบ กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 40 คน ซึ่งได้รับการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ บอร์ดเกม “ตะลุยโลกมหัศจรรย์” แบบประเมินผลการคิดเชิงระบบ แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกตผลการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนทั้งหมดมีผลการประเมินการคิดเชิงระบบอยู่ในระดับสูงสุด (คะแนนเต็ม 4.0 คิดเป็นร้อยละ 100) นอกจากนี้ นักเรียนยังมีเจตคติเชิงบวกมากขึ้นต่อการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ โดยรู้สึกว่าการเรียนไม่น่าเบื่อ เข้าใจง่าย และเชื่อมโยงกับชีวิตจริงได้ดีขึ้น เกมช่วยเพิ่มความสนใจและแรงจูงใจในการเรียนรู้ บรรยากาศการเรียนมีความสนุกสนานและมีส่วนร่วมอย่างชัดเจน

คำสำคัญ: การคิดเชิงระบบ เกมเป็นฐาน การจัดการเรียนรู้ วิชาประวัติศาสตร์ อารยธรรมโลก

Abstract

This research aimed to (1) examine the development of systematic thinking in high school students through game-based learning on the topic of world civilizations, and (2) explore students' attitudes toward the use of game-based instruction. The participants were 40 Grade 12 students selected through purposive sampling. The research instruments included lesson plans, a custom-designed board game titled "Journey Through the Wonders of the World," systematic thinking assessments, unstructured interviews, and classroom observation checklists. The findings showed that all students (100%) achieved the highest level of systematic thinking (score of 4.0). Moreover, students reported more positive attitudes toward learning history, expressing that the subject became more interesting, easier to understand, and more relevant to their lives. The use of the board game enhanced their motivation and participation, creating an enjoyable and engaging learning environment.

Keywords: Systematic Thinking, Game-Based Learning, Instructional Design, History Subject, World Civilizations

บทนำ

การคิดเชิงระบบเป็นกระบวนการคิดที่เป็นขั้นตอน มองภาพส่วนรวมและส่วนย่อยอย่างเป็นระบบและมีกระบวนการ มีขั้นตอนที่เชื่อมโยงความรู้ ความคิด และประสบการณ์อย่างเป็นระบบ ผู้ที่มีการคิดเชิงระบบจะสามารถแยกรายละเอียดย่อย ๆ ออกมา และสามารถที่จะเชื่อมโยงระบบต่าง ๆ ได้ การคิดเชิงระบบเป็นองค์ประกอบหนึ่งของทักษะการเรียนรู้ของบุคคลในศตวรรษที่ 21 (Panich, 2012) อาจกล่าวได้ว่าการคิดระบบเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและเป็นการคิดรูปแบบหนึ่งในการคิดขั้นสูง ในการจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนเกิดความคิดเชิงระบบจึงเป็นสิ่งสำคัญในการจัดการศึกษา ซึ่งในปัจจุบันประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกต่างให้ความสำคัญกับกับสร้างให้ผู้เรียนมีความคิดเชิงระบบรวมถึงประเทศไทย ดังที่ปรากฏในแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2560 –พ.ศ. 2570 ที่ได้กำหนดยุทธศาสตร์ที่ 2 ในการพัฒนาการศึกษาที่เน้นการพัฒนาที่เน้นการพัฒนาคน ซึ่งหนึ่งใน ยุทธศาสตร์ที่สำคัญคือการสร้างนักเรียนให้มีสมรรถนะการคิด และยังปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ที่ให้สถานศึกษาฝึกทักษะ กระบวนการคิดการจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันกับการแก้ปัญหา กระทรวงศึกษาธิการได้พัฒนาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ให้มีความเหมาะสมมากขึ้นและได้กำหนดสมรรถนะสำคัญของนักเรียน 5 ประการ อันได้แก่ สมรรถนะในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด

ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี (Secretariat of the Education Council, 2017)

จากประสบการณ์ของผู้วิจัยที่เป็นอาจารย์ผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์มาเป็นเวลากว่า 20 ปี พบว่าการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ที่ผ่านมายังคงเน้นการท่องจำ ทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายและไม่สามารถเชื่อมโยงชีวิตในปัจจุบันของตนเข้ากับเนื้อหาที่เรียนได้ อีกทั้งยังไม่สร้างให้นักเรียนเกิดการคิดเชิงระบบ ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นครูผู้สอนประวัติศาสตร์มีความสนใจที่จะแสวงหาแนวทางในการแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างให้นักเรียนเกิดการคิดเชิงระบบ มีความสนุกสนานในการเรียน และสามารถเชื่อมโยงเรื่องราวในปัจจุบันของตนกับเรื่องราวในอดีต จึงได้สร้างบอร์ดเกมเพื่อการศึกษาขึ้นมาใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งในปัจจุบันมีการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน (Game based learning; GBL) อย่างกว้างขวาง ดังที่ Ekwitthayaniphon (2017) ได้กล่าวถึงสาเหตุของความนิยมในการใช้บอร์ดเกมเป็นสื่อการสอน เพราะเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้นำความรู้ความเข้าใจ จินตนาการ และความอยากรู้อยากใช้ในการเล่นเกมและนำไปสู่การเรียนรู้ผ่านการเล่นเกม นอกจากนี้งานวิจัยของ Saechia (2017) ที่ใช้บอร์ดเกมประเภทการวางแผนสำหรับพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน สะท้อนถึงการเล่นที่ผู้เล่นมีส่วนร่วมอย่างสนุกสนานทำให้ผู้เล่นหลงใหลในการเล่น ความท้าทายของเกมทำให้ผู้เล่นต้องแก้ปัญหาซึ่งเป็นการจุดประกายความคิดสร้างสรรค์ ผู้เล่นจะรู้สึกภาคภูมิใจเมื่อเล่นชนะหรือประสบความสำเร็จ และมีความพยายามเล่นอีกครั้งเมื่อพ่ายแพ้หรือไม่ประสบความสำเร็จต่อการเล่นเกมนั้น ด้วยคุณสมบัติของเกมที่สามารถสร้างแรงดึงดูด และสร้างแรงจูงใจต่อผู้เล่นจึงมีการประยุกต์การเล่นเกมเข้ามาสู่ห้องเรียน ผู้วิจัยจึงพยายามแก้ไขความเบื่อหน่ายในการเรียนประวัติศาสตร์ และให้นักเรียนเกิดการคิดเชิงระบบ มีความสามารถในการคิดเชื่อมโยงข้อมูล อันได้แก่ การเชื่อมโยงยุคสมัยในประวัติศาสตร์กับบริบททางสังคมในช่วงเวลานั้น ผลงานสร้างสรรค์ของแต่ละยุค ตลอดจนการเชื่อมโยงบทเรียนที่ได้เรียนรู้กับการใช้ชีวิตในปัจจุบัน ผู้วิจัยคิดว่าการสร้างบอร์ดเกมจะช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดีให้กับห้องเรียนของผู้วิจัยสามารถแก้ปัญหาความไม่น่าสนใจของบทเรียนเนื้อหาเรื่องอารยธรรมโลก และทำให้นักเรียนมีการคิดเชิงระบบได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการคิดเชิงระบบของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่เรียนโดยใช้เกมเป็นฐานเรื่องอารยธรรมโลก
2. เพื่อศึกษาเจตคติต่อการใช้เกมเป็นฐานเพื่อพัฒนาการคิดเชิงระบบของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้สามารถแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 พัฒนาบอร์ดเกมตะลุยมหัทศจรีย์และจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

ผู้วิจัยพัฒนาบอร์ดเกมตะลุยมหัทศจรีย์ โดยมีเนื้อหาของเกมเกี่ยวกับอารยธรรมโลก ได้แก่ เมโสโปเตเมีย อียิปต์ กรีก โรมัน จีน และอินเดีย จากนั้นศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการคิดเชิงระบบ การใช้เกมเป็นฐานในการจัดการเรียนรู้ การสร้างเจตคติเชิงบวก ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในขั้นตอนก่อนหน้ามาใช้ในการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อสร้างการคิดเชิงระบบของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่เรียนโดยใช้เกมเป็นฐานในเรื่องอารยธรรมโลก จากนั้นนำแผนการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยปรับปรุงและแก้ไขแผนการจัดการเรียนรู้ตามผลการประเมินและข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ

ระยะที่ 2 การจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างการคิดเชิงระบบของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่เรียนโดยใช้เกมเป็นฐานในเรื่องอารยธรรมโลก

ผู้วิจัยนำแผนการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา จำนวน 40 คน เพื่อศึกษาการคิดเชิงระบบของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่เรียนโดยใช้เกมเป็นฐานเรื่องอารยธรรมโลก และเพื่อศึกษาเจตคติต่อการใช้เกมเป็นฐาน

2. เครื่องมือที่ใช้และการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มี 4 อย่าง ได้แก่

1. แผนการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์เพื่อสร้างการคิดเชิงระบบ จำนวน 6 แผน 14 คาบเรียน
2. แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างเพื่อวัดเจตคติการเรียนในการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ จำนวน 4 ข้อ
3. แบบสังเกตในการร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้เกมเป็นฐานมีรายการประเมิน ดังนี้ มีสมาธิปฏิบัติตามกติกา มีการเชื่อมโยง และมีความสุขสนุกสนาน

4. แบบประเมินผลการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานเพื่อพัฒนาการคิดเชิงระบบ เป็นแบบทดสอบ
อัตนัย จำนวน 8 ข้อ

หลังจากจัดทำเครื่องมือทั้ง 4 อย่าง ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ เพื่อ
สร้างการคิดเชิงระบบ จำนวน 6 แผน 14 คาบเรียน แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง แบบสังเกตใน
การร่วมกิจกรรม และแบบประเมินผล นำเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าว ไปให้
ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสม ผลการประเมินโดยภาพรวมอยู่ในระดับ ความเหมาะสมมากที่สุด
ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกันร้อยละ 80 และดำเนินการ ปรับปรุงแก้ไข
ตามข้อเสนอแนะของ ผู้เชี่ยวชาญ

ผู้วิจัยได้นำแผนการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์เพื่อสร้างการคิดเชิงระบบ และแบบ
สังเกตในการร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้เกมเป็นฐาน ที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ
ของผู้เชี่ยวชาญ ไปใช้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 40 คน เมื่อจัดการเรียนการสอน
ครบ ทั้ง 6 แผนการเรียนแล้วผู้วิจัยได้ประเมินผลการเรียนโดยใช้แบบประเมินผลการเรียนรู้โดยใช้เกม
เป็นฐานเพื่อพัฒนาการคิดเชิงระบบ จากนั้นได้ใช้แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างเพื่อวัดเจตคติ
การเรียนในการเรียนวิชาประวัติศาสตร์

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์นักเรียน แบบสังเกต
ในการร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้เกมเป็นฐาน และแบบประเมินผลการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็น
ฐานเพื่อพัฒนาการคิดเชิงระบบ เพื่อนำมาหาความถี่ ค่าร้อยละ และสถิติเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. นักเรียนจำนวน 40 คน มีนักเรียนไม่ชอบเรียนประวัติศาสตร์ 9 คน คิดเป็นร้อยละ 22.50
นักเรียนที่รู้สึกเฉย ๆ 2 คน คิดเป็นร้อยละ 5.00 และนักเรียนที่ชอบเรียนประวัติศาสตร์ 29 คน
คิดเป็น ร้อยละ 72.50 สิ่งที่ทำให้นักเรียนชื่นชอบเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ คือ เรื่องราวน่าสนใจ เช่น
ตำนาน เกร็ดความรู้ เรื่องซุบซิบทางประวัติศาสตร์ ความสนุกและไม่เครียด ได้รู้ที่มาที่ไปของเหตุการณ์
การเล่าเรื่องทำให้ฟังเพลิน ได้ข้อคิดสามารถนำไปใช้ในชีวิตได้ ทำให้เกิดความสนใจวิวัฒนาการของ
อารยธรรม ศิลปะ และสถาปัตยกรรม ส่วนนักเรียนที่ไม่ชอบเรียนประวัติศาสตร์ เพราะมีเนื้อหา
จดจำเนื้อหาได้ไม่หมด

2. ผู้วิจัยใช้แบบสังเกตในการร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้เกมเป็นฐานพบว่านักเรียน
40 คน มีนักเรียนที่สมาธิอยู่ในระดับดี 31 คน คิดเป็นร้อยละ 77.50 อยู่ในระดับพอใช้ 9 คน คิดเป็น
ร้อยละ 22.50 นักเรียนปฏิบัติตามกติกาอยู่ในระดับดี 23 คน คิดเป็นร้อยละ 57.50 อยู่ในระดับพอใช้

17 คน คิดเป็นร้อยละ 42.50 นักเรียนมีการเชื่อมโยงอยู่ในระดับดี 36 คน คิดเป็นร้อยละ 90.00 นักเรียนมีความสนุกสนานอยู่ในระดับดี 39 คน คิดเป็นร้อยละ 97.50 และอยู่ในระดับพอใช้ 1 คน คิดเป็น ร้อยละ 2.50

3. นักเรียน 40 คน คิดว่าหากใช้บอร์ดเกมจะทำให้การเรียนรู้ประวัติศาสตร์มีความน่าสนใจเพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 100.00 การใช้บอร์ดเกมทำให้เกิดการเรียนรู้หลายด้านคือ การเรียนผ่านเกมและกิจกรรม เช่น บอร์ดเกม ทำให้เข้าใจและจดจำได้ง่ายขึ้น การมีภาพ สี สัน และตัวอักษรน้อยลง ช่วยให้จำง่ายและสนุกขึ้น การแข่งขันและความท้าทายทำให้มีกำลังใจและมีสมาธิมากขึ้น และมีการใช้ตัวละครในประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจ

4. หลังจากนักเรียน 40 คนได้เล่นบอร์ดเกมตะลุยโลกมหัศจรรย์ทำให้นักเรียนมีเจตคติเชิงบวกเพิ่มขึ้นกับการเรียนประวัติศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 100.00 การใช้เกมและกิจกรรมช่วยให้เข้าใจเนื้อหาประวัติศาสตร์ ทำให้การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ไม่น่าเบื่อ สนุก และจดจำได้ดี มีภาพและสื่อช่วยกระตุ้นจินตนาการ ทำให้เข้าใจเรื่องราวเนื้อหามากขึ้น เกมกระตุ้นความอยากรู้อยากเห็น เมื่อนักเรียนพบข้อมูลใหม่ๆ จะนำไปสืบค้นเพิ่มเติมด้วยตนเอง การแข่งขันและเล่นบอร์ดเกมกับเพื่อนทำให้การเรียนรู้มีความตื่นเต้นและอยากมีส่วนร่วม

5. ผลการประเมินความคิดเชิงระบบของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยใช้เกมเป็นฐานเรื่องอารยธรรมโลกจำนวน 40 คน มีผลการประเมินอยู่ในระดับ 4.00 จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00

สรุปผลการศึกษา

จากการดำเนินการวิจัยเรื่องการพัฒนาการคิดเชิงระบบของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ผ่านการเรียนการสอนโดยใช้เกมเป็นฐาน พบว่านักเรียนมีพัฒนาการด้านการคิดเชิงระบบในระดับสูง หลังจากเรียนรู้ด้วยบอร์ดเกม "ตะลุยโลกมหัศจรรย์" ซึ่งออกแบบเนื้อหาเกี่ยวกับอารยธรรมโลก โดยผลการประเมินแสดงให้เห็นว่า นักเรียนทุกคนมีผลการประเมินทักษะการคิดเชิงระบบในระดับ 4.00 นักเรียนมีเจตคติเชิงบวกต่อการเรียนวิชาประวัติศาสตร์เพิ่มมากขึ้น โดยรู้สึกว่าการเรียนนี้น่าสนใจ สนุก เข้าใจง่าย และไม่เครียด เนื่องจากบอร์ดเกมช่วยกระตุ้นให้เกิดความสนใจ ความอยากรู้อยากเห็น และสามารถเชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ ได้ดีขึ้น การเรียนรู้ผ่านบอร์ดเกมช่วยส่งเสริมพฤติกรรมการเรียนรู้ในเชิงบวก นักเรียนมีสมาธิในการเรียน ปฏิบัติตามกติกาได้ดี มีส่วนร่วม และแสดงให้เห็นถึงความสนุกสนานขณะเรียน ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพในการเรียนรู้โดยรวม บอร์ดเกมช่วยส่งเสริมการเชื่อมโยงความรู้กับชีวิตจริง นักเรียนสามารถเชื่อมโยงเนื้อหาทางประวัติศาสตร์กับบริบทในปัจจุบัน รวมทั้งนำความรู้ไปต่อยอดหรือค้นคว้าเพิ่มเติมได้ด้วยตนเอง จากผลการวิจัยสรุปได้ว่า การใช้เกมเป็นฐานในการเรียนการสอน

โดยเฉพาะในรายวิชาที่นักเรียนมักรู้สึกเบื่อหน่ายอย่างประวัติศาสตร์ เป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมทั้งทักษะการคิดเชิงระบบและเจตคติเชิงบวกต่อการเรียนรู้

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่านักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้เรียนรู้ผ่านบอร์ดเกม "ตะลุยกโลกมหัศจรรย์" ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับอารยธรรมโลก สามารถพัฒนาการคิดเชิงระบบได้ในระดับสูง โดยนักเรียนทุกคนมีผลการประเมินทักษะการคิดเชิงระบบในระดับ 4.00 แสดงให้เห็นว่าแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเชื่อมโยงองค์ความรู้ วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ นักเรียนยังแสดงออกถึงเจตคติเชิงบวกต่อวิชาประวัติศาสตร์มากขึ้น ซึ่งตรงกับแนวคิดของ Ekwithayaniphon (2017) และ Saechia (2017) ที่กล่าวถึงประสิทธิภาพของบอร์ดเกมในการกระตุ้นความสนใจ สร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ และส่งเสริมทักษะด้านการคิดวิเคราะห์และการวางแผน การที่นักเรียนรู้สึกสนุกกับกิจกรรม มีความกระตือรือร้นในการเรียน และสามารถเชื่อมโยงเนื้อหาเกี่ยวกับชีวิตจริงได้ เป็นผลมาจากลักษณะของเกมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม การคิดเชิงระบบ และการเรียนรู้ที่มีความหมาย องค์ประกอบของเกม เช่น ภาพ สี ตัวละคร และการเล่าเรื่องในลักษณะของการผจญภัย ยังช่วยกระตุ้นจินตนาการของผู้เรียน ทำให้สามารถจดจำเนื้อหาได้ดีขึ้น เข้าใจความสัมพันธ์ของเหตุการณ์ในอดีต และนำไปสู่การวิเคราะห์เหตุผลและผลกระทบของเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น อีกทั้งการแข่งขันอย่างเป็นมิตรในเกมยังส่งเสริมความร่วมมือ การสื่อสาร และความสามารถในการปรับตัวซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญในศตวรรษที่ 21

จากผลการวิจัยนี้ จึงสามารถกล่าวได้ว่า การใช้เกมเป็นฐานในการเรียนการสอน โดยเฉพาะในรายวิชาประวัติศาสตร์ เป็นแนวทางที่มีศักยภาพในการพัฒนาทักษะการคิดเชิงระบบของผู้เรียน และสามารถลดปัญหาความเบื่อหน่ายในห้องเรียนได้

ข้อเสนอในการนำผลวิจัยไปใช้

1. การประยุกต์ใช้ในห้องเรียนจริง ผลวิจัยชี้ให้เห็นว่าเกมการศึกษามีศักยภาพในการส่งเสริมการคิดเชิงระบบในกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยเฉพาะในรายวิชาประวัติศาสตร์ ครูผู้สอนสามารถนำบอร์ดเกม “ตะลุยกโลกมหัศจรรย์” ไปใช้หรือดัดแปลงเพื่อเป็นเครื่องมือช่วยในการจัดการเรียนรู้ที่กระตุ้นความสนใจและส่งเสริมการคิดอย่างมีระบบของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. แนวทางในการพัฒนาหลักสูตรและสื่อการสอน หน่วยงานทางการศึกษาสามารถนำผลการวิจัยนี้ไปใช้ในการพัฒนาแผนการเรียนรู้หรือหลักสูตรที่เน้นทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะในด้านการคิดเชิงระบบ และสามารถส่งเสริมการสร้างสื่อการเรียนรู้ที่เน้นปฏิสัมพันธ์ การมีส่วนร่วมและความสนุกสนานในรูปแบบของบอร์ดเกม

3. การพัฒนาศักยภาพครูผู้สอน ผลการวิจัยสามารถใช้เป็นตัวอย่างในการอบรมครูเกี่ยวกับการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน (Game-Based Learning) เพื่อพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้แบบใหม่ที่สร้างเสริมความคิดวิเคราะห์ การเชื่อมโยง และการคิดอย่างเป็นระบบของผู้เรียน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ขยายกลุ่มตัวอย่างและบริบทการวิจัย ควรมีการศึกษาในโรงเรียนหลายแห่ง และหลากหลายระดับชั้น เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างในด้านผลลัพธ์การพัฒนาทักษะการคิดเชิงระบบจากบริบททางสังคม เศรษฐกิจ หรือวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน

2. ศึกษาในระยะยาว ควรมีการวิจัยผลกระทบของการใช้เกมเป็นฐานต่อการพัฒนาการคิดเชิงระบบในระยะยาว เพื่อดูว่านักเรียนสามารถคงไว้ซึ่งทักษะการคิดนี้ได้มากน้อยเพียงใดหลังจากจบกิจกรรมการเรียนรู้

3. พัฒนาบอร์ดเกมในรูปแบบดิจิทัล แนะนำให้มีการวิจัยและพัฒนาเกมการศึกษาในรูปแบบแอปพลิเคชัน หรือเกมออนไลน์ เพื่อเพิ่มโอกาสการเข้าถึงและความหลากหลายในการใช้เครื่องมือเกมในห้องเรียนที่แตกต่างกัน

References

- Ekwithayaniphon, S. (2017). *Learning via board games: Blended learning approach*. Retrieved <https://rollyourdice.com/2017/11/learning-via-boardgame-article/> [in Thai]
- Ministry of Education. (2008). *The Basic Education Core Curriculum B.E. 2551 (A.D. 2008)*. Bureau of Academic Affairs and Educational Standards, Office of the Basic Education Commission. [in Thai]
- Panich, V. (2012). *Creative learning with happiness*. Siam Commercial Foundation. [in Thai]
- Secretariat of the Education Council. (2002). *National Education Act B.E. 2542 (1999) and Amendments (Second National Education Act B.E. 2545 [2002])*. [in Thai]
- Secretariat of the Education Council. (2017). *The National Education Plan B.E. 2560–2579 (2017–2036)*. Ministry of Education. [in Thai]
- Saechia, T. (2017). *The use of Strategy board games to develop critical thinking skills in Grade 9 students at a large school under the office of the Basic Education Commission, Pathum thani province*. [Master's thesis]. Thammasat University. [in Thai]

การยกระดับการเรียนรู้จากฐานราก: บทบาทพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา
พ.ศ. 2562 และกลไกการสนับสนุนทุนวิจัยของหน่วยบริหารและจัดการทุน
ด้านการพัฒนาระดับพื้นที่

Advancing Equity in Learning from the Ground Up: The Role of the
Educational Sandbox Area Act (B.E. 2562) and the Research Funding
Mechanism of the Program Management Unit on Area-Based
Development

วรรณดี สุทธิสารกร^{1*} และบุญเยี่ยม เหลาสะอาด²

^{1*} ผู้ประพันธ์บรรณกิจ ภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ อีเมล: feduwdsu@ku.ac.th

² หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) อีเมล: yiams4330@gmail.com

Wandee Sutthinarakorn^{1*} and Boonyiam Loosaard²

^{1*} Corresponding Author, Department of Vocational Education, Faculty of Education, Kasetsart University,

Email: fduwdsu@ku.ac.th

² Program Management Unit on Area Based Development (PMU A) Email: yiams4330@gmail.com

Received: March 06, 2025 / Revised: May 19, 2025 / Accepted: July 16, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายบทบาทของพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 และกรอบการสนับสนุนทุนวิจัยของหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) ที่ส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบด้านการจัดการศึกษาในพื้นที่จริง โดยเฉพาะในบริบทของการขับเคลื่อนการเรียนรู้แบบใหม่ที่ตอบสนองต่อบริบทของผู้เรียน โรงเรียน และชุมชนในแต่ละพื้นที่ บทความวิเคราะห์กลไกการกระจายอำนาจเชิงนโยบาย การออกแบบนวัตกรรมการเรียนรู้ การสร้างกลไกการมีส่วนร่วม และการใช้พลังความร่วมมือระหว่างนักปฏิบัติและนักวิชาการในการวิจัยเชิงพื้นที่ ตัวอย่างนวัตกรรมที่เกิดขึ้นจริง เช่น การจัดการเรียนรู้แบบโครงการ (Project-Based Learning) การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาปรับการเรียนรู้รายบุคคล และการจัดทำหลักสูตรสองภาษาที่อิงบริบทท้องถิ่น เช่น มลยา-ไทย ในพื้นที่ชายแดนใต้ เพื่อยกระดับการอ่านออกเขียนได้ บทความยังเชื่อมโยงกับแนวคิดล่าสุดด้าน EdTech และทฤษฎีการกระจายอำนาจทางการศึกษาเพื่อเสนอกรอบการเปลี่ยนแปลงที่ทันสมัย สุดท้าย มีการเปรียบเทียบกับกรณีต่างประเทศ เช่น ฟินแลนด์ และยกกรณีศึกษาที่ได้รับทุนจริงจาก บพท. เพื่อแสดงให้เห็นประโยชน์เชิงรูปธรรมของ พ.ร.บ. ดังกล่าว การวิจัยเชิงพื้นที่จึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ลดความเหลื่อมล้ำ และผลักดันการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบที่เกิดขึ้นจากฐานรากของพื้นที่

คำสำคัญ: พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา การวิจัยเชิงพื้นที่ นวัตกรรมการเรียนรู้ การสนับสนุนทุน การกระจายอำนาจทางการศึกษา

Abstract

This article aims to explore the role of the Education Sandbox Area Act (B.E. 2562) and the research funding framework provided by the Program Management Unit on Area-Based Development (PMU-A) in fostering systemic change in Thailand's educational landscape. The focus is placed on how the decentralization of educational governance and area-based research initiatives can empower local schools and communities to design context-specific learning innovations. The article analyzes mechanisms for decentralized policy mechanisms, collaborative research between practitioners and scholars, and the strategic use of local knowledge and existing resources. Designated innovation areas including the implementation of project-based learning (PBL), digital technology, artificial intelligence (AI), and bilingual community-based curricula (e.g., Malay-Thai literacy innovation in the Deep South) are presented to illustrate how schools can adapt learning to their specific socio-cultural contexts. The article also references international cases such as Finland and highlights real funded cases by PMU-A to support practical implementation. Area-based research is thus positioned as a key driver of educational improvement, equity, and grassroots innovation.

Keywords: Educational Sandbox Area, Area-Based Research, Learning Innovation, Research Funding, Decentralized Education Governance

บทนำ

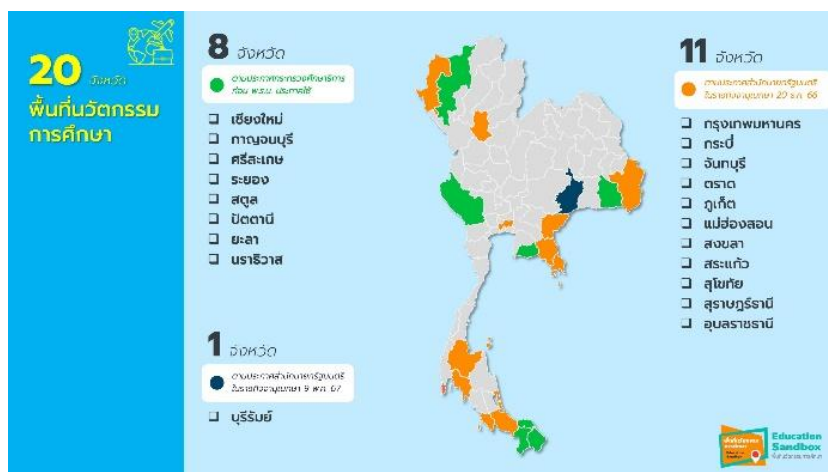
พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 มีเจตนารมณ์หลักเพื่อสร้างกลไกในการปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทยให้เกิดความยืดหยุ่นและเหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ โดยมุ่งเน้นการกระจายอำนาจด้านการบริหารจัดการศึกษาไปยังสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ที่กำหนดให้เป็น "พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา" ซึ่งมีวัตถุประสงค์สำคัญคือ ส่งเสริมการกระจายอำนาจทางการศึกษา สนับสนุนให้เกิดการลงทุนด้านการศึกษาและการใช้ทรัพยากรร่วมกันในพื้นที่ สามารถสร้างระบบประกันคุณภาพแบบใหม่ที่เหมาะกับนวัตกรรมการศึกษา รวมไปถึงสนับสนุนการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้สามารถปรับตัวเข้ากับการจัดการเรียนรู้แนวใหม่ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 จะเปิดโอกาสให้พื้นที่การศึกษาสามารถบริหารและพัฒนาตนเองได้อย่างคล่องตัว ปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น และส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน เพื่อให้สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่ตอบ

โจทย์อนาคตได้อย่างแท้จริง แต่ในข้อเท็จจริงการสร้างการเปลี่ยนแปลงไม่ใช่เรื่องที่เกิดขึ้นง่าย ๆ เนื่องจากบุคลากรทางการศึกษายังติดกรอบอยู่ในความคิดเดิม มองไม่เห็นวิธีการใหม่ ๆ ทำให้อยู่ในสภาพที่ยังคงรั้งรอ การใช้กระบวนการวิจัยจึงเป็นหนทางหนึ่งของการทำความเข้าใจกับสภาพการณ์เดิม และค้นหาทางออกต่อการสร้างการเปลี่ยนแปลง

การเปิดบทบาทสนับสนุนทุนวิจัยของหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) ตามกรอบวิจัยการยกระดับและขับเคลื่อนเพื่อการขยายผลพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเป็นภารกิจหนึ่งของการสร้างการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการร่วมมือระหว่างนักวิชาการในสถาบันการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยกับผู้ปฏิบัติงานจริงในพื้นที่ได้เชื่อมร้อยทฤษฎีกับการปฏิบัติ ผนึกกำลังเพื่อสร้างบทเรียนแห่งการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเพื่อขยายผลไปสู่พื้นที่การจัดการศึกษาทั่วประเทศ ดังนั้นผู้ขอรับการสนับสนุนทุนจึงต้องทำความเข้าใจในเจตนารมณ์และอุดมการณ์ของพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา และหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) รวมถึงการตรวจสอบเจตนารมณ์ของตัวนักวิจัยผู้จะขอรับการสนับสนุนเพื่อให้การเดินทางไปสู่เป้าหมายมีพลังและมีความหมายต่อการเดินทางบนเส้นทางแห่งการเปลี่ยนแปลง

กำเนิดและการเคลื่อนตัวของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

พระราชบัญญัติ (พ.ร.บ.) พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 (Thai government gazette, 2019) เป็นกฎหมายที่มีเป้าหมายเพื่อปฏิรูปการศึกษาของไทย โดยให้โรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถทดลองแนวทางใหม่ ๆ ในการบริหารจัดการและจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น มีสาระสำคัญโดยมีวัตถุประสงค์สำคัญคือ กระจายอำนาจให้สถานศึกษาและชุมชนสามารถบริหารงานได้เอง เพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาผ่านแนวคิดใหม่ ๆ ส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอน และสร้างความยืดหยุ่นในการบริหารจัดการศึกษา ซึ่งความยืดหยุ่นในการบริหารจัดการเกิดขึ้นได้โดยโรงเรียนสามารถบริหารงานบุคคลได้เอง เช่น การคัดเลือกครู หรือการเลื่อนตำแหน่ง สามารถกำหนดหลักสูตรและวิธีการสอนที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน รวมถึงมีอิสระในการบริหารงบประมาณและทรัพยากรต่าง ๆ ในการดำเนินงานของสถานศึกษาสามารถแสวงหาการสนับสนุนและความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ไปจนถึงเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา และโรงเรียนสามารถทำงานร่วมกับภาคเอกชน มหาวิทยาลัย หรือองค์กรอื่น ๆ (Office of the Permanent Secretary, Ministry of Education, 2023)

ภาพที่ 1 พื้นที่นวัตกรรมการศึกษานำร่อง (Pilot education sandbox area. (2025)

จากภาพที่ 1 การกำหนด “พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา” คณะรัฐมนตรีเป็นผู้กำหนดพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ซึ่งอาจเป็นจังหวัดหรือบางเขตพื้นที่ ทั้งนี้โรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่นวัตกรรมสามารถเข้าร่วมโครงการได้โดยสมัครใจ ปัจจุบันจังหวัดนำร่องตาม พ.ร.บ.พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ได้เพิ่มจาก 8 จังหวัดในช่วงต้นเป็น 20 จังหวัด ดังนี้

1. ภาคเหนือ ได้แก่ เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน สุโขทัย

2. ภาคกลาง ได้แก่ กรุงเทพฯ กาญจนบุรี จันทบุรี ตราด ระยอง สระแก้ว 3 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี 4 ภาคใต้ ได้แก่ กระบี่ นราธิวาส ปัตตานี ภูเก็ต ยะลา สงขลา สตูล สุราษฎร์ธานี

กลไกของการขับเคลื่อนได้กำหนดให้มีคณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา เป็นคณะกรรมการกลางในการดำเนินงาน มีคณะกรรมการระดับชาติ และระดับพื้นที่ ทำหน้าที่กำกับดูแล รวมถึงคณะกรรมการระดับพื้นที่ที่มีอำนาจกำหนดแนวทางบริหารโรงเรียนที่เข้าร่วม ซึ่งภายใต้กลไกการขับเคลื่อนมีการติดตามและประเมินผล มีระบบประเมินผลเพื่อวิเคราะห์ประสิทธิภาพของการดำเนินงาน และสามารถขยายผลไปยังพื้นที่อื่น ๆ หากมีผลการดำเนินงานที่ดี หากเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่าง หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 กับ พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 พบว่า หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 เป็นแนวทางหลักของการศึกษาทั่วประเทศ กำหนดโครงสร้างและมาตรฐานการเรียนรู้ที่ต้องใช้ร่วมกัน ส่วนพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 เป็นกฎหมายที่ให้โรงเรียนบางแห่งสามารถออกแบบหลักสูตรและระบบการเรียนการสอนของตนเองได้ โดยลดข้อจำกัดของหลักสูตรแกนกลาง ดังนั้นโรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมสามารถปรับเปลี่ยนหรือพัฒนาแนวทางการศึกษาให้เหมาะสมกับนักเรียนและบริบทของตนเองได้มากกว่าการใช้หลักสูตรแกนกลางเพียงอย่างเดียว

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบเป้าหมายและลักษณะการดำเนินงานตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 กับพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562

ประเด็น	หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้น พื้นฐาน พ.ศ. 2551	พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรม การศึกษา พ.ศ. 2562
ลักษณะสำคัญ	เป็นกรอบหลักสูตรระดับชาติที่ใช้ เป็นแนวทางสำหรับสถานศึกษาใน การจัดการเรียนการสอน	เป็นกฎหมายที่เปิดโอกาสให้พื้นที่ การศึกษาที่กำหนดสามารถบริหารและ พัฒนารูปแบบการศึกษาได้เอง
เป้าหมาย	กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้และ โครงสร้างหลักสูตรสำหรับนักเรียน ทั่วประเทศ	ส่งเสริมให้โรงเรียนมีความยืดหยุ่นในการ จัดการศึกษาและพัฒนานวัตกรรม
การบริหารจัดการ	โรงเรียนต้องปฏิบัติตามโครงสร้าง หลักสูตรที่กำหนดโดย กระทรวงศึกษาธิการ	โรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมมีอิสระในการ กำหนดหลักสูตรและการบริหารบุคคล
ความยืดหยุ่นของ หลักสูตร	โครงสร้างเวลาเรียนจำแนกตาม กลุ่มสาระสำหรับจัดรายวิชาบังคับ	สามารถปรับเปลี่ยนหลักสูตรให้เหมาะ กับบริบทของโรงเรียนและผู้เรียน
บทบาทของ โรงเรียน	ดำเนินการตามแนวทางที่ กระทรวงศึกษาธิการกำหนด	โรงเรียนสามารถกำหนดแนวทางการ เรียนการสอนได้เอง ร่วมกับหน่วยงาน และภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง
อำนาจของครูและ ผู้บริหาร	ต้องดำเนินการตามหลักสูตร แกนกลางและนโยบายของ กระทรวง	มีอิสระในการบริหารจัดการและพัฒนา วิธีการสอนตามบริบทของโรงเรียน
การมีส่วนร่วมของ ภาคส่วนอื่น	เน้นการดำเนินการโดยสถานศึกษา และหน่วยงานของรัฐ	เปิดโอกาสให้เอกชน องค์กรท้องถิ่น และมหาวิทยาลัยมีส่วนร่วมในการ พัฒนาการศึกษา

การเปิดพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเป็นการดำเนินงานด้วยแนวคิด Sandbox หมายถึง พื้นที่ทดลองหรือสภาพแวดล้อมที่สามารถทดสอบนวัตกรรมได้อย่างอิสระ ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนด โดยไม่มีผลกระทบต่อระบบหลัก Sandbox เป็นแนวคิดที่ใช้ในหลายบริบท ทั้งในด้านการศึกษา เทคโนโลยี ธุรกิจ และกฎหมาย สำหรับ Sandbox ในทางการศึกษาที่นำมาใช้ในพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ.2562 โดยให้โรงเรียนหรือพื้นที่ที่กำหนดสามารถทดลองแนวทางการจัดการศึกษาใหม่ ๆ ได้โดยไม่ต้องถูกจำกัดด้วยกฎระเบียบที่เข้มงวดของระบบการศึกษาปกติ เป้าหมายเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาหลักสูตร นวัตกรรมการสอน และการบริหารโรงเรียนให้เหมาะสมกับ

บริบทของแต่ละพื้นที่ ลักษณะสำคัญคือโรงเรียนสามารถออกแบบหลักสูตร การบริหารงานบุคคล และรูปแบบการเรียนรู้เองได้ โดยมีการติดตามผลและสามารถขยายผลหากประสบความสำเร็จ ตัวอย่างโรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมสามารถใช้หลักสูตรที่ปรับให้เหมาะกับชุมชน เช่น เน้นภาษาท้องถิ่น ทักษะอาชีพ หรือการเรียนรู้แบบโครงงาน (Project-based Learning) แนวคิด Sandbox เป็นการสร้าง "พื้นที่ปลอดภัย" สำหรับการทดลองและนวัตกรรม โดยสามารถใช้ได้ในหลากหลายบริบทมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยืดหยุ่น คล่องตัว และตอบโจทย์บริบทที่เปลี่ยนแปลง ก่อนจะนำไปใช้ในระบบจริง (TDRI, 2018)

สรุป พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 ได้เปิดพื้นที่ให้โรงเรียนสามารถพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาได้อย่างอิสระและเหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น ภายใต้แนวคิด Sandbox ที่ส่งเสริมการทดลองและนวัตกรรมทางการศึกษา กลไกการขับเคลื่อนมีทั้งระดับชาติและระดับพื้นที่ โดยมีการติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความพยายามในการปฏิรูประบบการศึกษาจากฐานพื้นที่จริง

บทบาทของหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) กรอบวิจัยการยกระดับและขับเคลื่อนเพื่อการขยายผลพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาประจำปี 2568

ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566 - 2570 มุ่งเน้นการปรับโครงสร้างการผลิตสู่เศรษฐกิจฐานนวัตกรรม การพัฒนาคนสู่โลกยุคใหม่ การมุ่งสู่สังคมแห่งโอกาสและความเป็นธรรม การเปลี่ยนผ่านไปสู่ความยั่งยืน การเสริมสร้างความสามารถของประเทศในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงภายใต้บริบทโลกใหม่ ความจำเป็นในการพัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะสูงมุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต ผลักดันการพลิกโฉมประเทศร่วมกับการมีภาครัฐที่ทันสมัย มีประสิทธิภาพ และตอบโจทย์ประชาชน โดยมีหน่วยงานสำคัญที่รับผิดชอบการพัฒนากำลังคนของประเทศคือ กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งดำเนินการส่งเสริมและกำกับดูแลการศึกษาทุกระดับ รวมถึงกระทรวงการอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) ที่หนุนเสริมการพัฒนากำลังคนของประเทศผ่านการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา

พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 มีเป้าหมายให้พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเป็นพื้นที่ที่สามารถทดลองกระบวนการปฏิรูปการศึกษา สามารถจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ โดยโรงเรียนนำร่องที่เข้าร่วมสามารถบริหารวิชาการ บริหารจัดการที่ยืดหยุ่นคล่องตัว ไม่จำเป็นต้องอิงกับมาตรฐานและกฎระเบียบที่อาจไม่เอื้อจากส่วนกลาง ซึ่งหน่วยงาน บพท. ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการให้ทุนวิจัยที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของ พ.ร.บ.พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความเชื่อมโยงระหว่างวัตถุประสงค์ของ พ.ร.บ.พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 และการสนับสนุนของ บพท.

วัตถุประสงค์ของ พ.ร.บ.พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562	วัตถุประสงค์ในการสนับสนุนของ บพท.
<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อการคิดค้นและพัฒนานวัตกรรมการศึกษาและการเรียนรู้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียนรวมทั้งเพื่อดำเนินการให้มีการขยายผลไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอื่น 2. เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพของเด็กไทยทั่วประเทศ 3. เพื่อการกระจายอำนาจและให้อิสระแก่หน่วยทางการศึกษาและสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา เพื่อเพิ่มความคล่องตัวในการบริหารและการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น 4. เพื่อสร้างและพัฒนากลไกในการจัดการศึกษาร่วมกันระหว่างภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชนและภาคประชาสังคมในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา 	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อพัฒนาและขยายผลสำเร็จการศึกษาและการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อการยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา 2 เพื่อพัฒนานวัตกรรมเชิงระบบหรือกลไกในการขยายผล นวัตกรรม การเรียนรู้ หรือสร้างเงื่อนไขของการบริหาร จัดการที่เอื้อต่อการพัฒนาการเรียนรู้ ของผู้เรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา 3. เพื่อส่งเสริมและพัฒนากลไกการจัดการศึกษา ที่มาจากภาคส่วนต่าง ๆ ให้มีความเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพในการวางแผนระดมทรัพยากร ตลอดจนติดตามความก้าวหน้าในการบริหารและจัดการศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

ในความหมายของคำสำคัญ (Keywords)

นวัตกรรม (Innovation) หมายถึง การสร้างสิ่งใหม่ ๆ หรือการปรับปรุงสิ่งที่มีอยู่ให้ดีขึ้นโดยใช้ความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่มีคุณค่าและสามารถตอบสนองความต้องการในด้านต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ (Drucker, 1985) นวัตกรรมมีหลายประเภท เช่น นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ (Product Innovation) หมายถึงการสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ หรือปรับปรุงผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่เดิมให้มีคุณสมบัติใหม่ที่ดีกว่า ซึ่งมีลักษณะที่จับต้องได้ ส่วนอีกประเภทคือ นวัตกรรมกระบวนการ (Process Innovation) หมายถึงการพัฒนาและปรับปรุงวิธีการหรือกระบวนการในการผลิตหรือการให้บริการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น นวัตกรรมมักถูกนำไปใช้เพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาสิ่งที่มีอยู่ให้ดีขึ้น ขึ้นอยู่กับการจับคู่ของนวัตกรรม เช่น การจับคู่ของนวัตกรรมกับธุรกิจ เรียกว่า “นวัตกรรมทางธุรกิจ” (Business Model Innovation) หมายถึง การสร้างรูปแบบการดำเนินธุรกิจใหม่ เช่น การเปลี่ยนแปลงวิธีการขายหรือการจัดการธุรกิจ การจับคู่ระหว่างนวัตกรรมกับสังคม เรียกว่า “นวัตกรรมทางสังคม” (Social Innovation)

มีประโยชน์เพื่อการแก้ปัญหาสังคมโดยใช้วิธีการใหม่ ๆ ที่สามารถตอบสนองความต้องการของสังคมได้ดีกว่า การจับคู่ของนวัตกรรมกับการศึกษา เรียกว่า “นวัตกรรมทางการศึกษา (Educational Innovation) มีประโยชน์เพื่อการจัดการศึกษาใหม่ แก้ปัญหาการจัดการศึกษาโดยใช้วิธีการใหม่ ๆ ที่สามารถตอบสนองความต้องการทางการศึกษาที่ดีกว่า

บพท.ได้นิยามคำว่า นวัตกรรมการเรียนรู้ (Learning Innovation) หมายถึงการจัดการเรียนรู้ใหม่ที่ช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ครอบคลุมตั้งแต่ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ เช่น คะแนนเฉลี่ย โอนเน็ตไปจนถึงทักษะสมรรถนะอื่นๆ เช่น สมรรถนะหรือทักษะในการประกอบอาชีพ สมรรถนะหรือทักษะที่มีความสำคัญต่อการทำงานและใช้ชีวิตในอนาคต เช่น ชุดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (21st Century Skills) ซึ่งสามารถวัดผลสัมฤทธิ์หรือผลการพัฒนาสมรรถนะด้วยเครื่องมือวัดและประเมินที่ถูกต้องตามหลักวิชาการและเป็นรูปธรรมได้ ตัวอย่างนวัตกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่จริง ได้แก่ โรงเรียนอนุบาลยะลา จังหวัดยะลา ซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาได้พัฒนา “หลักสูตรสองภาษาแบบบูรณาการ” ที่ใช้ภาษามลายูถิ่นควบคู่กับภาษาไทยเพื่อให้เด็กมีรากวัฒนธรรม และพัฒนาสมรรถนะทางภาษาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยออกแบบการเรียนรู้ผ่านกิจกรรม Storytelling ดนตรี พื้นบ้าน และกิจกรรมสื่อสารในชีวิตประจำวัน ผลการประเมินแสดงให้เห็นว่าผู้เรียนมีความสามารถในการอ่านออกเสียงและสื่อสารได้ดีขึ้นภายใน 1 ปีการศึกษา (Yala Sandbox Education Network, 2023) นอกจากนี้ยังมีกรณีของ โรงเรียนบ้านตะโละมาเนาะ จังหวัดนราธิวาส ได้ออกแบบ “โครงการเรียนรู้จากฐานชีวิตในชุมชน” โดยให้ครู นักเรียน และผู้ปกครองร่วมกันออกแบบหน่วยการเรียนรู้จากอาชีพของครอบครัว เช่น การทำประมง การแปรรูปอาหารทะเล และการตลาดออนไลน์ ผ่านกิจกรรม Project-Based Learning ซึ่งช่วยให้นักเรียนมีแรงจูงใจในการเรียนรู้ และสามารถสร้างรายได้เสริมจากการทำผลิตภัณฑ์ของตนเอง (Ban Talom Manoh School, 2023) สำหรับนวัตกรรมเชิงระบบ (Systematic Innovation) หมายถึง การทำงานเชิงกลไกที่สามารถขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบในการบริหารและจัดการศึกษาของพื้นที่ และบริหารจัดการสถานศึกษารวมถึงการบริหารจัดการงานวิชาการ การบริหารจัดการทรัพยากร การเงิน งบประมาณ และการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลที่จะช่วยส่งเสริมหรือเอื้อต่อการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น และเป็นนวัตกรรมบริหารจัดการที่สามารถขยายผลเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายที่มีผลกระทบกว้างขวางต่อไปได้ นอกจากนี้ยังมีคำว่าระบบนิเวศทางการศึกษา หมายถึงบุคคล หรือคณะบุคคลจากภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา เช่น ครู ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ เขตพื้นที่ การศึกษา สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด มหาวิทยาลัย บริษัทเอกชน เป็นต้น เข้ามามีบทบาทและกระบวนการทำงานร่วมกันในการบริหารจัดการการศึกษา การจัดการเรียนรู้ตลอดจนสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการพัฒนาผู้เรียนกลุ่มเป้าหมายให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ทักษะ

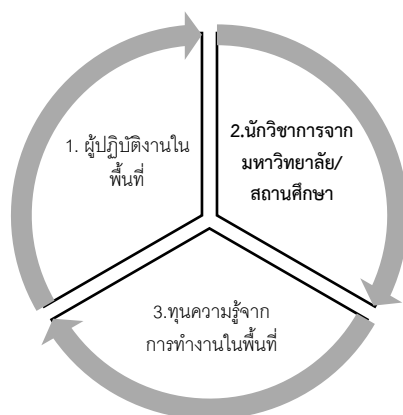
สมรรถนะที่ตอบโจทย์ตามความต้องการในบริบทพื้นที่นั้น ๆ ซึ่งด้วยนิยามของคำสะท้อนถึงการทำงานของนักวิจัยที่ต้องรู้ปัญหาของพื้นที่และรู้ความต้องการที่แท้จริงของพื้นที่

กลไกทางการศึกษาเป็นอีกคำที่ถูกนิยามไว้ หมายถึง การสร้างการมีส่วนร่วมในรูปของคณะบุคคล โดยตั้งภาคีภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในจังหวัดเข้ามา มีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับพื้นที่ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมตั้งแต่การกำหนดเป้าหมายการดำเนินงาน การวางกติกาการดำเนินงานที่ยึดถือร่วมกัน การจัดหาระดมทรัพยากรที่ต้องใช้ในการทำงาน การจัดกิจกรรมตามแผนที่วางไว้ร่วมกัน เช่น การจัดเวทีประชุมการวางแผน และติดตามการพัฒนาการแบ่งบทบาทหน้าที่รับผิดชอบ เป็นต้น รวมถึงการร่วมกันรับประโยชน์และผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นตามเป้าหมาย ด้วยนิยามดังกล่าวนักวิจัยจึงต้องมองเห็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่จะมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาอันเนื่องมาจากการวิเคราะห์สถานการณ์และปัญหาที่มีอยู่ของพื้นที่

สรุป หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการวิจัยเชิงพื้นที่ให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของ พ.ร.บ. พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา โดยกรอบวิจัยมุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ การลดความเหลื่อมล้ำ และการเสริมสร้างกลไกความร่วมมือแบบบูรณาการจากทุกภาคส่วน เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืนในระดับพื้นที่

การออกแบบการทำงานวิจัย

การออกแบบการวิจัยเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงใช้พลังความร่วมมือระหว่างนักปฏิบัติการในพื้นที่ (Practitioners) และความสามารถของนักวิชาการ (Scholar) ที่มีพื้นฐานความรู้ในแนวคิด ทฤษฎีหลัก (Deductive Knowledge) โดยใช้ต้นทุนความรู้จากฐานที่ผ่านการปฏิบัติและสร้างผลสำเร็จมาแล้ว (Inductive Knowledge) หลักเกณฑ์ที่ บพท. กำหนดคือ 1) มีหน่วยงานจัดการศึกษาระดับพื้นที่ระดับจังหวัดเป็นภาคีดำเนินงานในโครงการ 2) ให้มีมหาวิทยาลัยหรือสถาบันวิชาการที่มีบทบาทสำคัญอยู่ในพื้นที่ และ 3) มีทุนการทำงานด้านการศึกษาเดิม

ภาพที่ 2 องค์ประกอบของการทำงานวิจัย

การดำเนินการวิจัย มีสิ่งที่นักวิจัยต้องคำนึงเพื่อตอบโจทย์ผู้ให้การสนับสนุนทุนคือ

1. การวิเคราะห์สถานการณ์ (Situation Analysis) ของพื้นที่การทำงาน และการกำหนดผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders Analysis) เพื่อประกอบข้อเสนอโครงการวิจัยที่ชี้ให้เห็นปัญหาสำคัญ (Pain Point) และผู้กระทำการ (Agent) สำคัญของพื้นที่

2. การวิเคราะห์/สังเคราะห์สถานการณ์ที่มองเห็นช่องว่าง (Gap Analysis) ของการพัฒนา และมองเห็นโจทย์การวิจัยของพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาความเท่าเทียมและความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพการศึกษา รวมถึงการเข้าถึงการศึกษา การใช้เทคโนโลยีการเรียนรู้สมัยใหม่ (Digital Transformation) รวมทั้งประเด็นที่เป็นปัญหาสำคัญอื่นๆ ของการจัดการศึกษาของพื้นที่ (Pain Point) เป็นลำดับความสำคัญในการพิจารณา

3. การทบทวนเอกสารที่นำไปสู่ความเข้าใจในโจทย์ของ บพท. เช่น ความเสมอภาคทางการศึกษา ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา การศึกษาที่มีคุณภาพ แนวทางในการแก้ไขปัญหา ซึ่งรวมถึงการทบทวนตัวอย่างที่ดี (Best Practice) ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในนานาประเทศ สิ่งเหล่านี้เป็นประโยชน์ต่อการกรอบคิดในทางทฤษฎี (Theoretical Framework) ซึ่งเป็นแนวทางในการใช้ความรู้จากทฤษฎีหลักถ่ายลงสู่การสร้างเครื่องมือในการสำรวจปัญหาจากสภาพจริงให้ชัดเจน นักวิจัยจะเห็นช่องว่างระหว่างทฤษฎีหลักและความรู้จากข้อเท็จจริงในภาคสนาม ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดตัวนำการเปลี่ยนแปลง (Intervention) ซึ่งสามารถอยู่ในรูปของนวัตกรรมการศึกษาและการเรียนรู้ รวมถึงนวัตกรรมเชิงระบบ ตลอดจนการกำหนดนิเวศการเรียนรู้ ซึ่งนำไปสู่การกำหนดกรอบวิธีการในการทำงาน (Methodological Framework) การที่นักวิจัยไม่ทบทวนวรรณกรรมเท่าที่ควรและใช้กรอบในการขับเคลื่อนของ บพท. เป็นหลัก มีผลเสียที่ทำให้ นักวิจัยไม่ได้ใช้แสงสว่างจากทฤษฎีนำทางเพื่อค้นหาปัญหาที่แท้จริงรวมซึ่งกลายเป็นจุดอ่อนของการสร้างการเปลี่ยนแปลง โดยไม่ใช้สถานะของความเป็นนักวิชาการให้เกิดประโยชน์ จุดนี้เป็นจุดที่สำคัญเพราะช่วยให้นักวิจัยกำหนดกรอบคิดของการวิจัยและกระบวนการวิจัยได้อย่างละเอียดชัดแจ้ง ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญและกระบวนการทำงานที่มีโอกาสนำสู่ผลลัพธ์ที่เป็นไปได้จริง เพียงแต่นักวิจัยต้องทำงานในกระบวนการวิจัยอย่างยืดหยุ่น หลักคิดในทางทฤษฎีต้องพอเหมาะและเชื่อมโยงกับข้อค้นพบที่ลงตัว นักวิจัยสามารถมองเห็นช่องว่างหรือความลงตัวของทฤษฎีกับข้อเท็จจริง สิ่งเหล่านี้มีผลต่อการระบุเป้าหมายและตัวชี้วัดการเปลี่ยนแปลงตามเนื้อหาการวิจัยและกระบวนการออกแบบการวิจัยที่นำไปสู่การตอบโจทย์ความสามารถในทางทฤษฎีและการออกแบบการวิจัยที่พอเหมาะ แสดงถึงสมรรถนะของผู้บริหารโครงการวิจัย

4. การแสดงความชัดเจนของการระบุผลผลิต (Output) ผลลัพธ์ (Outcomes) ความคุ้มค่าของการลงทุนวิจัยเมื่อเทียบกับจำนวนผู้รับประโยชน์ และโอกาสในการประสบความสำเร็จของ

โครงการวิจัยที่ผ่านกระบวนการวิจัยที่เป็นเหตุเป็นผลและแสดงความเป็นไปได้เป็นปัจจัยในการตัดสินใจให้ทุนวิจัยของหน่วยงาน

5. การวิเคราะห์ขีดความสามารถในการพัฒนาไกล่เกลี่ยการศึกษาระดับพื้นที่ ร่วมกับคณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัด หรือคณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด หรือสมรรถนะการศึกษาจังหวัด หรือลักษณะอื่นโดยเน้นการเป็นกลไกที่สามารถขับเคลื่อนได้เป็นรูปธรรม มิใช่เพียงเป็นข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ความสามารถในการวิเคราะห์ไกล่เกลี่ยของพื้นที่ แสดงถึงการมองเห็นบุคคลหรือกลุ่มคนที่อยู่ในเรื่องราวของสถานการณ์ซึ่งนำไปสู่การค้นพบทบทวนใหม่ แทนบทบาทเดิมเพื่อสร้างเปลี่ยนแปลงให้มีความหมายใหม่

6. สถาบัน หน่วยงานและผู้รับผิดชอบโครงการวิจัยมีความรู้ มีประสบการณ์การบริหารจัดการวิจัย และมีทุนการทำงานเดิมในการทำงานวิจัยเพื่อพัฒนาสังคมพื้นที่และชุมชนท้องถิ่น รวมถึงการมีภาคีเข้าร่วมดำเนินการในการทำวิจัยและร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาการจัดการศึกษาในพื้นที่

การกำหนดระยะเวลาของการวิจัยใช้เวลา 15 เดือน แบ่งเป็น 2 ระยะคือ

ระยะที่ 1 การวิเคราะห์และสังเคราะห์ช่องว่าง (Gap Analysis) การดำเนินงานตามโจทย์การวิจัยของพื้นที่ การทำความร่วมมือกับภาคเครือข่ายและโรงเรียนเป้าหมายที่มีใช้เพียงเป็นข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ที่ขาดแผนและการลงมือปฏิบัติ จึงควรนำเสนอแผนการดำเนินงานต่อคณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัด และ (ร่าง) บทบาทความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่ายในการทำงานร่วมกัน และนำเสนอหนังสือรับรองความร่วมมือ มีมติให้ความเห็นชอบให้สถานศึกษาเข้าร่วมโครงการวิจัยจากคณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัด คณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัดและรูปแบบความร่วมมือของสถานศึกษาเป้าหมายของโครงการวิจัยทั้งหมด ใช้ระยะเวลา 4 เดือน

ระยะที่ 2 การดำเนินงานวิจัยเพื่อการยกระดับ และการขยายผลนวัตกรรมการศึกษาและการเรียนรู้ การพัฒนาและขับเคลื่อนนวัตกรรมเชิงระบบ การสร้างการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนงานวิจัย การใช้ประโยชน์จากการกระจายอำนาจตาม พ.ร.บ. พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 เพื่อเพิ่มอิสระในการบริหารจัดการของสถานศึกษา และการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียน โดยมีหลักฐานเชิงประจักษ์ ทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงคุณภาพและประสิทธิภาพการจัดการศึกษาในพื้นที่ และสถานศึกษานำร่อง ในโครงการวิจัยสะท้อนความแตกต่างจากพื้นที่สถานศึกษา อื่นที่ไม่มีโอกาสได้ใช้ประโยชน์จาก พ.ร.บ. พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 ระยะเวลา 11 เดือน การเลือกใช้แบบของการวิจัยในรูปของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ได้ถูกระบุว่าตรงกับความต้องการของ บพพ. ซึ่งกระบวนการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการมีขั้นตอนสำคัญคือการวินิจฉัยปัญหา การ

ออกแบบการเปลี่ยนแปลง การลงมือปฏิบัติ การประเมินผลสำเร็จ และสรุปการเรียนรู้ ซึ่งนักวิจัยสามารถขยายรายละเอียดของแต่ละขั้นตอนได้ตามความเหมาะสม (Sutthinarakorn, 2019)

ภาพที่ 3 กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

สรุป การออกแบบงานวิจัยในพื้นที่นวัตกรรมจำเป็นต้องผสมผสานความรู้ทางวิชาการกับบริบทจริงของพื้นที่ โดยใช้แนวทางการวิเคราะห์สถานการณ์ การสังเคราะห์โจทย์วิจัย การกำหนดกรอบทฤษฎี และวิธีวิจัย รวมถึงการระบุกลไกและภาคีที่เกี่ยวข้องอย่างชัดเจน ทั้งนี้ ความสามารถของนักวิจัยในการออกแบบการเปลี่ยนแปลงที่สอดคล้องกับนโยบายและบริบทพื้นที่ เป็นปัจจัยสำคัญสู่ความสำเร็จของการวิจัย

ตัวอย่างกรณีวิจัยจริงที่ได้รับทุนสนับสนุนจากหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนา ระดับพื้นที่ (บพท.) คือ “โครงการพัฒนาการเรียนรู้เชิงพื้นที่เพื่อยกระดับสมรรถนะผู้เรียนในพื้นที่ นวัตกรรม จังหวัดบุรีรัมย์” โดยมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ร่วมกับสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด และโรงเรียนในพื้นที่ชายขอบจำนวน 15 แห่ง โครงการนี้ใช้แนวทางการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยให้ครูและผู้บริหารร่วมออกแบบการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับฐานอาชีพท้องถิ่น เช่น การทอผ้าไหม การปลูกสมุนไพร และการตลาดออนไลน์ ผลที่ได้คือ นักเรียนมีความสามารถในการเชื่อมโยงบทเรียนกับชีวิตจริงมากขึ้น มีผลงานโครงงานที่นำไปใช้สร้างรายได้ และระดับความพึงพอใจของครูและชุมชนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ จากผลการประเมินโดยมหาวิทยาลัย พบว่า โรงเรียนที่เข้าร่วมมีผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยร้อยละ 12 และมีการนำรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาไปขยายผลยังโรงเรียนอื่นในเครือข่ายอีกกว่า 20 แห่ง โครงการนี้จึงเป็นตัวอย่างของการใช้ทุนวิจัยของ บพท. ให้เกิดผลลัพธ์ที่ชัดเจนทั้งในระดับผู้เรียน โรงเรียน และชุมชน (Buriram Rajabhat University, 2024)

การใช้ประโยชน์จาก พ.ร.บ.พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ.2562

โดยเป้าหมายของกรอบการวิจัยเพื่อให้เกิดการขยายผลนวัตกรรมการศึกษาและการเรียนรู้ที่มีไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ตลอดจนสมรรถนะต่าง ๆ ของผู้เรียน มีการวัดผลการใช้นวัตกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยมีรายงานผลการเปลี่ยนแปลงให้เห็นอย่างชัดเจน อีกทั้งเกิดนวัตกรรมที่ช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในด้านคุณภาพการศึกษาและการเข้าถึงการศึกษา เช่น การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในกลุ่มที่ยากจนด้วยโอกาสหรือในโรงเรียนชายขอบ การเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรทางการศึกษาและการเรียนรู้สมัยใหม่ของสถานศึกษาขนาดเล็กหรือกลุ่มเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา การลดช่องว่างด้านคุณภาพการศึกษาระหว่างสถานศึกษาในเมืองและในชนบท เป็นต้น การสร้างการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวสามารถใช้ประโยชน์จาก พ.ร.บ. พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 ในเรื่องของการกระจายอำนาจ และการให้อิสระแก่หน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษานำร่องในการบริหารจัดการการศึกษาให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้นในด้านต่าง ๆ เช่น การพัฒนาหลักสูตรด้านการจัดทำตำรา และศูนย์การเรียนรู้ด้านการทดสอบและประเมินผลด้านการบริหารบุคลากรและงบประมาณ เป็นต้น การใช้ประโยชน์จาก พ.ร.บ. ช่วยให้เกิดการสร้างและพัฒนากลไกการจัดการศึกษาร่วมกันระหว่างภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ซึ่งแสดงถึงระบบนิเวศทางการศึกษาใหม่ โดยภาคีภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการบริหารจัดการ การระดมทรัพยากร การติดตามความก้าวหน้า รวมถึงการเป็นผู้รับผิดชอบและการผลักดันการใช้ประโยชน์ในการสร้างการเปลี่ยนแปลง

ตัวอย่างงานวิจัยที่ใช้ประโยชน์จาก พ.ร.บ. พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาในพื้นที่จริงในจังหวัดปัตตานี โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามแห่งหนึ่งได้นำ พ.ร.บ. พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาไปใช้ในการจัดทำหลักสูตรสองภาษา (ไทย-มลายู) โดยบูรณาการสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มกับเนื้อหาศาสนาอิสลามแบบดั้งเดิม เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทั้งทางโลกและทางศาสนาอย่างไม่แยกส่วน อีกทั้งยังมีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลร่วมกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอนวิชาซีพี เช่น การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสวนสมรมพร้อมระบบพี่เลี้ยง (Mentor System) ที่ออกแบบจากครูในชุมชน (Khreeda-Oh, 2014) ที่จังหวัดนราธิวาส โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายแห่งหนึ่งได้จัดการเรียนรู้แบบโครงงาน (PBL) ที่เน้นการแก้ปัญหาทางสังคม โดยเชื่อมโยงกับบริบทของความยากจนในชุมชน โดยนักเรียนได้ออกแบบโครงการพัฒนาอาชีพร่วมกับครอบครัว เช่น การทำข้าวหลามส่งตลาดท้องถิ่น และแปรรูปผลิตภัณฑ์จากส้มโอและมะพร้าว ซึ่งโครงการเหล่านี้ได้รับทุนสนับสนุนจาก บพท. ผ่านกลไกของเขตพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา และสามารถวัดผลได้จริงจากรายได้ที่เกิดขึ้นกับครอบครัวนักเรียน (Islam, & Firdausyiah, 2024)

สรุป การใช้ประโยชน์จาก พ.ร.บ.พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 เป็นเครื่องมือสำคัญที่เอื้อต่อการกระจายอำนาจและการจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทเฉพาะของแต่ละพื้นที่ โดยสามารถนำไปสู่การพัฒนาวัตกรรมการเรียนรู้ การลดช่องว่างด้านคุณภาพ และการสร้างระบบนิเวศทางการศึกษาที่เข้มแข็ง ตัวอย่างนวัตกรรมจากพื้นที่ที่นำร่องแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของ พ.ร.บ. ในการผลักดันการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นรูปธรรม ขณะเดียวกันการทำความเข้าใจโจทย์ของการวิจัย ช่วยให้นักวิจัยออกแบบการวิจัยที่เก็บเกี่ยวความสำเร็จได้ตรงเป้าหมาย และที่สำคัญนักวิจัยได้ตรวจสอบตนเองว่ามีความชอบ ความถนัด และสนใจในโจทย์วิจัยที่ใช้สำหรับตนเองหรือไม่ เพราะการเดินทางไปกับโจทย์แนวนั้นต้องใช้พลังงานในการเข้าใจโลกที่ยากลำบากและเสียงเรียกร้องจากชีวิตด้านในของนักวิจัยไปพร้อมกัน

อภิปรายผล

ประเด็นสำคัญของการวิจัยเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษามีจุดที่น่าสังเกตดังนี้

1. แม้ว่า พ.ร.บ.พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 จะเปิดโอกาสให้สถานศึกษาพัฒนาการศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ แต่ในทางปฏิบัติพบว่ายังมีอุปสรรคหลายประการที่ทำให้การดำเนินงานเป็นไปได้ยาก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการขาดความชัดเจนในการกระจายอำนาจ ในทางปฏิบัติโรงเรียนยังต้องรอการอนุมัติจากหน่วยงานระดับบน เช่น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) หรือกระทรวงศึกษาธิการ และในโครงสร้างการบริหารยังมีลำดับชั้นการตัดสินใจที่ซับซ้อนทำให้การปรับหลักสูตรหรือการบริหารงานของโรงเรียนล่าช้า โรงเรียนยังมีปัญหาขาดแคลนทรัพยากรและงบประมาณ และขาดแหล่งทุนสนับสนุน ทำให้มีผลกระทบต่อการจัดการเรียนรู้แบบนวัตกรรมที่ใช้เทคโนโลยีและสื่อการสอนที่ทันสมัย โรงเรียนในพื้นที่ห่างไกลยังมีปัญหาโครงสร้างพื้นฐานไม่พร้อม เช่น ขาดอินเทอร์เน็ตหรืออุปกรณ์การเรียนรู้ดิจิทัล นอกจากนี้ครูและบุคลากรการศึกษายังไม่พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากขาดความเข้าใจและทักษะในการจัดการเรียนการสอนแบบนวัตกรรม ครูส่วนใหญ่เคยชินกับการสอนแบบดั้งเดิม และ ยังไม่เข้าใจแนวทางการสอนแบบสมรรถนะ (Competency-Based Learning) ขณะที่หลักสูตรและแนวทางการสอนที่ยืดหยุ่นของ พ.ร.บ. ทำให้ครูต้องออกแบบการเรียนรู้เองมากขึ้น ซึ่งอาจเป็นภาระเพิ่มเติม รวมถึงขาดระบบ Upskilling & Reskilling สำหรับครู ทำให้บางคนยังไม่สามารถปรับตัวเข้ากับแนวคิดใหม่ได้

2. ปัญหาใหญ่คือปัญหาด้านกฎหมายและระเบียบราชการที่ยังไม่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง ขณะที่ พ.ร.บ.พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา อนุญาตให้โรงเรียนปรับหลักสูตรเองได้ แต่ยังคงดำเนินการภายใต้ข้อจำกัดของกฎหมายอื่นๆ เช่น ระเบียบเรื่องการจัดซื้อจัดจ้างที่ยังยุ่งยาก ทำให้โรงเรียนไม่สามารถซื้ออุปกรณ์และสื่อการสอนได้รวดเร็ว การจ้างบุคลากรภายนอกมาช่วยสอนยังต้องเป็นไปตาม

ระเบียบของราชการ ทำให้ขาดความยืดหยุ่น และระบบการบริหารงานบุคคลยังยึดติดกับโครงสร้างแบบเก่า นอกจากนี้ยังขาดความร่วมมือจากภาคส่วนอื่น ๆ ชุมชนและภาคเอกชนยังไม่เข้ามามีส่วนร่วมที่มากพอ แม้ว่า พ.ร.บ.เปิดโอกาสให้สถานศึกษาทำงานร่วมกับหน่วยงานท้องถิ่น แต่ในทางปฏิบัติโรงเรียนยังขาดเครือข่ายที่แข็งแกร่ง ภาคเอกชนบางส่วนยังมองว่าการศึกษาเป็นภาระของรัฐ และไม่เห็นความจำเป็นในการเข้ามามีส่วนร่วมการบูรณาการการศึกษาเข้ากับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ยังไม่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมเท่าที่ควร สำหรับการวัดผลและประเมินผลยังไม่ชัดเจน เนื่องจากระบบการวัดผลยังอิงกับหลักสูตรเดิมมากเกินไป แม้พ.ร.บ.จะสนับสนุนการใช้การวัดผลแบบสมรรถนะ (Competency-Based Assessment) แต่ในทางปฏิบัติยังไม่มีแนวทางที่ชัดเจน ระบบสอบกลางยังเป็นตัวกำหนดทิศทางการเรียนรู้ ทำให้โรงเรียนยังคงต้องสอนเนื้อหาตามหลักสูตรเดิมเพื่อให้เด็กสอบได้ ครูยังขาดความเข้าใจในการใช้เครื่องมือวัดผลทางสมรรถนะที่หลากหลาย ปัญหาที่เกิดขึ้นสะท้อนให้เห็นว่าการเคลื่อนตัวเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรแม้ว่าจะผ่านเวลามากหลายปี

3. การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ในการจัดการศึกษาในพื้นที่นวัตกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโรงเรียนที่มีข้อจำกัดด้านบุคลากร ครูผู้สอน และทรัพยากร AI สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนแบบรายบุคคล ช่วยให้ครูสามารถออกแบบการสอนให้เหมาะกับนักเรียนแต่ละคน (Personalized Learning) ได้อย่างแม่นยำ (UNESCO, 2021) ตัวอย่างเช่น การใช้ระบบ AI เพื่อวิเคราะห์ผลการเรียนและพฤติกรรมของนักเรียนบนแพลตฟอร์มออนไลน์ ทำให้สามารถแนะนำเส้นทางการเรียนรู้ที่ตรงกับศักยภาพของผู้เรียน หรือการนำ AI มาช่วยสร้างแบบทดสอบวัดสมรรถนะอย่างหลากหลายและทันสมัย ส่งเสริมการประเมินผลแบบ Competency-Based Assessment (Holmes, Bialik, & Fadel, 2019) ซึ่งเป็นแนวทางที่ พ.ร.บ.พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาสนับสนุน อย่างไรก็ตาม การนำ AI มาใช้ในพื้นทีนวัตกรรมยังต้องการการส่งเสริมความเข้าใจของครูและบุคลากร ตลอดจนการพัฒนาระบบข้อมูลที่มีความปลอดภัยและสอดคล้องกับหลักจริยธรรมทางการศึกษา ซึ่งหากได้รับการออกแบบและประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสม AI จะเป็นกลไกสำคัญที่สนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนในโลกยุคใหม่ และยกระดับคุณภาพการศึกษาตามเป้าหมายของ พ.ร.บ. ได้อย่างแท้จริง

4. เมื่อเปรียบเทียบกับบริบทในต่างประเทศ จะพบว่าแนวคิดการกระจายอำนาจทางการศึกษาและการเปิดพื้นที่ให้เกิดนวัตกรรมเป็นแนวโน้มร่วมระดับสากล (OECD, 2020) เช่น ประเทศฟินแลนด์มีการกระจายอำนาจการบริหารโรงเรียนอย่างแท้จริง โดยครูมีอิสระในการออกแบบหลักสูตรและการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน พร้อมระบบสนับสนุนจากภาคีในชุมชนอย่างเข้มแข็ง ซึ่งส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์สูงในระดับนานาชาติ (Sahlberg, 2015) ขณะที่สิงคโปร์แม้จะเป็นประเทศที่มีระบบการศึกษาที่เข้มงวด แต่ได้พัฒนารอบความคิดที่เป็นอิสระของสถานศึกษา (School Autonomy Framework) โดยเปิดโอกาสให้โรงเรียนบางแห่งสามารถทดลองนวัตกรรมในระดับนโยบาย เช่น การ

นำ AI และ Big Data มาใช้ในการวางแผนพัฒนาผู้เรียนและวัดผลในรูปแบบการประเมินรายบุคคล (Personalized Assessment) (Tan, 2016) ความต่างสำคัญเมื่อเทียบกับประเทศไทยคือ ระบบสนับสนุนและกลไกกำกับติดตามของรัฐที่มีความยืดหยุ่นและตอบสนองต่อพื้นที่มากกว่า ในขณะที่ พ.ร.บ.พื้นที่นวัตกรรมของไทยยังมีอุปสรรคด้านกฎระเบียบและการจัดสรรทรัพยากร แม้มีเจตนารมณ์ดี แต่ยังไม่สามารถขับเคลื่อนเต็มศักยภาพ ดังนั้น การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมของไทยจำเป็นต้องเรียนรู้จาก แนวปฏิบัติของต่างประเทศ พร้อมปรับให้เหมาะสมกับบริบทของตนเอง

5. จากการวิเคราะห์ข้อจำกัดในการใช้ประโยชน์จาก พ.ร.บ.พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 พบว่า แม้กฎหมายจะเอื้อต่อการกระจายอำนาจทางการศึกษา แต่ในทางปฏิบัติกลับยังมีอุปสรรคสำคัญ อาทิ ระบบราชการแบบรวมศูนย์ ข้อจำกัดด้านงบประมาณ และการขาดกลไกสนับสนุนที่ยืดหยุ่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ระบบการบริหารการศึกษาตามหลัก Decentralization ที่เน้นให้หน่วยงานในระดับท้องถิ่นมีอำนาจตัดสินใจและบริหารจัดการทรัพยากรด้วยตนเอง (Bray & Mukundan, 2003) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ ในกรณีของประเทศไทย แม้มีความพยายามกระจายอำนาจตามกรอบกฎหมาย แต่ยังคงติดอยู่ในโครงสร้างการบริหารแบบ Top-down ซึ่งสวนทางกับแนวคิด “School-based Management (SBM)” ที่ให้อำนาจแก่สถานศึกษาในการบริหารจัดการทั้งด้านงบประมาณ บุคลากร และการจัดการเรียนรู้ โดยมีการมีส่วนร่วมจากชุมชนและภาคีท้องถิ่น (Caldwell & Spinks, 2013) หากพิจารณาทฤษฎีการบริหารการศึกษาที่สามารถอธิบายความเปลี่ยนแปลงในบริบทนี้ ได้แก่ ทฤษฎีระบบ (Systems Theory) ซึ่งมองว่าการศึกษาเป็นระบบเปิดที่ต้องสัมพันธ์กับปัจจัยภายนอก เช่น นโยบาย การเงิน เทคโนโลยี และวัฒนธรรมท้องถิ่น การเปลี่ยนแปลงในส่วนใดส่วนหนึ่งจะส่งผลกระทบต่อทั้งระบบ การไม่ปรับกลไกสนับสนุนให้สอดคล้องกับพื้นที่นวัตกรรมจึงทำให้เกิดความไม่สมดุลในระบบการศึกษา ดังนั้น เพื่อให้ พ.ร.บ.พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาฯ สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเต็มศักยภาพ จึงควรส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถดำเนินการตามหลักการของการกระจายอำนาจและ School-based Management อย่างแท้จริง พร้อมพัฒนากลไกเชิงระบบให้สอดคล้องกับความเป็นจริงในพื้นที่

ข้อเสนอแนะ

ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น สะท้อนว่า พ.ร.บ.พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาแม้เป็นแนวทางที่ดี แต่ยังคงต้องการปรับปรุงในระดับนโยบายและการปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลจริง ต้องมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างระบบงบประมาณ การบริหารบุคลากร และการวัดผล เพื่อให้โรงเรียนสามารถใช้อำนาจที่ได้รับมาได้อย่างแท้จริง การดำเนินการวิจัยจึงเป็นเครื่องมือสำคัญ ที่ช่วยให้การนำ พ.ร.บ.พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 ไปใช้ได้ผลจริง โดยช่วยสนับสนุนการแก้ปัญหาผ่านการสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้งขึ้น และเสนอแนวทางปรับปรุงเชิงนโยบายและปฏิบัติ โดยเริ่มต้นดังนี้

1. ให้การวิจัยช่วยระบุและวิเคราะห์ปัญหาอย่างเป็นระบบ เช่น การสำรวจความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับ ความเข้าใจในแนวคิดพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเพื่อช่วยให้เห็นว่าครูยังขาดความรู้ในเรื่องใด การวิจัยเพื่อเปรียบเทียบโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จกับโรงเรียนที่ยังมีปัญหา ทำให้ทราบว่าอะไรที่เป็นปัจจัยสู่ความสำเร็จ

2. การวิจัยช่วยพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอน เพื่อแก้ปัญหาการขาดแนวทางการสอนแบบใหม่ที่เหมาะกับพื้นที่ การศึกษาวิจัยสามารถช่วยพัฒนาและทดสอบนวัตกรรมการเรียนการสอน ที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ รวมถึงใช้ การวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) เพื่อทดสอบว่าหลักสูตรหรือวิธีการสอนแบบใหม่ช่วยพัฒนาผู้เรียนได้จริงหรือไม่ เช่น การศึกษาผลกระทบของ Project-Based Learning (PBL) ในโรงเรียนพื้นที่นวัตกรรม เพื่อช่วยให้ทราบว่า PBL มีผลต่อการพัฒนาสมรรถนะของนักเรียนหรือไม่ การทดสอบการเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล ในโรงเรียนที่ขาดแคลนครู ช่วยให้ทราบว่าเทคโนโลยีสามารถช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนครูได้หรือไม่

3. การวิจัยช่วยออกแบบและปรับปรุงนโยบายที่มีประสิทธิภาพ นโยบายยังขาดความยืดหยุ่นและไม่สามารถแก้ปัญหาในพื้นที่ได้จริง การวิจัยเชิงนโยบาย (Policy Research) เป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ว่านโยบายปัจจุบันมีข้อดี ข้อเสียอย่างไร และควรปรับปรุงจุดไหน นอกจากนี้ การศึกษาเปรียบเทียบ (Comparative Study) เพื่อเรียนรู้แนวทางจากประเทศที่ประสบความสำเร็จในการปฏิรูปการศึกษาช่วยให้เกิดบทเรียนในการสร้างการเปลี่ยนแปลง ตัวอย่างเช่น การศึกษาเปรียบเทียบการกระจายอำนาจด้านการศึกษาในฟินแลนด์และไทย ช่วยให้เห็นว่าควรออกแบบโครงสร้างการบริหารโรงเรียนอย่างไรให้มีความยืดหยุ่น การวิเคราะห์ผลกระทบของ พ.ร.บ.พื้นที่นวัตกรรมฯ ต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ช่วยให้ทราบว่าโรงเรียนที่มีอิสระในการบริหารจัดการมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้นหรือไม่

4. การวิจัยช่วยสร้างแนวทางการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ครูและผู้บริหารขาดทักษะที่จำเป็นในการดำเนินโครงการพื้นที่นวัตกรรม การวิจัยช่วยให้พบแนวทางการแก้ไข เช่น การใช้ Research-Based Training ช่วยออกแบบหลักสูตรอบรมครูที่ตรงกับความต้องการจริง การใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เพื่อพัฒนาการฝึกอบรมครูที่เน้นการแก้ปัญหาเฉพาะพื้นที่ เช่น การศึกษาความต้องการของครูในโรงเรียนพื้นที่นวัตกรรมเพื่อช่วยออกแบบโปรแกรมอบรมครูที่เหมาะสม การทดลองใช้ Coaching & Mentoring Model เพื่อพัฒนาศักยภาพครูเพื่อวัดผลว่าครูที่ผ่านโปรแกรมมีการเปลี่ยนแปลงในการสอนหรือไม่

5. การวิจัยช่วยวัดผลและประเมินผลการดำเนินงาน ปัญหาของการที่ยังไม่มีระบบติดตามและประเมินผลที่ชัดเจนสามารถใช้การวิจัยเชิงประเมินผล (Evaluation Research) เพื่อวัดว่าโรงเรียนพื้นที่นวัตกรรมมีการพัฒนาอย่างแท้จริงหรือไม่ การใช้ Data Analytics และ AI เพื่อช่วยวิเคราะห์

ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับผลลัพธ์ของการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา เช่น การติดตามผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนในโรงเรียนพื้นที่นวัตกรรมเป็นเวลา 3-5 ปี เพื่อวิเคราะห์ว่าหลักสูตรที่ปรับเปลี่ยนมีผลต่อเด็กหรือไม่ การใช้ Big Data วิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนในโรงเรียนที่ใช้เทคโนโลยีในการสอนเพื่อช่วยออกแบบวิธีการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

6. การวิจัยช่วยส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ปัญหาการขาดการมีส่วนร่วมจากภาคเอกชนและชุมชน สามารถใช้การวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เพื่อดึงภาคเอกชน ชุมชน และมหาวิทยาลัยเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาการศึกษา รวมถึงทำให้เกิดการพัฒนาโครงการความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับองค์กรอื่น ๆ ตัวอย่างเช่น การศึกษาความต้องการของอุตสาหกรรมในพื้นที่เพื่อออกแบบหลักสูตรที่ตรงกับตลาดแรงงาน การสำรวจความคิดเห็นของชุมชนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการศึกษาเพื่อช่วยให้ออกนโยบายที่ตอบโจทย์คนในพื้นที่

สรุป: การวิจัยช่วยสนับสนุนการแก้ปัญหาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา โดยเปลี่ยนปัญหาให้เป็นข้อมูลที่สามารถนำไปสู่การตัดสินใจที่แม่นยำและการดำเนินนโยบายที่ได้ผลจริง

References

- โรงเรียนบ้านตะโลละมาเนาะ. (2566). *รายงานผลการดำเนินงานโครงการเรียนรู้จากฐานชีวิตในชุมชน ปีการศึกษา 2565*. จังหวัดนราธิวาส: เครือข่ายโรงเรียนพื้นที่นวัตกรรมชายแดนใต้.
- Bray, M., & Mukundan, M. V. (2003). *Management and governance for EFA: Is decentralization really the answer?* UNESCO.
- Buriram Rajabhat University. (2024). *Final Report: Area-Based Learning and Innovation for Enhancing Student Competency in the Education Sandbox of Buriram Province*. (Unpublished research report submitted to PMU A).
- Caldwell, B. J., & Spinks, J. M. (2013). *The self-transforming school*. Routledge.
- Drucker, P. F. (1985). *Innovation and entrepreneurship: Practice and principles*. Harper & Row.
- Holmes, W., Bialik, M., & Fadel, C. (2019). *Artificial Intelligence in Education: Promises and Implications for Teaching and Learning*. Boston, MA: Center for Curriculum Redesign.
- Islam, S. & Firdausyiah, A. (2024). *A Narrative Inquiry into Teaching Experiences: Challenges Teaching Strategy in Narathiwat, Thailand*. *Premise: Journal of English Education and Applied Linguistics*, 13(2), 687–705.

- Khreeda-Oh. (2014). *Success and Challenges in Developing a Pattani Malay-Thai Bilingual/Multilingual Education in Southernmost Provinces of Thailand*. Conference Proceedings.
- OECD. (2020). *Innovating Education and Educating for Innovation: The Power of Digital Technologies and Skills*. Paris: OECD Publishing.
- Office of the Permanent Secretary, Ministry of Education. (2023). *Summary of the main points of The Education Innovation Area Act, B.E. 2562 (2019)*. <https://ops.moe.go.th/wp-content/uploads/2023/03/EDsand20.pdf>.
- Pilot education sandbox area. (2025). <https://www.edusandbox.com/>
- Sahlberg, P. (2015). *Finnish Lessons 2.0: What Can the World Learn from Educational Change in Finland?* New York: Teachers College Press.
- Sutthinarakorn, W. (2019). *Action Research: Research for Freedom and Creativity*. 3rd ed. Bangkok: Siamparitut Publishing.
- Tan, C. (2016). *Education Policy Borrowing in Singapore: A Look at the Finnish Experience*. *Compare: A Journal of Comparative and International Education*, 46(5), 710–732.
- TDRI. (2018). *Reforming Thai education in your dreams, making it closer to reality*. “Sandbox”. <https://tdri.or.th/2018/05/edu-reform-sandbox/>.
- Thai government gazette. (2019). *The Education Innovation Area Act, B.E. 2562 (2019)*. https://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2562/A/056/T_0102.PDF
- The Research Funding Support of the Area Development Fund Management and Administration Unit (ADMU) (2025). *Announcement of Call for Concept Proposals “Research Framework for Upgrading and Driving the Expansion of Educational Innovation Areas in 2025”*. <https://pmua.or.th/wp-content/uploads/2024/11/>
- UNESCO. (2021). *AI and Education: Guidance for Policy-makers*. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000376709>
- Yala Sandbox Education Network. (2023). *Bilingual and Localized Curriculum Development in Southern Thailand: A Case Study of Anuban Yala School*. Yala: Yala Sandbox Secretariat.

บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) “ทำอย่างไรชีวิตจะยืนยาวและมีความสุข”

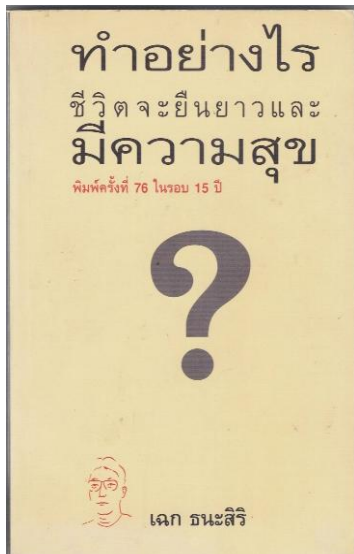
ณรงค์ ปัดแก้ว

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

Narong Padkaew

Graduate Studies Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phrae Campus, E-mail: narong2513@hotmail.com

Received: March 17, 2025 / Revised: May 13, 2025 / Accepted: May 14, 2025

บทคัดย่อ

บทวิจารณ์หนังสือ เรื่อง ทำอย่างไรชีวิตจะยืนยาวและมีความสุข มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอสาระสำคัญที่ผู้เขียนหนังสือเล่มนี้ คือ นายแพทย์เอก ณะสิริ ได้ถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับเคล็ดลับการดูแลสุขภาพกายและใจ ซึ่งนำเสนอเนื้อหา 14 บท เบื้องต้นกล่าวถึงหลักธรรมในพระพุทธศาสนาและหลักการดูแลสุขภาพตามหลักการทางสาธารณสุข ตลอดจนการวิเคราะห์และนำเสนอวิธีการปฏิบัติตนให้เหมาะสม พร้อมด้วยความสัมพันธ์ระหว่างหลักธรรมสำคัญ ได้แก่ เรื่องของชีวิต ส่วนประกอบของชีวิต กาย จิต อายุยืน ความทุกข์ ความสุข ฝึกการต้องเคลื่อนไหว

ฝึกใจต้องนิ่ง ความรู้สึกของผู้ปฏิบัติวิปัสสนากัมมฐาน การรักษาสุขภาพเพื่อความสุขตามแบบจีน วิธีชะลอความชรา อาการตายของผู้ชะลอความชราได้สำเร็จ ความเห็นและทัศนะของบุคคลสำคัญ

สำหรับแรงบันดาลใจที่นำหนังสือเล่มนี้มาเขียนบทวิจารณ์ เพื่ออยากเสนอเนื้อหาของหนังสือเล่มนี้เพราะพิจารณาเห็นว่ามีการนำเสนอที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อ่านเป็นอย่างมาก พิมพ์มากถึง 76 ครั้ง (ในรอบ 15 ปี) และบทวิจารณ์ที่นำเสนอไปนั้นอาจจะเป็นการจุดประกายและเกิดประโยชน์ช่วยต่อยอดทางความคิดเห็น อีกทั้งเป็นเครื่องประเทืองปัญญาแก่ผู้อ่านต่อไป

บทนำ

การมีชีวิตยืนยาวและมีความสุขนั้นเป็นสิ่งที่ปรารถนาของคนส่วนใหญ่ หรืออาจจะกล่าวได้ว่าแทบทุกคน เพราะการมีชีวิตที่ยืนยาวนั้น ได้มีโอกาสพบเห็นและเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่หมุนเวียนเปลี่ยนแปลงไปในแต่ละวันเวลา ในขณะที่เดียวกันสิ่งที่เข้ามาสัมผัสกับชีวิตดังกล่าวนี้มีความรู้สึกวก่าก่อให้เกิดความเพลิดเพลินเจริญใจก่อให้เกิดความสุขอย่างเหมาะสมและตามอัธยาศัย ถึงแม้ว่าในหลักแห่งความเป็นจริงนั้น การเกิดมาในโลกมนุษย์นี้ย่อมเป็นไปตามหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนา อาทิ ในบทพิจารณาทุกข์อริยสัจ ระบุว่าชาติทุกขา ชราพิทุกขา มะระณัมปิทุกขา...แปลว่า ความเกิด

เป็นทุกข์ ความแก่เป็นทุกข์ ความตายเป็นทุกข์ (สุตต.ม.(บาลี) 12/146/117-119.) เป็นต้น ถึงอย่างไรก็ตาม ความปรารถนาที่คนส่วนมากแสวงหาสิ่งที่น่าปรารถนาแต่ยากที่จะสมหวัง เช่น 1.ขอให้มียูเอ็น 2.ขอให้มียุโรป 3.ขอให้มียศ 4.ตายแล้วไปสู่สุคติโลกสวรรค์ เป็นต้น ด้วยเพราะเหตุที่จะได้สมหวังใน 4 ประการนั้นเป็นไปด้วยปัญหาและอุปสรรคนานัปการ ทำให้เกิดเป็นเครื่องบั่นทอนและขัดขวางไม่ให้ประสบผลดังตั้งใจนั่นเอง หนังสือที่นำมาวิจารณ์ในครั้งนี้ชื่อว่า “ทำอย่างไรชีวิตจะยืนยาวและมีความสุข” ของ เฉก ธนะสิริ จึงเปรียบเสมือนกุญแจที่สำคัญที่จะเปิดประตูสู่เคล็ดลับทั้งสองประเด็นคือ เกี่ยวกับปัจจัยที่จำให้อายุยืนยาวและปัจจัยที่จะทำให้การดำเนินชีวิตมีความสุข ซึ่งมีคุณค่าและสาระประโยชน์อย่างยิ่งแก่ผู้อ่านทุกเพศทุกวัย ไม่ว่าจะเป็นเชื้อชาติศาสนาใด มีความเข้าใจและนำองค์ความรู้ที่ระบุในหนังสือเล่มนี้ และอำนวยความสะดวกให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาและประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการชีวิตให้เกิดความสมดุลในบริบทของการดำเนินชีวิตแต่ละบุคคลอย่างเหมาะสม

หนังสือเรื่อง “ทำอย่างไรชีวิตจะยืนยาวและมีความสุข” เล่มนี้ เป็นการพิมพ์ฉบับปรับปรุงเพิ่มเติม พิมพ์ครั้งที่ 76 (ในรอบ 15 ปี) เป็นเครื่องการันตีได้ว่า เป็นหนังสือที่มีคุณค่าน่าสนใจเหมาะสำหรับคนทุกเพศทุกวัยการใช้ภาษาและสำนวนที่อ่านง่ายสื่อสารแบบตรงไปตรงมาและถ่ายทอดจากองค์ความรู้และประสบการณ์ของผู้เขียนผนวกกับหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาและหลักการดูแลสุขภาพของสาธารณสุขอย่างเหมาะสมลงตัว จึงเป็นเหตุผลสำคัญที่ข้าพเจ้าได้นำมาเป็นข้อมูลในการวิจารณ์เพื่อนำเสนอประเด็นต่าง ๆ ตามรูปแบบและโครงสร้างของการวิจารณ์ตามหลักวิชาการให้เกิดประโยชน์แก่ท่านผู้อ่านและผู้สนใจทั่วไปดังจะได้นำเสนอตามลำดับดังนี้

ส่วนที่ 1 เนื้อหา

หนังสือเล่มนี้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับ “ทำอย่างไรชีวิตจะยืนยาวและมีความสุข” ทางพระพุทธศาสนาวิทากับหลักการดูแลสุขภาพของสาธารณสุขกับหลักการ ผู้เขียนได้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 14 บท ซึ่งครอบคลุมทั้งแนวคิดเกี่ยวกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนาและหลักการดูแลสุขภาพของสาธารณสุข ตลอดจนการวิเคราะห์และนำเสนอวิธีการปฏิบัติถึงความสัมพันธ์ระหว่างหลักธรรมสำคัญนับตั้งแต่เรื่องของชีวิต ส่วนประกอบของชีวิต เรื่องของกาย เรื่องของจิต เรื่องของอายุยืน เรื่องของความทุกข์ เรื่องของความสุข ฝึกการต้องเคลื่อนไหว ฝึกใจต้องนิ่ง ความรู้สึกของผู้ปฏิบัติ วิปัสสนากัมมัฏฐาน การรักษาสุขภาพเพื่อความ สุขตามแบบจีน วิถีชะลอความชรา อาการตายของผู้ชะลอความชราได้สำเร็จ ความเห็นและทัศนะ และสรุปความเห็นปิดท้ายเรื่องตามลำดับ ทั้งนี้เนื้อหาแต่ละบทได้แบ่งหัวข้อย่อยออกไปอีกตามความเหมาะสม ซึ่งประกอบด้วย

บทที่ 1 เรื่องของชีวิต เนื้อหาสาระอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับการเกิดของชีวิต ปฏิสนธิ วิญญาณ การระลึกชาติ กรรมและวิภูฏสงสาร กรรมกระทบมวลงน (กรรมหมู่) ความละเอียดอ่อนของกรรม เม่าพันธุ์ ผสมพันธุ์ และกรรมพันธุ์ กระแสกรรมและกรรมพันธุ์ ความดีและทำดีได้ดี จริ่งหรือ? และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์ ซึ่งแต่ละหัวข้ออธิบายได้เข้าใจอย่างแจ่มชัด บางหัวข้อมีการยกตัวอย่างประกอบเพื่อให้เกิดความเข้าใจยิ่งขึ้น

บทที่ 2 เรื่องส่วนประกอบของชีวิต เนื้อหาสาระอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับกาย จิต และรังสี ในจักรวาลที่มีผลต่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ กายคือธาตุทั้ง 4 มีการกินอาหารทางปาก ทางจมูก เป็นต้น ส่วนจิต คือการบริหารจัดการจิตให้มีสมาธิในรูปแบบการฝึกฝนอบรมให้เกิดสมาธิ ส่วนรังสีในจักรวาลที่มีผลต่อชีวิตและสิ่งแวดล้อมนั้น กล่าวถึงแสงแห่งดวงอาทิตย์และดวงจันทร์ที่มีผลต่อการให้พลังงานแก่มนุษย์ สัตว์และพืชอย่างเอนกอนันต์ ต้องได้รับพลังงานดังกล่าวอย่างเหมาะสมและเพียงพอ

บทที่ 3 เรื่องของกาย เนื้อหาสาระอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับประเภทของการออกกำลังกาย ประโยชน์ของการออกกำลังกาย วิธีออกกำลังกายเพื่อสุขภาพที่พอเหมาะ ความหมายของการมีสุขภาพอนามัยที่แข็งแรงจากการออกกำลังกาย สารเสพติดที่เกิดขึ้นเมื่อออกกำลังกาย ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการออกกำลังกายกับสมาธิ และคำอธิบายที่อาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเรื่องกีฬา กับสมาธิ

บทที่ 4 เรื่องของจิต เนื้อหาสาระอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีพักจิต สมาธิ-สมถกรรมฐาน และวิปัสสนากรรมฐาน ปฏิบัติธรรมเพื่อห้าหั้นกิเลส และสมาธิกับการเปลี่ยนแปลงในร่างกาย ทั้งนี้ จิตที่มีฐานอันมั่นคงของสมาธิสามารถบริหารตนเองให้เข้าถึงหลักสัจธรรมอย่างได้ผล

บทที่ 5 เรื่องของอายุยืน เนื้อหาสาระอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับถั่วเฉลี่ยอายุขัยของประชากร การศึกษาเรื่องอายุของมนุษย์ และการยึดความเป็นหนุ่มเป็นสาว

บทที่ 6 เรื่องของความทุกข์ เนื้อหาสาระอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับความทุกข์และทุกข์ตั้งแต่เกิด ทุกข์แห่งความรัก ทุกข์แห่งชีวิตการงาน ทุกข์แห่งความชรา ทุกข์แห่งความตาย แนวทางดับทุกข์ และวิธีคลายความทุกข์และวิตกกังวล

บทที่ 7 เรื่องของความสุข เนื้อหาสาระอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับโลกีย์สุข โลกุตตรสุข กระแสแห่งนิพพานและนิพพานอารมณ์

บทที่ 8 เรื่องฝึกกายต้องเคลื่อนไหว ฝึกใจต้องนิ่ง เนื้อหาสาระอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับมนุษย์อวกาศ การฝึกฝนนักกีฬาเพื่อแข่งขันกีฬาโอลิมปิก ประสบการณ์จากการปฏิบัติสมาธิประจำวัน การศึกษาวิชาจิตวิทยาเพื่อผลทางสงครามในประเทศรัสเซีย เคล็ดลับของนโปเลียน คลื่นสมองของผู้ฝึกสมาธิ สมาธิกับประสิทธิภาพในการทำงาน และสมาธิจิตในบุคคลชั้นนำของโลก

บทที่ 9 เรื่องความรู้สึกรักของปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน เนื้อหาสาระอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับบันทึกของ น.ส.สลักโถม ณะสิริ บันทึกของนายพัฒนชัย ณะสิริ แปลบันทึกของมิสเตอร์สติฟ แพลนตัน ผลแห่งการปฏิบัติของเด็กนักเรียนในภาคฤดูร้อนระหว่างปิดเทอม พ.ศ.2517 เมื่อคนอเมริกันเข้าสมาธิ และคำสารภาพของนายคำภู จันทรสุมทร (เสื่อโฮม)

บทที่ 10 เรื่องการรักษาสุขภาพเพื่อความ สุขตามแบบจีน เนื้อหาสาระอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับการเชื่อมโยงหลักคำสอนของลัทธิเต๋ามาผสมผสานกับการร่วมประเวณีซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติชีวิตมนุษย์ และเปรียบเทียบกับบันทึกของบุคคลต่าง ๆ เช่น ชุนซุนโหมว, เป้งสู, โจแลน ชัง, นายแพทย์ Galen เป็นต้น

บทที่ 11 เรื่องวิถีชะลอความชรา เนื้อหาสาระอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับให้เตรียมใจไว้ล่วงหน้าก่อนเกษียณอายุ จังหวะของแสงในวัยชรา 4 อย่าง คือ 1.อาหาร 2.เครื่องตี 3.การร่วมประเวณี 4.ระว่างการทกล้ม นอกจากนี้ต้องออกกำลังกายเป็นประจำทุกวัน ต้องบรรจุเวลาตลอด 24 ชั่วโมงให้มีกิจกรรมต่าง ๆ พยายามหาโอกาสเปิดหูเปิดตาท่องเที่ยว ต้องสนใจตามสมควรต่อการแต่งกาย ต้องสนใจต่อการวางตนในอิริยาบถต่าง ๆ ต้องสนใจต่อความเคลื่อนไหวและการเปลี่ยนแปลงของโลก ปัจจุบัน มองโลกแต่ในแง่ดี หัดให้มีอารมณ์ขันตลอดเวลา หลีกเลี่ยงหรือลดกิเลสตัณหา 3 ประการ คือ โภคะ โภคะ หลง หลีกเลี่ยงหรืองดสิ่งซึ่งจะก่อให้เกิดปัญหาแก่ชีวิต จงปล่อยวางธุรกิจและภาระต่าง ๆ ให้ใช้ชีวิตอยู่ด้วยการให้ทาน คือ ให้ทาน ให้ค่อย ๆ ตัดภาระต่าง ๆ ของตัวเอง ให้รวบรวมประวัติของตนเองไว้แต่เนิ่น ๆ ขอให้สนใจและความอบอุ่นแก่บิดา มารดาหรือผู้ใหญ่

บทที่ 12 อาการตายของผู้ชะลอความชราได้สำเร็จ เนื้อหาสาระอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับเมื่อได้บริหารกายและจิตถึงที่สุด สมมติว่ามีอายุ 100 ปีแล้ว ที่สุดทุกคนต้องตายไม่มีใครรอดพ้นได้ เมื่อถึงเวลานั้นคนสูงอายุจะตายด้วยสาเหตุต่าง ๆ คือ ตายด้วยหมดลมลงไปเฉย ๆ ตายด้วยเส้นเลือดในสมองแตก ตายด้วยหัวใจล้มเหลว ตายด้วยโรคติดเชื้อ ตายด้วยอุบัติเหตุ ฉะนั้น การที่จะสร้างเสริมความแข็งแรงให้แก่ร่างกาย จึงต้องสร้างที่หัวใจและหลอดเลือดซึ่งอ่อนแอที่สุด

บทที่ 13 ความเห็นและทัศนะ เนื้อหาสาระอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับทัศนะของนักหนังสือพิมพ์ที่มีต่อการเจริญสมาธิ และความเห็นของผู้อ่าน เนื้อหาสาระอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับทัศนะของนักหนังสือพิมพ์ที่มีความชื่นชมต่อผู้เขียนที่นำเสนอเนื้อหาที่ดีมีประโยชน์ในวงกว้างที่แท้จริง เช่น คอลัมน์ข้างวัดวันนี้ คอลัมน์ลัดคิว-นิพนพาน ความเห็นของนายแพทย์ธีระ รามสูต รองอธิบดีกรมควบคุมโรคติดต่อ ศาสตราจารย์จรรยา สุภาพ คณบดีคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นต้น

บทที่ 14 เรื่องสรุปความเห็นปิดท้ายเรื่อง ผู้เขียนได้สรุปไว้มีสาระสำคัญ 4 ประการ คือ 1.ชาติไทยมีพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาที่มีพื้นฐานด้วยการให้ทานและพื้นฐานแห่งความเมตตา 2.ประเทศไทยโชคดีที่มีพระสงฆ์ปฏิบัติพระกรรมฐานจนได้บรรลุผลแห่งโลกุตตรธรรมหลายรูป 3.มีการนำองค์ความรู้เรื่องสมาธิมาใช้ในศาสตร์ต่าง ๆ หลากหลาย 4.คนไทยโชคดี ด้วยเหตุที่มีลักษณะพิเศษหลายอย่างที่เป็นเอกลักษณ์โดดเด่น เช่น เชื้อชาติ ภาษา แผ่นดิน ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นต้น เมื่อมีชีวิตอยู่ในประเทศไทยและหมั่นดูแลรักษาสุขภาพให้แข็งแรงก็เชื่อว่าเป็นผู้มีบุญที่สุด

ส่วนที่ 2 ทัศนวิจารณ์

2.1 จุดเด่นในการวิจารณ์

หนังสือเล่มนี้เป็นงานวรรณกรรมที่มีเนื้อหาหลักซึ่งเข้าใจง่าย และมีการนำเสนอแนวคิดทางพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับหลักการดูแลสุขภาพของสาธารณสุข ผู้เขียนได้ถ่ายทอดแนวคิดผ่านรูปแบบทางวรรณกรรมที่มีโครงสร้างชัดเจนและภาษาที่เป็นธรรมชาติ อีกทั้งยังมีการออกแบบเนื้อหาที่ช่วยให้ผู้อ่านสามารถติดตามประเด็นต่าง ๆ ได้อย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ แนวคิดเรื่องความเปลี่ยนแปลงอายุ

ที่กล่าวถึงในหนังสือยังสามารถเชื่อมโยงกับการใช้ชีวิตประจำวันในสังคมปัจจุบันได้ดี อย่างไรก็ตามหนังสือยังมีจุดที่โดดเด่นที่ผู้อ่านได้รับประโยชน์มากมาย ทั้งนี้ การวิจารณ์หนังสือเล่มนี้สามารถแบ่งออกเป็น 4 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ รูปแบบทางวรรณกรรม ภาษาและการนำเสนอ การออกแบบเนื้อหาและความทันสมัย ดังนี้

2.1.1 รูปแบบทางวรรณกรรม

หนังสือเล่มนี้นำเสนอเนื้อหาในลักษณะวรรณกรรมกึ่งวิชาการที่มีความลึกซึ้ง และเป็นระบบและเป็นธรรมชาติ ผ่านเรื่องราวและข้อเท็จจริงในชีวิตของคนแต่ละช่วงวัย โดยเฉพาะผู้สูงอายุ ผู้เขียนใช้โครงสร้างการวิเคราะห์ที่ชัดเจน โดยอ้างอิงแนวคิดทางพระพุทธศาสนาและหลักการทางหลักการดูแลสุขภาพของสาธารณสุขที่น่าเชื่อถือ เช่น พระไตรปิฎก หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ที่มีปัญญาบารมี และแนวคิดของแพทย์ และผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพ นอกจากนี้ ภาษาที่ใช้มีความหนักแน่น กระชับ และมีการใช้ถ้อยคำที่สะท้อนถึงความเป็นผู้รู้อย่างเด่นชัด ทั้งนี้ จุดเด่นของงานเขียนคือการเชื่อมโยงระหว่างหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเข้ากับหลักการดูแลสุขภาพของสาธารณสุขได้อย่างลงตัว ทำให้เกิดความสอดคล้องที่ลึกซึ้งและช่วยให้ผู้อ่านเห็นความเชื่อมโยงของแนวคิด อ่านแล้วเพลิดเพลินเจริญปัญญาได้ชัดเจน

2.1.2 ภาษาและการนำเสนอ

หนังสือ “ทำอย่างไรชีวิตจะยืนยาวและมีความสุข” ใช้ภาษาไทยแบบกึ่งทางการที่มีความเป็นหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่เฉพาะเจาะจง เช่น กรรม สมบัติ สมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน ทุกข์ สุข โลกียสุข โลกุตตรสุข นิพพาน เป็นต้น ซึ่งช่วยให้การนำเสนอมีความหนักแน่นและมีความน่าเชื่อถือในเชิงวิชาการทางหลักการดูแลสุขภาพของสาธารณสุข นอกจากนี้ การใช้ภาษาที่แม่นยำและชัดเจนพร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบ แทบทุกหัวข้อของเนื้อหากระชับขึ้น หรือใช้ภาษาที่เข้าถึงได้ง่าย ช่วยให้ผู้อ่านสามารถทำความเข้าใจเกิดแนวคิดสำคัญได้รวดเร็วและชัดเจนมากขึ้น

2.1.3 การออกแบบเนื้อหา

หนังสือเล่มนี้ได้ออกแบบให้มีโครงสร้างที่ชัดเจน แบ่งออกเป็น 14 บท โดยเริ่มต้นด้วยบทนำที่กล่าวถึงหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่มีการเริ่มต้นตั้งแต่เรื่องของชีวิต จนถึงเรื่องสุดท้ายถึงการตายของผู้ที่ชะลอความชราได้สำเร็จ แนวคิดเรื่องความเปลี่ยนแปลงจากมุมมองที่หลากหลายทั้งในเชิงพระพุทธศาสนาและหลักการดูแลสุขภาพของสาธารณสุข โครงสร้างของเนื้อหามีการเรียงลำดับอย่างเป็นระบบ โดยนำเสนอแนวคิดสำคัญเป็นลำดับขั้นตอน ทำให้ผู้อ่านสามารถติดตามแนวคิดต่างๆ ได้อย่างต่อเนื่องและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง อนึ่งในแต่ละบทมีการแบ่งหัวข้อย่อยที่ช่วยให้การอ่านเป็นระเบียบและง่ายต่อการทำความเข้าใจ แม้ว่าเนื้อหาจะมีความเป็นระบบและมีการอธิบายที่ละเอียด แต่อาจมีบางช่วงที่แนวคิดซับซ้อน และมีการกล่าวถึงประเด็นเดิมในลักษณะ

ที่คล้ายคลึงกัน ส่งผลให้เนื้อหาดูยึดเยื้อและอาจทำให้ผู้อ่านรู้สึกว่าการซ้ำซ้อน แต่ภาพรวมแล้วเป็นหนังสือที่มีเนื้อหาดีมาก

2.1.4 ความทันสมัย

แม้ว่าหนังสือเล่มนี้จะอ้างอิงจากหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนาและหลักการดูแลสุขภาพของสาธารณสุข แต่ก็สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับสังคมปัจจุบันได้เป็นอย่างดี เพราะหลักกาลิโก (ไม่จำกัดตามกาลเวลา) เป็นลักษณะพิเศษอย่างหนึ่งที่สำคัญของหลักพระพุทธศาสนา หลักธรรมที่นำมาเสนอมีความสอดคล้องกับหลักวิชาการทางหลักการดูแลสุขภาพของสาธารณสุขที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตประจำวันในสังคมยุคปัจจุบัน หรือการเปรียบเทียบกับปรากฏการณ์ร่วมสมัย เช่น ในอดีตการเปลี่ยนแปลงทางสังคม สิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ หรือพฤติกรรมของมนุษย์ในยุคโลกาภิวัตน์ เป็นต้น แต่ชีวิตของคนเรามีวงจรที่สำคัญ คือ เกิด แก่ เจ็บและตายเป็นที่สุด หนังสือเล่มนี้พิมพ์เผยแพร่แล้วถึง 76 ครั้งในรอบ 15 ปี ย่อมเป็นเครื่องการันตีถึงปริมาณและคุณภาพได้เป็นอย่างดี

2.2 จุดด้อยในการวิจารณ์

ในการวิจารณ์หนังสือ ทำอย่างไรชีวิตจะยืนยาวและมีความสุข แม้จะมีการนำเสนอเนื้อหาที่ครอบคลุมหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา และหลักการดูแลสุขภาพของสาธารณสุข แต่ก็ยังมีจุดด้อยบางประการที่อาจส่งผลต่อความสมบูรณ์ของการวิจารณ์ เนื้อหาบางส่วนยังขาดการเชื่อมโยงกับบริบทสมัยใหม่ และการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงบางมุม เช่น ควรสะท้อนให้เห็นถึงการลดการเบียดเบียนกัน การยึดมั่นถือมั่น การใช้ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในสังคม เป็นต้น นอกจากนี้ การใช้ภาษาที่เป็นศัพท์เฉพาะทางพระพุทธศาสนา อาจทำให้ผู้อ่านที่ไม่มีพื้นฐานด้านพระพุทธศาสนาเข้าใจได้ยาก อีกทั้งขาดการนำเสนอข้อโต้แย้งหรือมุมมองที่แตกต่าง ซึ่งจะช่วยให้การวิจารณ์มีมิติเพิ่มมากขึ้นประกอบด้วย

2.2.1 ขาดการเชื่อมโยงกับแนวคิดร่วมสมัย บทวิจารณ์มุ่งเน้นการอธิบายหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธเป็นหลัก แต่ไม่ได้เชื่อมโยงกับวัยกลางคนเท่าใดนัก เพราะมีผู้อ่านทุกเพศทุกวัยสถานการณ์ปัจจุบัน หรือแนวคิดร่วมสมัยที่เกี่ยวข้องอยาก ให้แยกเป็นแต่ละช่วงวัยและมีปลายทางอยู่ที่ผู้สูงวัย เพราะเนื้อหาส่วนใหญ่นำไปปรับใช้ได้จริง แม้จะมีข้อจำกัดในการปฏิบัติบ้างเป็นบางคน

2.2.2 การใช้ภาษาที่ซับซ้อนและเชิงวิชาการมากเกินไป มีการใช้คำศัพท์เฉพาะทางพระพุทธศาสนาโดยไม่มีคำอธิบายเพิ่มเติม อาจทำให้ผู้อ่านทั่วไปที่ไม่มีพื้นฐานด้านพระพุทธศาสนาเข้าใจได้ยาก เช่น หน้า 157-158 เมื่ออธิบายรายละเอียดสติปัฏฐาน 4 โดยสังเขปเรียบร้อยแล้ว ควรเพิ่มบทสรุปตอนท้ายว่า เมื่อใช้สติพิจารณาในการปฏิบัติแล้วให้หยั่งกระแสจิตเข้าสู่พระไตรลักษณ์ เพื่อให้เป็นวิปัสสนากรรมฐาน เป็นต้น

2.2.3 ขาดการยกตัวอย่างที่เป็นรูปธรรม การอธิบายแนวคิดส่วนใหญ่ยังอยู่ในระดับทฤษฎี โดยไม่มีตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมเพียงพอ เช่น กรณีศึกษา หรือเหตุการณ์ในชีวิตจริงที่สามารถทำให้ผู้อ่าน

เข้าใจแนวคิดได้ง่ายขึ้น กล่าวคือ อาจยกตัวอย่างบุคคลที่มีชีวิตยืนยาวและมีความสุขที่มีชีวิตอยู่ ทั้งในและต่างประเทศ เพื่อให้ผู้อ่านได้ติดตามหรือค้นคว้าหาข้อมูลจากประวัติและการทำกิจกรรมทั่วไปของท่านเหล่านั้นเพิ่มเติม

ส่วนที่ 3 วิเคราะห์ประเด็นของคุณค่าของหนังสือ

หนังสือเล่มนี้ไม่เพียงแต่นำเสนอแนวคิดทางพระพุทธศาสนากับหลักการดูแลสุขภาพของสาธารณสุข ยังเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงทั่วไปที่เป็นเหตุและความทุกข์และการเข้าถึงสุข จึงมีคุณค่าในหลายมิติที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและเผยแพร่สู่สาธารณชนได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะทั้งในด้านสุขภาพ ด้านสังคม ด้านการศึกษา และด้านเศรษฐกิจ ซึ่งการวิเคราะห์คุณค่าของหนังสือเล่มนี้สามารถสรุปผลการวิเคราะห์ตามลำดับ ดังนี้

3.1 ด้านสุขภาพ

หนังสือเล่มนี้มีคุณค่าอย่างมากมาต่อการดูแลสุขภาพทั้งกายและใจแก่ผู้อ่าน โดยเฉพาะผู้ที่ยังอยู่ในสภาพที่ร่างกายและจิตใจมีความแข็งแรงเป็นปกติ เพื่อป้องกันความเสื่อมที่จะเกิดขึ้นในอนาคต สำหรับผู้อ่านที่มีสภาพทุพพลภาพทางกายกำลังเกิดภาวะความเสื่อมก็จะได้รับรู้วิธีการป้องกันหรือชะลอภาวะความเสื่อมได้ดีทีเดียว ส่วนสุขภาพจิตนั้นก็อาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีพื้นฐานอยู่ในตัวบุคคลผสมผสานกับองค์ความรู้ที่ผู้เชี่ยวชาญนำเสนอ จะเป็นคุณูปการต่อการบริหารจัดการชีวิตให้พบกันความสุขตามอัตภาพ

3.2 คุณค่าด้านสังคม

หนังสือเล่มนี้ช่วยให้สังคมเข้าใจเรื่อง “ความเปลี่ยนแปลง” ตามแนวคิดของพระพุทธศาสนาที่ต้องอาศัยร่วมกับผู้อื่นมีการปฏิสัมพันธ์และการพึ่งพาอาศัยกันในวงกว้าง สิ่งที่เขาเข้ามากระทบอายตนะทั้งภายในและภายนอกถูกปรุงแต่งให้มีทั้งสุขและทุกข์ เมื่อนำหลักคิดและหลักปฏิบัติตามที่ปรากฏในหนังสือเล่มนี้ จะมีส่วนสำคัญที่ส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจในธรรมชาติของชีวิตและสังคม เพราะผู้เขียนนำเสนอวิธีสร้างทัศนคติที่ดีต่อความเปลี่ยนแปลง การปล่อยวาง และช่วยให้ผู้อ่านสามารถปรับตัวได้ดีขึ้นในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังสนับสนุนให้เกิดความเคารพในความเห็นที่แตกต่างและลดความขัดแย้งทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคปัจจุบันที่เต็มไปด้วยความไม่แน่นอน นอกจากนี้ยังช่วยให้ผู้อ่านสามารถใช้แนวคำสอนทางพระพุทธศาสนาหลายหัวข้อ เช่น ชีวิต กายและจิต สุข ทุกข์ เป็นต้น สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต เพื่อใช้เป็นพื้นฐานความคิดให้ยอมรับและปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างมีสติปัญญา

3.3 คุณค่าด้านการศึกษา

หนังสือเล่มนี้มีคุณค่าเชิงการศึกษาเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในด้านปรัชญาและพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นแนวคิดสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจธรรมชาติของชีวิตผ่านหลักไตรลักษณ์และปัจจุสมุพบาท นอกจากนี้ หนังสือยังนำเสนอแนวคิดของนักปรัชญาตะวันตก เช่น เฮราคลิตุส ซึ่งช่วยให้เกิดการ

เปรียบเทียบทางความคิดระหว่างปรัชญาตะวันตกและพุทธปรัชญา นักเรียนและนักวิชาการสามารถใช้หนังสือเล่มนี้ เป็นสื่อกลางในการศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างปรัชญาอินเดียและแนวคิดเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงที่ปรากฏในศาสนาและวิทยาศาสตร์ การศึกษาหนังสือเล่มนี้สามารถช่วยพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ และสามารถ นำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอนด้านศาสนาปรัชญา และจิตวิทยาได้อีกด้วย

3.4 คุณค่าด้านเศรษฐกิจ

แม้ว่าหนังสือเล่มนี้จะไม่ได้กล่าวถึงเรื่องเศรษฐกิจโดยตรง แต่แนวคิดเรื่องสภาพของการดำเนินชีวิตที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพร่างกายและจิตใจ ล้วนมีความเกี่ยวข้องกับการใช้จ่ายทรัพย์สินเงินทองอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น เมื่อสุขภาพแข็งแรง ไม่ต้องเสียทรัพย์สินและเวลาเพื่อไปรักษาพยาบาล ตรงกันข้ามถ้ามีการเจ็บไข้ได้ป่วย ต้องเสียทรัพย์สินและเวลาเพื่อการเยียวยารักษาไม่มีที่สิ้นสุด จึงสามารถนำไปใช้เชื่อมโยงกับด้านเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังสามารถช่วยให้ผู้อ่านประกอบการมีมุมมองที่กว้างขึ้นเพื่อการป้องกันทรัพย์สินจะต้องไม่ให้เป็นภาระในการใช้จ่ายเพื่อสุขภาพโดยไม่จำเป็น ทำให้สามารถวิเคราะห์และวางแผนต่อสถานะเศรษฐกิจที่ไม่แน่นอนได้ดีขึ้น

ส่วนที่ 4 หลักธรรมที่ปรากฏในหนังสือเล่มนี้

หนังสือเล่มนี้ถือเป็นวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาประยุกต์ ที่นำเสนอหลักธรรมทางพุทธศาสนาในเชิงลึกและเชื่อมโยงกับหลักสาธารณสุข แนวคิดหลักที่กล่าวถึงในหนังสือเกี่ยวข้องกับธรรมะที่อธิบายถึงธรรมชาติของความเปลี่ยนแปลงของสังขาร และความไม่เที่ยงของสรรพสิ่ง หลักธรรมที่ปรากฏในเนื้อหาไม่ได้เป็นเพียงแนวคิดเชิงทฤษฎี แต่ยังสามารถนำมาปรับใช้กับชีวิตประจำวันเพื่อให้เข้าใจโลกและตนเองได้ดียิ่งขึ้น หลักธรรมที่สำคัญในหนังสือเล่มนี้ประกอบด้วย

4.1 ไตรลักษณ์

ไตรลักษณ์ แปลว่า ลักษณะ 3 อย่าง หมายถึงสามัญลักษณ์ะ หรือลักษณะที่เสมอกัน หรือข้อกำหนด หรือสิ่งที่มีประจำอยู่ในตัวของสังขารทั้งปวงเป็นแนวคิดที่สำคัญในพุทธธรรมที่กล่าวถึงลักษณะของสรรพสิ่งในโลก 3 อย่าง ได้แก่

1) อนิจจตา คือความไม่เที่ยง ความไม่คงที่ ความไม่ยั่งยืน ภาวะที่เกิดขึ้นแล้วเสื่อม และสลายไป สรรพสิ่งทั้งหลายไม่คงอยู่ในสภาพเดิม แต่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

2) ทุกขตา คือ ความเป็นทุกข์ เป็นภาวะที่ถูกบีบคั้นเนื่องจากการเกิดและการดับสลายของสิ่งต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา สรรพสิ่งไม่สามารถให้ความสุขที่ยั่งยืนได้ เพราะทุกอย่างล้วนอยู่ในสภาวะของการเปลี่ยนแปลงเสมอ

3) อนัตตา คือ ความไม่มีตัวตนจริงแท้ ทุกสิ่งไม่มีตัวตนถาวร สิ่งที่เราคิดว่าเป็น “ตัวเรา” หรือ “ของเรา” แท้จริงแล้วไม่มีตัวตนที่แท้จริง (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์. (ป. อ. ปยุตฺโต), 2561, น. 63)

4.2 ปฏิจจนสมุบาท

ปฏิจจนสมุบาทแปลว่า “สิ่งที่เกิดขึ้นโดยอาศัยซึ่งกันและกัน และสามารถก่อเกิดขึ้นพร้อมกัน” เมื่อเรียนรู้และเข้าใจธรรมข้อนี้ ก็จะช่วยให้เราเข้าใจการก่อเกิดของอตฺตาและทุกขได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้นและจะช่วยให้เราเข้าใจได้ว่า “การลดละอตฺตาและทุกขไม่ใช่เรื่องง่าย ๆ” เพราะแม้เราจะเข้าใจว่า อะไรคือ อตฺตา แล้วเราก็ก็นยังสามารถตกลงอยู่ในโลกของอตฺตาได้ เพราะการก่อเกิดอตฺตา (หรือตัวกูของกู) สามารถก่อเกิดขึ้นจากเหตุปัจจัยหลายทางซึ่งอาศัยส่งเสริม ซึ่งกันและกัน และทุกเหตุปัจจัยสามารถแสดงออกได้ และเมื่อปัจจัยหนึ่งแสดงออก ปัจจัยอื่น ๆ ก็ขยายตัวไปพร้อม ๆ กัน คำตอบก็คือ การเกิดขึ้นร่วมกันโดยอาศัยกันของ อวิชชา สังขาร วิญญาณ นามรูป สฬายตนะ ผัสสะ เวทนา ตัณหา อุปาทาน ภพชาติ ชรามรณะ (บรรจบ บรรณรุจิ, 2545, น. 1) ในพระไตรปิฎก กล่าวว่า คำว่า “ปฏิจจนสมุบาท” มาจากคำว่า “ปฏิจจน” กับ “สมุบาท” โดยที่ “ปฏิจจน” หมายถึง กิริยา อากาโรที่อาศัยกัน และสมุบาท หมายถึง การเกิดขึ้นโดยชอบ เมื่อรวมกันปฏิจจนสมุบาทจึงหมายถึง ปัจจัยที่อาศัยกันเกิดขึ้นโดยชอบ (ม.ม. (ไทย) 13/337/407) หรือปัจจัยทั้งหลายที่อาศัยกันและกัน เป็นเหตุร่วมกัน ยังผลธรรมให้เกิดขึ้นเสมอกัน คือ มิใช่ให้เกิดขึ้นเป็นส่วน ๆ และมีให้เกิดขึ้นก่อนและหลัง (พระพุทธโฆสเถระ, 2546, น. 846)

องค์ธรรมทั้ง 12 ซึ่งเป็นเหตุปัจจัยดังกล่าว เชื่อมโยงเป็นวงจรที่เสริมสร้างและขยายอตฺตาให้เพิ่มพูนขึ้น ดังนั้น ทุกเหตุปัจจัยดังกล่าว จึงทั้งเชื่อมโยงกันและส่งเสริมซึ่งกันและกันอยู่ตลอดเวลา

4.3 อริยสัจจ 4

อริยสัจจ 4 แปลว่า ความจริงอันประเสริฐ, ความจริงของพระอริยะ, ความจริงที่ทำให้ผู้เข้าถึงกลายเป็นอริยะ ซึ่งประกอบด้วย

1) ทุกข์ คือ ความทุกข์ สภาพที่ทนได้ยาก สภาพที่บีบคั้น ขัดแย้ง บกพร่อง ขาดแก่นสาร และความเที่ยงแท้ ไม่ให้ความพึงพอใจแท้จริง ได้แก่ ชาติ ชรา มรณะ การประจวบกับสิ่งอันไม่เป็นที่รัก การพลัดพรากจากสิ่งที่รัก ความปรารถนาไม่สมหวัง โดยย่อว่า อุปาทานชั้น 2 เป็นทุกข์

2) ทุกขสมุทัย คือ เหตุเกิดแห่งทุกข์ สาเหตุให้ทุกข์เกิด ได้แก่ ตัณหา 3 คือ กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา

3) ทุกขนิโรธ คือ ความดับทุกข์ ได้แก่ ภาวะที่ตัวตัณหาดับสิ้นไป ภาวะที่เข้าถึงเมื่อกำจัดอริชา สำรอกตัณหาสิ้นแล้ว ไม่ถูกย้อม ไม่ติดข้อง หลุดพ้น สงบ ปลอดภัย เป็นอิสระ คือ นิพพาน

4) ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา คือ ปฏิปทาที่นำไปสู่ความดับแห่งทุกข์ ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ ได้แก่ อริยอัฏฐังคิกมรรค หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า มัชฌิมาปฏิปทา แปลว่า “ทางสายกลาง” มรรคมืองค์ 8 นี้สรุปลงในไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา (พระพรหมคุณาภรณ์, 2561, น. 155)

อริยสัจ 4 นี้ เรียกกันสั้น ๆ ว่า ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค การแสดงอริยสัจ 4 นี้ มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า สามุกังสีการธรรมเทศนา (เช่น อก.อฎฐก.23/102/190) แปลตามอรรถกถาว่า พระธรรมเทศนาที่พระพุทธเจ้าทรงหยิบยกขึ้นถือเอาไว้ด้วยพระองค์เอง คือ ทรงเห็นด้วยพระสยัมภูญาณ (ตรัสรู้เอง) ไม่สาธุการแก่ผู้อื่น (แต่ตามที่อธิบายกันมา มักแปลว่า “พระธรรมเทศนาที่พระพุทธเจ้าทรงยกขึ้นแสดงเอง โดยไม่ต้องปรารภคำถามหรือการทูลขอร้องของผู้ฟัง อย่างการแสดงธรรมเรื่องอื่นๆ” ความจริง จะแปลว่า “พระธรรมเทศนาชั้นสุดยอด” ก็ได้ ซึ่งสมกับเป็นเรื่องที่ทรงแสดงท้ายสุดต่อจากอนุปุพพิกา

4.4 กรรม

กรรม แปลว่า การกระทำ การกระทำที่แสดงออกทางกายเรียกว่า “กายกรรม” การกระทำทางวาจาเรียกว่า “วจีกรรม” การกระทำทางใจคือ ความคิดนึกเรียกว่า “มโนกรรม” การกระทำที่ประกอบด้วยเจตนาหรือความตั้งใจ จงใจ จึงจะเป็นกรรม (อง.ฉก. (บาลี) 22/63/395) การกระทำที่ไร้เจตนาประกอบยังไม่เป็นกรรม กรรมเป็นคำกลาง ๆ การจะวินิจฉัยว่ากรรม คือ การกระทำใดดี และการกระทำใดชั่วนั้นสามารถพิจารณาได้จากหลักเกณฑ์ 2 ประการ คือ

1) พิจารณามูลเหตุของการกระทำว่า กรรมนั้นเกิดจากเจตนา เช่นใด ถ้าเกิดจากเจตนาดีที่มีกุศลมูล คือ อโลภะ โทสะ โมหะ กรรมนั้นดี จัดเป็นกุศลกรรม ถ้าเกิดจากเจตนาไม่ดี มีอกุศลมูล คือ โลภะ โทสะ โมหะ กรรมนั้นไม่ดี จัดเป็นอกุศลกรรม (อง.ติก. (บาลี) 20/112/256-257)

2) พิจารณาผลลัพธ์หรือวิบากของกรรม คือ กรรมใดทำแล้วก่อให้เกิดความเดือดร้อนใจภายหลังกรรมนั้นไม่ดี (ส.ส. (บาลี) 15/103/68) ส่วนกรรมใดทำไปแล้ว ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนใจภายหลัง กรรมนั้นดี (ส.ส. (บาลี) 15/103/68)

ในการวินิจฉัยกรรมใดดีหรือไม่ดีก็ตาม ซึ่งให้ดูทั้ง 2 ส่วนร่วมกัน คือ เจตนา และผลลัพธ์ที่ตามมานั่นเอง

ส่วนที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ

หนังสือเรื่อง “ทำอย่างไรชีวิตจะยืนยาวและมีความสุข” เป็นการนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงของชีวิตในช่วงวัยต่าง ๆ ตั้งแต่วัยเด็กถึงวัยชรา การนำหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนา เช่น ไตรลักษณ์ ปฏิจจสมุปบาท อริยสัจ และกรรม ซึ่งเป็นหลักคำสอนที่ชี้ให้เห็นถึงความไม่เที่ยงของสรรพสิ่งมาผนวกกับการดูแลสุขภาพตามหลักการของสาธารณสุขโดยตรง จะเป็นประโยชน์แก่ผู้อ่านทุกเพศทุกวัย ทั้งยังสามารถนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อให้การดำเนินชีวิตที่มีความยืนยาวและมีความสุขอย่างเหมาะสมถูกต้องตามทำนองคลองธรรม หนังสือเล่มนี้มีจุดเด่นในด้านการนำเสนอเชิงประยุกต์ที่มีโครงสร้างชัดเจนและเนื้อหาหลักซึ่ง

อย่างไรก็ตามอาจมีข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่ไม่ได้นำเสนอในที่นี้ หากท่านมีความสนใจในองค์ความรู้ที่ปรากฏในหนังสือเล่มนี้ควรแสวงหามาอ่านด้วยตนเองอาจมีข้อคิดและมุมมองอื่น ๆ และการ

ประยุกต์ใช้ตามบทบาทหน้าที่และที่สำคัญคือการดูแลสุขภาพกายและใจเพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตไปสู่เป้าหมายปลายทางดังชื่อที่ผู้เขียนระบุ คือ “ทำอย่างไรชีวิตจะยืนยาวและมีความสุข” นั่นเอง

เอกสารอ้างอิง

เอก ธนะสิริ (2539). *ทำอย่างไรชีวิตจะยืนยาวและมีความสุข*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สามัคคีสาร (ดอกหญ้า) จำกัด (มหาชน).

บรรจบ บรรณรุจิ. (2545) *ปฏิจางสมุ่ปบาท*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: พรบุญการพิมพ์.

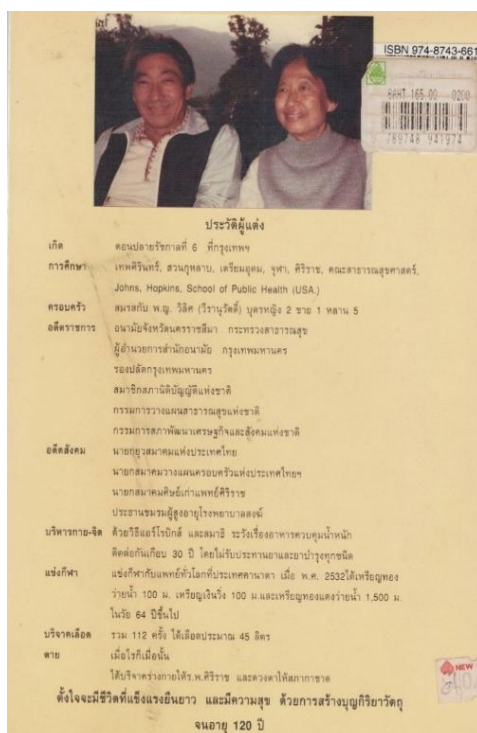
พระพรหมคุณาภรณ์. (2561). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพุทธโฆสเถระ.(2546) *คัมภีร์วิสุทธิมรรค แปลโดย สมเด็จพระพุฒาจารย์*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: ประยูรวงศพรินตัง.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). *พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2500*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์. (ป. อ. ปยุตโต). (2561). *พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย*. (พิมพ์ครั้งที่ 19). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ผลิธัมม์ ในเครือบริษัท สำนักพิมพ์เพ็ทแอนด์โฮม จำกัด.

วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์

Journal of Kasetsart Educational Review

วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์ ปีที่ 40 ฉบับที่ 2